

zintuigen & bewustzijn

Gaby Hoeks
studentnummer: 1404897

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Begeleid door Anja A.J.M. van Zon
Master Special Educational Needs
Leerroute Remedial Teacher
juni 2012

Inhoudsopgave

Samenvatting	p. 4
Inleiding	p. 5-8
Hoofdstukken:	
1. Aanleiding en probleemstelling	
1.1. Verlegenheidssituatie	p. 9
1.2. Doel van het onderzoek	p. 9 -10
1.3. Doel in het onderzoek	p. 10
1.4. Centrale vraagstelling en onderzoeksvragen	p. 11
1.5. Huidige situatie	p. 12
1.6. Gewenste situatie	p. 13
1.7. Belang van dit onderzoek	p. 14
2. Theoretische onderbouwing	
2.1. Welke begrippen dient een kind te snappen?	p. 15
2.2. Welke deelvaardigheden dient een kind te beheersen?	p. 16
2.3. Op welke manieren worden de deelvaardigheden aangeleerd?	p. 18
2.4. Wat is er al bekend?	p. 20
3. Onderzoeksmethodologie	
3.1. Hoe worden de categorieën open en gesloten lettergrepen aangeboden?	p. 24
3.2. Hoe wordt de methode ingezet?	p. 25
3.3. Hoe wordt er op dit moment al gedifferentieerd?	p. 25
3.4. Wat waren de resultaten tot nu toe?	p. 25
3.5. Hoe meet ik het beheersen van open en gesloten lettergrepen?	p. 26
3.6. Welke gegevens zijn relevant ter bepaling van de onderzoeksgroep?	p. 26
3.7. Hoe worden de werkvormen bepaald?	p. 27
3.8. Hoe plan ik de sessies in?	p. 28
3.9. Hoe leg ik het proces vast?	p. 29
3.10. Hoe vindt evaluatie van het proces plaats?	p. 29

4. Data analyse en resultaten

- 4.1. Antwoord op de onderzoeksvraag hoe de categorieën worden aangeleerd. p. 30 - 32
- 4.2. Antwoord op de onderzoeksvraag hoe de onderzoeksgroep werd bepaald. p. 32 - 35
- 4.3. Antwoord op de onderzoeksvraag hoe de zintuigen werden verwerkt. p. 35 - 37

5. Conclusies

- 5.1. De conclusies gerelateerd aan onderzoeksvraag 1 p. 43
- 5.2. De conclusies gerelateerd aan onderzoeksvraag 2 p. 43 - 44
- 5.3. De conclusies gerelateerd aan onderzoeksvraag 3 p. 45
- 5.4. De conclusies gerelateerd aan onderzoeksvraag 4 p. 46 - 48

6. Evaluatie onderzoek

- 6.1. De meerwaarde voor de onderzoeker p. 49
- 6.2. De meerwaarde voor de kinderen uit de onderzoeksgroep p. 50
- 6.3. De meerwaarde voor de school p. 50
- 6.4. De meerwaarde voor andere professionals p. 52
- 6.5. Reflectie op het onderzoeksproces p. 52

Nawoord p. 54

Bibliografie p. 55

Bijlagen:

- 1. Tijdpad onderzoek p. 57
- 2. Motivatieschaal p. 63
- 3. Alfabet kaart p. 64
- 4. Semi-gestructureerde enquête p. 65
- 5. Brieven ouders/ verzorgers p. 69
- 6. Fouten analyse nul- en eindmeting p. 71
- 7. Sessie materialen p. 76
- 8. Voorbeelden observatieverslag p. 82
- 9. Sessieplannen p. 86
- 10. Logboek p. 139

Samenvatting

De groei in de ontwikkeling van een persoon verloopt optimaal zodra deze in zijn behoeften wordt voorzien. Het ontdekken en benutten van ieders gave is een kunde. Als remedial teacher dien je een onderzoekende houding te hebben naar de sterke kanten van een persoon om deze vervolgens in te kunnen zetten waar iemand in het proces belemmerd wordt.

In dit onderzoeksverslag is beschreven hoe het benutten van meervoudige intelligenties effect kan hebben op *spellingmotivatie, bewustzijn en resultaten* van zes kinderen uit groep 5 die de spellingcategorieën open en gesloten lettergrepen niet bewust beheersen.

Hierbij is gekozen handelingsgericht te werken door naar de kern van het specifieke spellingprobleem te gaan, terug aansluiting te vinden en verder te gaan met opbouwen.

Als basis voor de opzet van de sessies zijn zowel kwalitatieve als kwantitatieve gegevens van de zes kinderen uit de onderzoeksgroep gebruikt. De definitieve vorming van de inhoud van deze sessies zijn ontstaan door cyclisch bevindingen te reflecteren en waar nodig bij te stellen. Deze bevindingen kwamen uit observaties, toetsen, gerichte feedback van ouders en gespreksvoering met zowel de kinderen als leerkrachten op dit gebied.

Door tijdens de sessies in te spelen op de bovenstaande *domeinen* is het effect van het gebruik maken van meervoudige intelligenties in kaart gebracht. Daarna is om het geheel te evalueren voorafgaand aan de 12 sessies, waarin voornamelijk de zintuiglijk georiënteerde intelligenties ingezet worden, een nulmeting gehouden. Na elke sessie is de motivatie van de onderzoeksgroep gepeild en na afloop van de sessies is ter controle een eindmeting gehouden. Bij beide metingen is door individueel met de kinderen in gesprek te gaan ook hun meta-cognitie onder de loep genomen.

Dit onderzoeksverslag is bestemd voor diegenen die geïnteresseerd zijn naar hoe het proces verliep binnen dit onderzoek, wat de uitkomsten daarvan waren en bovenal praktische tips en materialen waarmee men gerichter zou kunnen inspelen op de behoeften van een individu door rekening te houden met meervoudige intelligenties.

Inleiding

‘Even voorstellen..., Gaby Hoeks’

Als docent Engels geef ik nu ruim 13 jaar les op het Voortgezet Middelbaar Beroeps Onderwijs. Door de jaren heen heb ik meer affiniteit ontwikkeld met het aanbieden van hulp aan kinderen met een talig probleem. Hieronder vallen ook de kinderen met spellingproblemen. Toen nog binnen mijn vakgebied Engels.

Al vanaf het begin van mijn carrière als docent in het voortgezet onderwijs merkte ik dat niet iedereen zo gemakkelijk een taal kan aanleren. De één heeft er moeite mee doordat zijn¹ interessegebied op een ander vlak ligt, de ander vanwege tekortkoming in bijvoorbeeld cognitieve vaardigheden of geen of foutief gebruik van strategieën.

Vooraf het gebied spelling trok mijn aandacht. Als beginnende docent merkte ik dat ik kinderen met spellingproblemen intuïtief extra aandacht gaf. Dit en het bewustzijn over mijn tekortkomingen om ze gericht te kunnen ondersteunen, zorgde ervoor om de opleiding voor Remedial Teacher te gaan volgen.

De reden om juist te kiezen voor het basisonderwijs kwam vanwege mijn verlegenheids situatie in kennis en vaardigheden binnen deze doelgroep. Ik ben van mening dat goed ontwikkelde onderliggende kennis en vaardigheden die een kind opdoet aan het begin van zijn ontwikkeling als stevige basis kan dienen voor de rest van zijn groeiproces. Bovendien merkte ik, als moeder van een dochter van negen en een zoontje van vijf, zeer geïnteresseerd te zijn in hoe deze ontwikkeling tot stand komt.

Tijdens de studie was het gezien mijn ontbreken aan voorkennis en ervaring dan ook wenselijk om stage te lopen op de huidige basisschool² waar het onderzoek plaats vindt.

¹ Lees hier ook ‘haar’.

² Om privacy te waarborgen zal deze basisschool in het vervolg vernoemt worden onder de naam ‘De Rode Draad’.

Drijfveer voor dit onderzoek

Vanwege deze aanwezige intuïtie en het realiseren dat ik geen genoeg kon nemen met wat ik voor mijn leerlingen kon betekenen, wilde ik me gaan professionaliseren om juist die kinderen die extra hulp nodig hebben te kunnen ondersteunen.

Wat ik met de bovenstaande informatie ook wil aanduiden is, dat ik mede hierdoor als persoon, meer affiniteit heb ontwikkeld met het aanbieden van hulp aan kinderen met spellingproblemen, dan kinderen met een ander probleemgebied.

Mijn ambities binnen dit onderzoek liggen dan ook voornamelijk op het vergaren van kennis over hoe pedagogisch en didactisch met zwakke spellers om te kunnen gaan en ervaring op te doen met het gebruik van praktische middelen, materialen en het coachen van de risico leerlingen.

Bovendien zit daar ook het stuk uitwisseling van expertise in, die ik graag met mijn collegae en medestudenten wil delen.

Mijn motivatie om met zintuiglijk leren te werken, is vanwege mijn interesse naar meervoudige intelligenties (MI)³ en de overtuiging in de werking van het aanspreken van een persoonlijke leerstijl van een individu. Ikzelf weet uit ervaring dat ik herinneringen makkelijker, intenser en levendig voor de geest kan halen, wanneer mijn zintuigen bij mijn leerproces betrokken waren. Graag lever ik een empirische bijdrage door deze mening te onderbouwen in dit onderzoek.

Betrokkenen binnen dit onderzoek

In een gesprek gaven de directeur en de interne begeleidster van basisschool 'De Rode Draad' aan dat op het gebied spelling bij de open en gesloten lettergrepen op het einde van groep 4 en daarna in het vervolg ook in groep 5 veel kinderen uitvielen.

³ Dit wordt in het meesterstuk in het vervolg afgekort als MI.

Het was onduidelijk waar dit aan lag, gezien er in groep 3 en halverwege groep 4 geen alarmerende resultaten behaald werden op het gebied van spelling bij de landelijke CITO toetsen in het verleden.

Daarom richt ik me dan ook op deze doelgroep en dit leergebied binnen het basisonderwijs, namelijk 'de hoofdpersonen in dit gebeuren' kinderen uit groep 5, waarbij inslijping van de spellingregel van open en gesloten lettergrepen uitblijft of onvoldoende is.

Kinderen met een ander probleemgebied laat ik nu buiten beschouwing vanwege de haalbaarheid binnen het vaste tijdspad.

De directeur en interne begeleidster van deze basisschool zullen met hun ervaring en deskundigheid op dit gebied input en kritiek geven. De leerkrachten en ouders van de kinderen uit de groepen 5 zullen naast de hoofdpersonen als bronnen dienen.

Om het onderzoek vanuit verschillende invalshoeken vorm te laten krijgen, heb ik door triangulatie toe te passen, zo de gevonden theoretische informatie uit hoofdstuk 2 voor mijn onderzoek gedegen onderbouwd. Hiervoor zijn zowel digitale, als literaire bronnen gebruikt. (van der Heijden, 2009) (www.slo.nl) (Struiksma, Leij, & Vieijra, 2009)

En *last, but not least* zijn mijn studiegenoten, oftewel 'critical friends', Marieke van den Bogaard, Eva Geuens, Ingrid van Gulick, Annemarieke Weerheijm en Janine Aertse steunpilaren en stuur 'Masters' tijdens het gehele schrijfproces.

Mijn streven

Met dit onderzoek hoop ik dat kinderen minder uitvallen op het gebied van spelling door verbetering van het spellingonderwijs op deze school.

Hierbij wordt tevens het protocol dyslexie beter nageleefd. En om de problemen op zorgniveau 1: goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband aan te pakken, voordat het op zorgniveau 2 of 3 terecht komt. Dit alles kan een bijdrage leveren aan inclusie.

Voor het werkveld:

Middels dit actieonderzoek (Harinck, 2009, pp. 64,65) zal ik als remedial teacher profijt hebben binnen mijn eigen praktijk en professionele ontwikkeling op dit specifieke gebied.

Voor mij als professional:

Het aannemen van een onderzoekende houding is het doel van het praktijkonderzoek. Als remedial teacher verdiep ik me in de leerlijnen op het gebied van spelling in groep 4 en 5. Ik krijg hierdoor meer kennis van en inzicht in vaardigheden op het gebied van de spellingcategorieën open en gesloten lettergrepen. De bevindingen die in dit meesterstuk onderzocht en beschreven staan, zijn ter verbetering van mijn eigen kennis en ervaring op het gebied van de spellingcategorieën open en gesloten lettergrepen, waardoor mijn hulp aan kinderen met dit soort spellingproblemen verbetert. Overigens is deze competentie onmisbaar binnen een aldoor ontwikkelende onderwijsmarkt en zal ervoor zorgen dat ik up-to-date blijf. Door mezelf te verrijken op het gebied van zintuiglijk leren, neem ik mezelf als persoon in het geheel mee. Ik ben ervan overtuigd dat als je nieuwe kennis en ervaringen opdoet, waarbij zoveel mogelijk zintuigen geprikkeld worden, deze kennis en ervaringen beter en langer in het geheugen zijn terug te vinden op een moment dat je ze nodig hebt en toe moet passen.

According to Susan Greenfield, however, the practice is "nonsense" from a neuroscientific point of view: "Humans have evolved to build a picture of the world through our senses working in unison, exploiting the immense interconnectivity that exists in the brain. It is when the senses are activated together - the sound of a voice is synchronisation with the movement of a person's lips - that brain cells fire more strongly than when stimuli are received apart. (Henry, 2007)

Hoofdstuk 1 Aanleiding en probleemstelling

Zoals ik in mijn inleiding beschreef, is mijn interessegebied erg breed, maar het talige aspect steekt daar vaak bovenuit.

Op de basisschool waar ik nu stage loop, ligt op dit moment de hulpvraag die ik middels mijn onderzoek ga verhelderen.

Hoe kan het spellingonderwijs in groep 4 en 5 op basisschool 'De Rode Draad' op het gebied van open en gesloten lettergrepen verbeterd worden?

1.1. Verlegenheidsituatie

Aangezien ik nog weinig af weet van het gebied spelling bij open en gesloten lettergrepen, ligt hier voor mij de uitdaging om mijn expertise op dit gebied te vergroten. Dit zal binnen mijn praktijk en mijn doorlopende ontwikkeling als remedial teacher in het basisonderwijs ten goede komen.

Bovendien wil ik me verdiepen in het zintuiglijk leren, omdat ik ook hier nog heel weinig over weet.

Om vervolgens na de bevindingen binnen dit onderzoek een vertaling te maken naar een praktische invulling ter verbetering van de spelling bij kinderen op zorgniveau 1, 2 en 3 op dit specifieke onderdeel binnen het spellingonderwijs.

1.2. Doel van het onderzoek

Ik geef mezelf de kans ervaring op te doen en mijn deskundigheid te vergroten op het gebied van spellingonderwijs, en wel de categorieën open en gesloten lettergrepen.

Dit alles komt ten goede aan mijn expertise als Remedial Teacher, evenals bij het coachen van collegae. Tevens hebben de kinderen en de basisschool er baat bij.

Mijn ambities liggen op het vergaren van kennis over hoe pedagogisch en didactisch met zwakke spellers om te kunnen gaan en ervaring op te doen met het gebruik van velerlei praktische op zintuigen gebaseerde middelen, materialen en het coachen van de leerlingen binnen hun belevingswereld, interessegebied en onderwijsbehoeften. De Meervoudige Intelligentie Theorie (Gardner, 1997) zal als onderliggende visie hierbij uitspringen.

afbeelding 1 de vijf zintuigen

Zintuig	Anatomie	Prikkel	Gewaarwording
Gezichtsvermogen	Ogen	Licht	Zien
Gehoor	Slakkenhuis	Trilling	Gehoor
Reukzin	Reukzintuig	Moleculen/stoffen	Ruiken
Smaakzin	Tong	Moleculen/stoffen	Proeven
Tastzin	Huid	Vervorming van de huid	Voelen

Tabel 1 schematische beschrijving van de vijf zintuigen

1.3. Doel in het onderzoek

Het onderzoek gaat over hoe ik als remedial teacher aspecten van de Meervoudige Intelligentie Theorie (Gardner, 1997) kan inzetten bij leerlingen uit groep 5 die uitvallen op het gebied van open en gesloten lettergrepen met als doel het verbeteren van het spellingonderwijs in groep 5.

Daarnaast wil ik dit onderzoek gebruiken om een advies uit te brengen naar de basisschool.

1.4. Centrale vraagstelling en onderzoeksvragen

Mijn centrale vraagstelling is:

Passen kinderen uit groep 5 die de spellingcategorieën open en gesloten lettergrepen niet bewust beheersen, deze beter toe nadat beroep is gedaan op hun meervoudige intelligenties (en verhoogt het hun bewustwording op dit gebied)?

afbeelding 2 nature smart

Hieruit vloeien de volgende vier onderzoeksvragen:

Welke kennis heb ik nodig om dit onderzoek te kunnen uitvoeren?

Om dit onderzoek te kunnen uitvoeren zoek ik gericht naar kennis gerelateerd aan deze centrale vraagstelling om begrippen en termen te omschrijven door de leerkrachten, digitale en literaire bronnen te raadplegen. Deze theoretisch onderbouwde kennis zal ik in hoofdstuk 2 verder toelichten en uitwerken.

Hoe worden deze categorieën op 'De Rode Draad' aangeleerd met de huidige methode 'Taal actief' door de leerkrachten uit groep 5?

Hoe bepaal ik welke leerlingen op het gebied van het toepassen van de verdubbelingsregel en verenkingsregel geen inslijping hebben ervaren ter bepaling van de onderzoeksgroep?

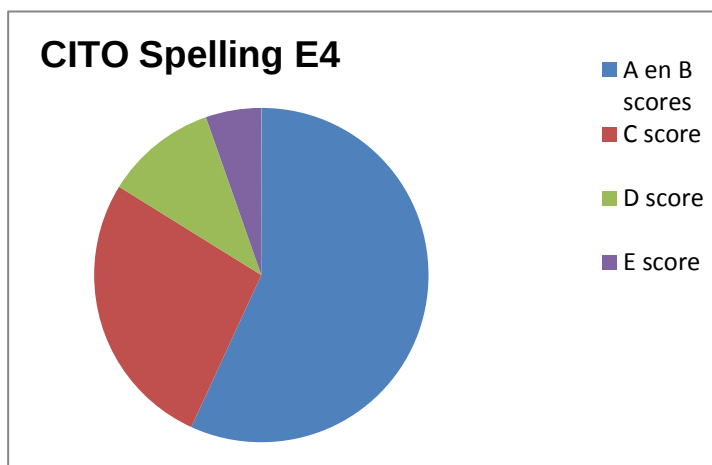
Om antwoord te vinden op deze twee vragen, zal ik vanuit verschillende bronnen gegevens verzamelen; namelijk de methode zelf, de leerkrachten uit groep 5 en de groep 5 leerlingen. Deze zullen in hoofdstuk 3 nader worden toegelicht.

Hoe verwerk ik aspecten van de Meervoudige Intelligentie Theorie (Gardner, 1997) bij de behandeling van de onderzoeksgroep?

Door middel van theorie en zowel positieve als negatieve ervaringen op het gebied van meervoudige intelligenties onder de loep te nemen ga ik kritisch te werk. (Gardner, 1997) (Helge Bonset, 2009) (Henry, 2007) (van der Heijden, 2009) (www.thomasarmstrong.com, 2011). Hierover meer in zowel hoofdstuk 2 als 3.

1.5. Huidige situatie

De directeur en de intern begeleider van basisschool 'De Rode Draad' gaven aan dat veel kinderen in groep 4 en 5 moeite hebben met de spelling categorieën open en gesloten lettergrepen. De resultaten van de CITO Spelling eind groep 4 en 5 lagen onder de landelijke norm, mede door het niet juist toepassen van de categorieën open en gesloten lettergrepen. In figuur 4 is te zien dat 43 % van de leerlingen moeite hebben met spelling.

Figuur 1

Het was onduidelijk waar dit aan lag, gezien er voorheen in groep 3 en halverwege groep 4 geen alarmerende resultaten behaald werden op het gebied van spelling bij de landelijke CITO toetsen.

Op dit moment is er één combinatiegroep 4/ 5 en één groep 5 op deze school.

Ik verwacht een hiaat te ontdekken tussen het huidige aanbod in spellingonderwijs en het gewenste aanbod bij kinderen waarbij transfer moeizaam verloopt.

Ook zou het een hiaat in de gebruikte methode 'Taalactief' (Duren van, Geerlink, Kok, Kompier, & Rijn van, Taal actief, 1997) kunnen zijn. Tevens kan de tijd die het kind ervoor krijgt een factor zijn. (inslijping) Plus de manier waarop de instructie plaats vindt. Eveneens het onvoldoende gebruiken van meta-cognitie door gebrek aan spellingbewustzijn. (Hereijgens & Berg van den)

1.6. Gewenste situatie

In de gewenste situatie weet ik hoe ik gerichte hulp kan bieden aan kinderen waarbij inslijping niet of nauwelijks plaatsvindt op het gebied van open en gesloten lettergrepen door in te spelen op individuele behoeften door bij voorkeur aspecten van meervoudige intelligenties in te zetten.

afbeelding 3 sensorisch leren

Door mezelf hierin te professionaliseren, ben ik handelingsbekwaam en kan ik 'De Rode Draad' adviseren bij de aanpak ter verbetering van het spellingonderwijs.

1.7. Belang van dit onderzoek

Wanneer uit het onderzoek blijkt dat met de aanpak een verbetering is te constateren, kan ik de school adviseren deze te gebruiken als remediering van soortgelijke problematiek.

Bovendien kan ik in de toekomst als remedial teacher deze aanpak binnen mijn eigen werkveld gaan toepassen en wordt dit mijn kracht om me te onderscheiden van andere Masters in Special Educational Needs.

Verder kan dit onderzoek met de 'zintuiglijke' insteek ogen doen openen. Wellicht kunnen meerdere professionals de bevindingen gaan toepassen in hun eigen praktijk. Wat er toe dient om maatwerk te leveren binnen het Handelingsgericht Werken.

Uit eerder onderzoek bleek dat het remediëren door zintuiglijk leren op het gebied van open en gesloten lettergrepen baat had. (van der Heijden, 2009) Dit onderzoek is onderbouwd door de Meervoudige Intelligentie Theorie door Howard Gardner.

afbeelding 4 gifkoekjes prikkeling voor alle zintuigen

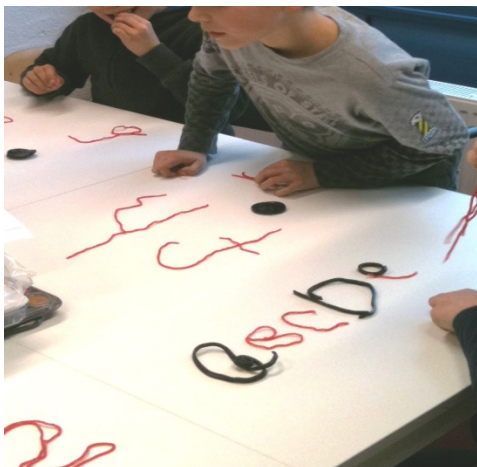
Hoofdstuk 2 Theoretische onderbouwing

Zoals ik in hoofdstuk 1 vermeldde, worden in de volgende twee hoofdstukken begrippen en termen gerelateerd aan de centrale vraagstelling duidelijk. Daarvoor zijn bij elk van de vier onderzoeksvragen uit paragraaf 1.4. een aantal deelvragen ter concretisering beantwoord. In dit hoofdstuk staan de antwoorden op vier deelvragen horende bij de eerste onderzoeksvraag.

‘Welke kennis heb ik nodig om dit onderzoek te kunnen uitvoeren?’.

2.1. Welke begrippen dient een kind te snappen om de verdubbelings- en verenkeliingsregel goed te kunnen begrijpen?

Voor een aantal kinderen kan het soms een tijdje duren om te begrijpen wanneer een medeklinker verdubbeld moet worden of wanneer er een klinker weggelaten mag worden. Daarvoor moeten ze kunnen onthouden wat *het verschil is tussen een klinker en medeklinker*, maar ook moeten ze weten wat *het verschil is tussen een open en gesloten lettergreep*. Om het te kunnen onthouden moet het in de praktijk vaak herhaald worden. (Cielen, 2006)

afbeelding 5 snoep- en dropveter letters

Klinkers zijn klanken waarbij de lucht ongehinderd door de mond naar buiten komt in tegenstelling tot de **medeklinkers**, waarbij de lucht niet ongehinderd door de mond naar buiten kan. (wikipedia, 2011)

Een lettergreep is **open**, als die eindigt op een klinker of een tweeklank.

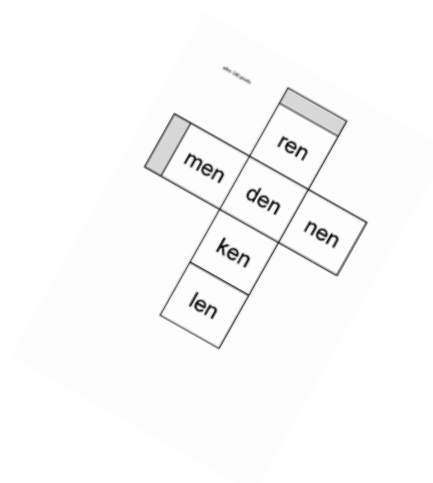
Voorbeelden: *ba·(naan)*, *pi·a·no*, *mo·(len)*, *rou·la·tie*, *sau·na*

Een lettergreep is **gesloten**, als die eindigt op één of meer medeklinkers.

Voorbeelden: *koek·jes*, *spring·plank*, *kris·tal*, *kop·rol*

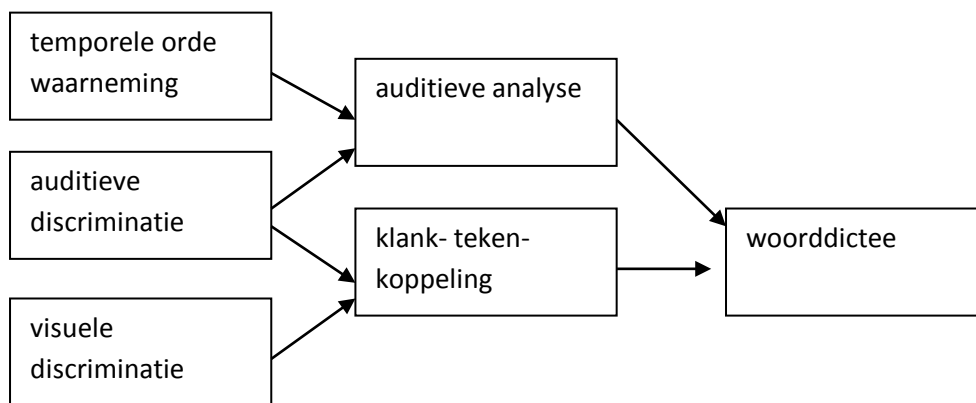

afbeelding 6 klankgroep en lettergreep kubussen

2.2. Welke deelvaardigheden dient een kind te beheersen om de categorieën open en gesloten lettergrepen juist te kunnen toepassen?

In Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen (Struiksma, Leij, & Vieijra, 2009) staat in hoofdstuk 4 een hiërarchisch schema waar de deelvaardigheden voor het aanvankelijk spellen uitgelegd staan:

Figuur 2 Het didactisch model van het aanvankelijk spellen

Hierbij wordt wel de kanttekening geplaatst (paragraaf 4.5.1.) dat leerlingen wel de deelvaardigheden kunnen beheersen, wanneer die geïsoleerd worden aangeboden, maar dat blijkt dat als ze deze moeten gaan toepassen ze nog niet altijd geautomatiseerd zijn.

Volgens het Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling, oftewel SLO, komen een **zest**al deelvaardigheden om de hoek kijken. (SLO, opbrengstgerichtspellen)

Namelijk:

1. Verwerven van het Nederlandse klankensysteem.
2. Toepassen van auditieve analyse en synthese.
3. Leren van de tekens van het Nederlands alfabet.
4. Deze aan elkaar koppelen (codeervaardigheden).
5. Kennen van de Nederlandse spellingconventies.
6. Beheersen van de schrijfmotoriek.

(Cielen, 2006) adviseert een chronologisch stappenplan om de categorieën open en gesloten lettergrepen in te oefenen vertrekkende vanuit het visuele, dus niet enkel langs de weg van het gehoor:

Om de categorie open en gesloten lettergrepen goed te kunnen toepassen, is het nodig dat een kind het verschil kan horen tussen klanken. Kan men namelijk bij de verenkeliingsregel een korte klinkerklank niet van een lange klinkerklank

onderscheiden, zoals bijvoorbeeld het grafeem 'o' in **botten** en **boten** opeenvolgend kort en lang klinken, dan zal een kind deze regel vanuit het startpunt al niet begrijpen. Als het kind bij botten of boten hetzelfde hoort bij het voorlezen, zal het zich niet beseffen dat het om twee verschillende woorden gaat.

Ook zal het kind het verschil moeten kunnen zien tussen de grafemen. En ook dat het begrijpt dat een woord een andere of geen betekenis heeft als het verkeerd gespeld wordt. Bijvoorbeeld **bommen** - **bomen** en **tassen** – **tasen**.

(Cielen, 2006) 'Het gaat er dus om de ware reden van de verdubbeling te geven. **Die dient gewoon om de klinker gedekt (kort) te houden.** Anders zouden we het woord fout kunnen lezen. De verdubbeling van de medeklinker is dus alleen nodig om fouten bij het lezen te vermijden. Er is geen andere reden. Daarom moeten we ook vertrekken van het lezen om deze regel te vinden en duidelijk te maken.'

Daarnaast is er ook nog zeer bruikbare informatie te vinden over dit onderwerp op internet vanuit de methode 'Taal in Beeld' (Doeldertje, 2008). Hierin worden tips gegeven over wanneer een klinker of medeklinker enkel of dubbel wordt geschreven.

2.3. Op welke manieren worden deze deelvaardigheden aangeleerd?

Om tot daadwerkelijke beheersing te komen van de bovengenoemde deelvaardigheden kan in de literatuur (Huizenga, Taal & Didactiek, 2003) en op het internet . (SLO, opbrengstgerichtspellen) velerlei informatie gevonden worden. Op de site van SLO staan de vele methodes en hun visies hoe didactisch om te gaan met het aanleren van deze categorieën.

Uit 'Spelling in het basisonderwijs' een inventarisatie van empirisch onderzoek door SLO nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling (Helge Bonset, 2009) komen ook meerdere positieve bevindingen naar de oppervlakte. Hierin staan echter geen gegevens over het inzetten van meervoudige intelligenties bij het aanleren van de spellingcategorieën.

Wel komt hieruit naar voren dat 'Taal actief' het duidelijkst het analogie principe hanteert. (www.slo.nl) Wat inhoudt dat bij het leren spellen van een woord gebruik wordt gemaakt van de overeenkomsten van andere woorden. (Helge Bonset, 2009)

Om te kunnen bepalen hoe de methode 'Taal actief' in de praktijk nu een bijdrage levert aan het inspelen op de sensorische onderwijsbehoeften van de kinderen uit mijn doelgroep zal meer dan alleen literatuuronderzoek plaats moeten vinden. Daarover meer in hoofdstuk 3.

Vanwege de omvang van deze deelvraag is het noodzakelijk om literatuuronderzoek te beperken tot een tweetal visies die verschillende instructies en handelwijzen bij het aanleren van de spellingcategorieën open en gesloten lettergrepen verduidelijken. Ter afweging deze handelwijzen in te zetten bij de uitvoering van het remediëren van de doelgroep. De visie horende bij de gebruikte methode op deze school 'Taal actief' en de visie over het aanleren van deze twee spellingcategorieën via sensorisch⁴ leren.

afbeelding 7 snoeppapier knippen en eten

En zoals vermeld door Luc Cielen (2006) in paragraaf 2.3. kan men stapsgewijs de deelvaardigheden inoefenen, maar er zijn ook meningen verdeeld over hoe de deelvaardigheden dan zoal ingeoeft kunnen worden. Hierover meer in de volgende paragraaf.

In paragraaf 2.2. wordt het geïsoleerd beheersen van de deelvaardigheden onderscheiden van de beoogde transfer, waarbij deze deelvaardigheden ook

⁴ Gewaarwordend, zintuiglijk, m.b.t. de zintuigen of het bewustzijn.

daadwerkelijk toe worden gepast. Het proces om de deelvaardigheden aan te leren en transfer te verkrijgen zodat spellingbewustzijn optreedt binnen een schoolbrede context is eerder onderzocht.

Spellingbewustzijn is het vermogen om te reflecteren over de eigen spelling, spellingvaardigheid en spellingprocessen. Het bevorderen van meta-cognitieve vaardigheden zorgt ervoor dat kinderen meer controle krijgen over hun eigen leerproces. (Bosman A. P., 2005)

Om transfer, metacognitie en spellingbewustzijn te verkrijgen, bedachten Bosman, van Hell en Willemen (Bosman, Hell van, & Willemen, 2002) een succesvol stappenplan.

Op een kwaliteitskaart van taallesonderwijs 'Tips voor betere spellingresultaten.' wordt het belang van spellingbewustzijn ontwikkelen tevens belicht. Het verhoogt de kans dat geleerde spellingvaardigheden toegepast worden bij het schrijven van teksten. "Toepassen is voor alle zwakke leerders bij alle vakken vaak een probleem. Bovendien is stellen een gecompliceerd proces: kinderen moeten bedenken wat ze willen gaan schrijven, in welke volgorde dit moet komen, hoe dat in zinnen vertaald moet worden, wat de volgorde van de woorden is en hoe deze geschreven moet worden. Letten op de spelling van woorden is dus vaak de laatste (en vergeten) stap." (Hereijgens & Berg van den)

2.4. Wat is er bekend over sensorieel leren in relatie tot het benutten van kennis en vaardigheden bij kinderen waarbij de huidige aanpak niet of onvoldoende aanslaat?

Veelal worden spellingstrategieën ingeoeft door veelvuldig te schrijven. Er is weinig variatie qua werkvormen en hulpmiddelen. Bij zorgverbreding is gebruik van digitale hulpmiddelen daar een uitzondering op. (Huizenga, Taal & Didactiek, 2003). Ook wordt hierin genoemd dat men voor kinderen met problemen op dit gebied vooral zoekt naar differentiatie mogelijkheden. En wel naar inhoud en tempo. In de gebruikte methode 'Taal actief' (Duren van, Geerlink, Kok, Kompier, & Rijn van, Taal actief, 1997) wordt in de handleiding aangegeven dat voor kinderen die eerder klaar zijn met de basisopdrachten op het werkblad een extra opdracht is opgenomen. Ook

in het bijbehorende boekje *Spelen met woorden* (Heuvel, van den, Huijbregts, & Peeters, Taal actief, 1997) staan opdrachten die de kinderen kunnen maken als ze eerder klaar zijn. Ook wordt er gewerkt aan het inzicht in de schrijfwijze van de spellingcategorieën, wat kan leiden tot het gebruiken van verschillende leerstrategieën. Daarnaast wordt ook gepoogd te differentiëren naar beheersingsniveau, waarbij verrijkingsleerstof, basisleerstof, herhalingsleerstof, en remediale leerstof wordt geadviseerd. Voor de zeer zwakke spellers wordt een individuele leerlijn aangeraden.

Om beter op de onderwijsbehoeften van kinderen in te kunnen spelen is onderzocht hoe kinderen leren. Een groot voorbeeld daarvan is het Montessori onderwijs.

(maria montessori) “De kern van haar methode wordt meestal samengevat in de uitspraak: 'Help mij het zelf te doen'; alle opvoeding is in principe zelfopvoeding. Uitgangspunt is dat een kind een natuurlijke, noodzakelijke drang tot zelfontplooiing heeft. Opvoeding en onderwijs moeten onderkennen wat de behoeften van een kind op een gegeven moment zijn en daarop inspelen, door de juiste omgeving en materialen te bieden. Maria Montessori verdiept zich in de psychologie en de pedagogie en ontwikkelt, geïnspireerd door het werk van de artsen Itard en Seguin, zintuiglijk ontwikkelingsmateriaal.”

afbeelding 8 RT koffer met sensorieel materiaal

Op het gebied van MI pleit men voor het rekening houden met verschillende manieren van leren. (Gardner, 1997), (www.thomasarmstrong.com, 2011) en (Wielinga, 2003)

Eveneens is in Engeland is hierover onderzoek verricht. Onderwijs verslaggeefster Julie Henry (Henry, 2007) schrijft over het inzetten van leerstijlen. Zo geeft ze aan dat Professor Greenfield onderzocht heeft, dat bij het gebruiken van alle zintuigen tijdens het leren, meer hersenactiviteit plaats vindt dan wanneer prikkels apart binnen komen. Ook Coffield geeft hierin aan dat we kinderen tekort doen als we hen maar op één specifieke leerstijl aanspreken.

Nog een voorbeeld uit de praktijk is de organisatie Playing for Success (PfS). De visie behorende bij deze manier van leren is gericht op het creëren van een 'real life' leeromgeving, zodat zelfvertrouwen en succeservaringen worden verkregen.

(Sharp, 2007, p. 42) **5.3.4 Contextualised learning**

Many of the interviewees stressed the benefits of the PfS activities being grounded in real life contexts. This was considered especially helpful for pupils with a history of underachievement, who had difficulty grasping abstract concepts. Although the sessions were typically based on aspects of the National Curriculum, these topics were presented practically, in contrast to their experience of class lessons.

Maar ook werd vanuit deze visie eerder succesvol onderzoek gedaan op het aanleren van de categorieën open en gesloten lettergrepen. (van der Heijden, 2009)

Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie

Onder de noemer ethiek worden in dit onderzoek de kinderen uit de onderzoeksgroep en andere betrokkenen, met uitzondering op de onderzoeker, alleen met initialen benoemd. De schoolnaam is een pseudoniem. Hierdoor blijven ze anoniem. De uitkomsten van het onderzoek mogen openbaar worden gemaakt en gedeeld. Alle gebruikte bronnen worden met naam en jaartal vermeld. Directie, ouders en leerkrachten hebben toestemming gegeven om het onderzoek met de kinderen uit de onderzoeksgroep te mogen doen. Zij worden op de hoogte gebracht van de reden en het doel van het actieonderzoek. Binnen het onderzoek wordt er op een kritische en respectvolle manier met en door alle partijen gecommuniceerd.

In het vorige hoofdstuk is de onderzoeksvraag. *‘Welke kennis heb ik nodig om dit onderzoek te kunnen uitvoeren?’*, beantwoord. Het omschrijven van begrippen gerelateerd aan dit onderzoek; het uitzoeken welke deelvaardigheden een kind zou moeten beheersen, hoe de categorieën worden aangeleerd en wat er al bekend is over meervoudige intelligentie in relatie tot benutten van kennis.

De overige drie onderzoeksvragen uit paragraaf 1.4. zullen in dit hoofdstuk aan bod komen. Er zullen vanuit verschillende bronnen gegevens verzameld worden. Door observaties uit te voeren tijdens de spellinglessen, de leerkrachten te interviewen en werk van de leerlingen te bestuderen zal triangulatie verkregen worden.

Door middel van theorie en ervaringen op het gebied van MI onder de loep te nemen wordt kritisch gekeken hoe aan het werk te gaan. Hierover was bijvoorbeeld in een eerder onderzoeksverslag gedetailleerd uitleg gegeven (van der Heijden, 2009, pp. 31- 40). Of bijvoorbeeld tips van Thomas Armstrong (www.thomasarmstrong.com, 2011) “Observe in free situations. How they misbehave is their cry for help; the way they want to be taught. Speak to parents and the children about how they explore things.” worden in de uitvoering meegenomen.

Hoe worden deze categorieën op 'De Rode Draad' aangeleerd met de huidige methode 'Taal actief' door de leerkrachten uit groep 5?

Daarvoor is het beantwoorden van de volgende deelvragen noodzakelijk:

3.1. Hoe worden de categorieën open en gesloten lettergrepen aangeboden?

Bij het remediëren van kinderen is het belangrijk om zo dicht mogelijk bij de uitleg van de leerkracht aan te sluiten. Om ze te begeleiden in het verwerven van kennis is het belangrijk dat kinderen de nieuwe te verwerken leerstof kunnen haken aan bestaande voorkennis.

Om te kunnen bepalen hoe de categorieën open en gesloten lettergrepen aangeboden worden, is gekozen gegevens te verzamelen via verscheidene bronnen, namelijk leerkrachten uit groep 4 en 5, de gebruikte methode Taal actief (Duren van, Geerlink, Kok, Kompier, & Rijn van, Taal actief, 1997) en de onderzoeksgroep. In het tijdspad (zie bijlage 1)⁵ staat de dataverzameling in tabel weergegeven.

goedkoop even grond hond, jager Wordpakket 12b
hard haard grootvader
paard paard helemaal kamer
raad raad kleren kogel

1 Verdeel de woorden in lettergrepen.
Schrijf de lettergrepen op de ramen van het huis.

2 De stenen zijn op de woorden gevallen. Maak de woorden weer goed.

paar	_____	raad	_____
vriend	_____	zaai	_____
pa	_____	grond	_____
hard	_____	hem	_____
rond	_____		

3 Wat staat hier?

redafoing _____ poekdeog _____

Klaar?
Kies vijf woorden uit het pakket. Maak met elk woord een zin.
Schrijf die zinnen in je schrift.
Kijk of het woord goed in de zin staat.

Spelen met woorden
Alleen: nummer 15 en 19
Samen: nummer 27 en 31
Verder: nummer 48 en 54

29

afbeelding 9 groep 4 Taal actief Woordspel werkboek

Wordpakket 11a hond, jager, apen

daling	hoofdzak	leger	straten	lid
gids	helaas	joden	landschap	nader
heden	gaten	soldaten	levend	strijd
bladen	meewer	model	nadat	zomaar

1 Schrijf de woorden in het meervoud. Verdeel ze daarna in lettergrepen.

aap apen a-pen

blad _____

gat _____

soldaat _____

straat _____

jood _____

2 Vul een woord in uit het pakket.

De levende dieren, die dieren zijn _____.

De _____ wijst de bezoekers de weg.

Het uitzicht over dit _____ is mooi.

Het belangrijkste is de _____.

Het meisje is _____ van de zwemclub.

Na een felle _____ wonnen wij met 2-1.

3 Op de toren hiernaast staan alle woorden door elkaar.
Zet jij ze in de goede rij?

Open lettergreep met -a-	Open lettergreep met -e-	Open lettergreep met -o-
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Klaar?
Zoek vijf woorden uit het pakket die in het meervoud staan.
Schrijf ze op.
Zet het enkelvoud erachter.

26

afbeelding 10 groep 5 Taal actief Woordspel werkboek

⁵ In deze bijlage staat hoe de onderzoeker een chronologische planning heeft gemaakt ten behoeve van dit onderzoek.

3.2. Hoe wordt de methode Taal actief door de leerkrachten in de groepen 5 ingezet?

Door middel van een semi- gestructureerd interview (Harinck, 2009, p. 94) van zowel de leerkrachten, als de kinderen uit de onderzoeksgroep zal dit gegeven gedeeltelijk beantwoord worden. Om het onderzoek zo valide mogelijk te maken wordt daarna vanuit verschillende invalshoeken en benaderingen gecontroleerd wat er gevonden wordt op verschillende manieren, zoals lesobservaties en bevragen van kinderen tijdens de spellinglessen.

3.3. Hoe wordt er op dit moment al gedifferentieerd?

De triangulatie wordt verkregen door de gebruikte methode Taal actief te onderzoeken, door lessen te observeren en met leerkrachten en de onderzoeksgroep diagnostische gesprekken te voeren over en tijdens deze lessen. Door te streven naar een herhaaldelijk identieke uitkomst is de bron betrouwbaar en het onderzoeksresultaat stabiel.

Hoe bepaal ik welke leerlingen op het gebied van het toepassen van de verdubbelingsregel en verenkeliingsregel geen transfer hebben ervaren ter bepaling van de onderzoeksgroep? (Harinck, 2009, p. 78)

Uit deze onderzoeksvraag vloeiden de volgende drie deelvragen:

3.4. Wat waren de resultaten van de groepen 5 tot nu toe?

Zoals in paragraaf 3.1. is vermeld, zal het beheersen van deze spellingcategorieën zo volledig mogelijk in kaart gebracht worden door toetsgegevens, schriften van leerlingen en gesprekvoering met de leerkrachten en de onderzoeksgroep te bundelen.

Zo blijkt bijvoorbeeld vanuit het Leerling Volg Systeem (LVS) ParnasSys dat van de 37 leerlingen uit groep 4 bij CITO Spelling E4 43,2% van de leerlingen (veel) moeite hebben met spelling. (Zie ook paragraaf 1.5.)

Zie voor een totaaloverzicht aan kwantitatieve en kwalitatieve gegevens hoofdstuk 4.

3.5. Hoe meet ik het beheersen van 'open' en 'gesloten' lettergrepen?

Hiervoor is besloten kwantitatieve gegevens te verzamelen door bij aanvang van het onderzoek een nulmeting en na afloop hiervan een eindmeting af te nemen en te analyseren bij de onderzoeksgroep. Daarvoor worden door de onderzoeker twee zelfgemaakte dictees gebruikt. Hiervoor worden wel de richtlijnen, zinnen en woorden uit de diagnosedictees en controledictees uit Speciale spellingbegeleiding (Heuvel, van den & Peeters, Speciale spellingbegeleiding, 1997) gebruikt. Deze methode hanteert een beheersingsnorm van 80%. De insteek is dat de onderzoeksgroep minstens 80 % goed presteert bij de eindmeting en dat ook het spellingbewustzijn bij de 30 items uit het dictee voor 80 % goed ingezet zal worden. Dit laatste zal, door apart met de kinderen een nagesprek te houden over hoe ze tot de spelling zijn gekomen, in een grafiek weergegeven worden. (zie hoofdstuk 4.5.).

3.6. Welke gegevens zijn relevant om mee te nemen ter bepaling van de onderzoeksgroep?

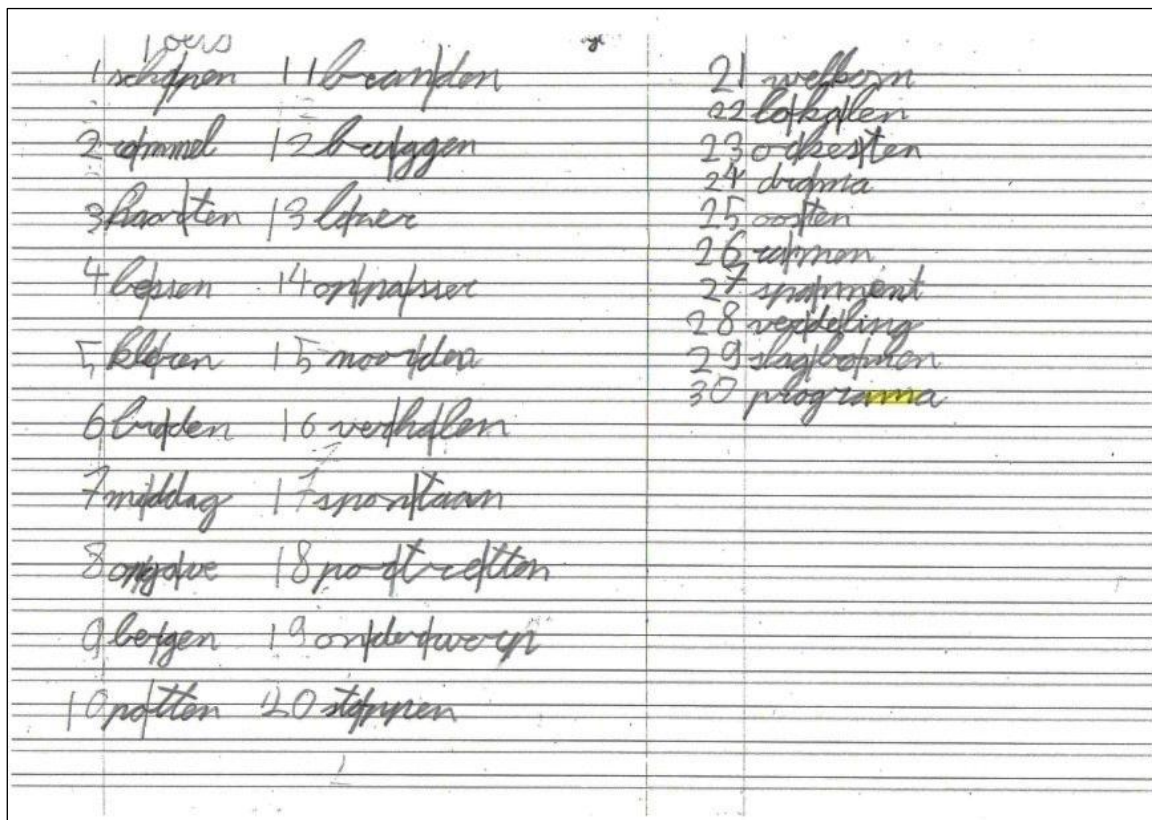
Het werk⁶ wat door de leerlingen is gemaakt, wordt geanalyseerd op de categorieën open en gesloten lettergrepen.

Verder is op verzoek van de leerkrachten aangegeven niet te remediëren met leerlingen die onder behandeling zijn bij een centrum voor kinderen.- en jeugdpsychiatrie.

Ook wordt gekeken of toestemming verleend wordt door de ouders van de kinderen om aan dit praktijkonderzoek mee te werken.

⁶ Spelling M5, schriften en methodegebonden dictees

Het is ook belangrijk het spellingbewustzijn van de onderzoeksgroep voorafgaand aan de behandeling in kaart te brengen. Dit zal gebeuren door met elk individu uit de onderzoeksgroep een gesprek te houden na afloop van het gemaakte werk.

afbeelding 11 eindmeting dictee J.G.

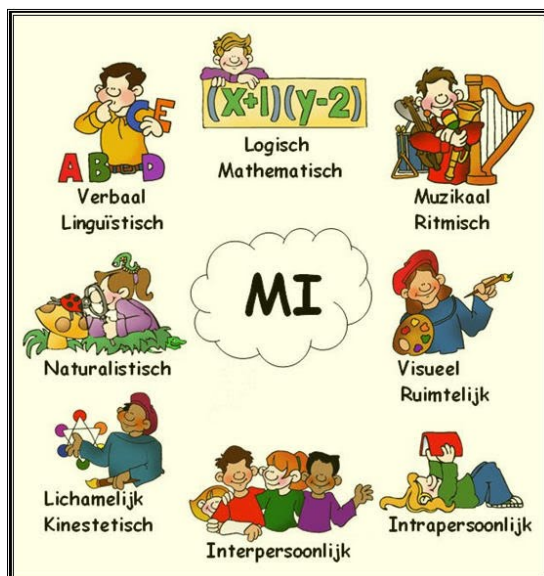
Hoe verwerk ik aspecten van MI bij de behandeling van de onderzoeksgroep?

3.7. Hoe worden de werkvormen bepaald?

Door de ouders te interviewen met behulp van een vragenlijst (zie bijlage 5) en met de kinderen in gesprek te gaan, wordt nagevraagd waar het kind zogezegd in uitblinkt. Ook worden de leerkrachten bevraagd over hoe het kind zich gedraagt en misdraagt in en buiten de lessen. Een kind vertoont gedrag in de intelligentie waarbij het de meeste kennis oppikt (www.thomasarmstrong.com, 2011). Het vertonen van ongewenst gedrag is een schreeuw om hulp om op zo'n manier kennis te ondervinden volgens Thomas Armstrong. Een kind wat veel kletst zal dan

bijvoorbeeld hoog scoren bij de verbaal en interpersoonlijke intelligenties. Terwijl een kind wat erg beweeglijk is en vaak door de klas loopt hoger scoort bij de motorische intelligentie.

Ook vanuit observaties tijdens meerdere lessen is gekeken hoe het kind zich gedraagt.

afbeelding 12 (Meervoudige Intelligenties)

3.8. Hoe plan ik de sessies in?

Allereerst worden de momenten van de behandeling afgestemd met alle betrokkenen voordat gekeken kan worden welke ruimte er nog beschikbaar is op 'de Rode Draad'.

Om de kinderen zoveel mogelijk te prikkelen is vooraf bekeken met welke materialen bepaalde meervoudige intelligenties naar boven te halen zijn.

Maar om er zeker van te zijn dat elk individu uit de onderzoeksgroep geprikkeld zal worden, wordt gekozen om bij elke sessie zo veel mogelijke zintuigen aan te spreken bij het aanleren van een abstracte term. Daarbij zullen de volgende 5 meervoudige intelligenties beschreven door Howard Gardner die met zintuigen te maken hebben in figuur 6 de meeste raakvlakken hebben met de inhoud van de 12 sessies⁷:

⁷ De 12 sessieplannen staan in bijlage 9.

Intelligentie:	Hierbij valt te denken aan:
verbaal/linguïstische (woordslim)	horen/ zingen/ vertellen
visueel/ruimtelijke (beeldslim)	driedimensionaal / zien/ voelen/ creëren.
muzikaal/ritmische (muziekslim)	ritme, liedjes, gedichten, versjes, drama
lichamelijke/kinesthetische (beweegslim)	beweging/ dans en voordoen
natuurgerichte (natuurslim)	ruiken, proeven en organismen

Tabel 2 sensorieel georiënteerde intelligenties

De termen die de kinderen moeten begrijpen om de spellingcategorieën open en gesloten lettergrepen goed te kunnen toepassen worden verdeeld over 2 keer 6 sessies om herhaling te creëren.

3.9. Hoe leg ik het proces vast?

Door tijdens de sessies video opnames te maken kan achteraf bestudeerd worden en gereflecteerd worden of het beoogde sessiedoel behaald is.

Ook het wekelijks bijhouden van een logboek (bijlage 10) zal een duidelijk beeld scheppen over het gehele proces.

3.10. Op welke manier(en) vindt evaluatie van het proces plaats?

Door na elke sessie de beleving van de leerlingen te peilen met behulp van een motivatieschaal (bijlage 2) worden kwalitatieve gegevens meegenomen ter evaluatie van het onderzoek. Ook houdt de onderzoeker wekelijks een logboek bij en wordt na elke sessie geëvalueerd om vervolg sessies zo effectief en optimaal te laten verlopen. In de laatste bijeenkomst maakt de onderzoeksgroep een einddictee. Deze eindmeting wordt geanalyseerd en zo kan geëvalueerd worden of de norm van 80% beheersing en correct toepassen van bewustzijn behaald is. Deze kwantitatieve gegevens zullen weergegeven worden met behulp van een staafdiagram (bijlage 6).

Hoofdstuk 4 Data- analyse en resultaten

Transparantie verhoogt de betrouwbaarheid van het onderzoek. In dit hoofdstuk wordt nauw beschreven wat er werd gedaan in elke fase van het onderzoek om te bepalen of het onderzoek wel verantwoord is uitgevoerd. Hiervoor wordt telkens verwezen naar de paragrafen 3.1 tot en met 3.10 waarin de deelvragen staan. Deze paragrafen lopen niet chronologisch, aangezien het onderzoek een flexibel proces was met vele bijstellingen.

4.1. *Antwoord op de onderzoeksvraag 'Hoe worden deze categorieën op 'De Rode Draad' aangeleerd met de huidige methode 'Taal actief' door de leerkrachten uit groep 5?'*

In paragraaf 3.1. werd de vraag *'Hoe worden de categorieën open en gesloten lettergrepen aangeboden?'* gesteld.

Het waren van oorsprong twee deelvragen omdat het om twee verschillende spelling categorieën gaat, die adherent aan elkaar verbonden zijn.

Om hier een goed beeld van te krijgen zijn de leerkrachten uit groep 5, de methode 'Taal actief' en lesobservaties als bronnen⁸ genomen.

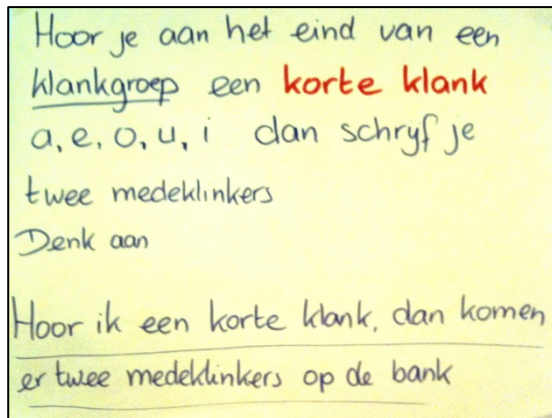
De leerkrachten gaven aan dat op deze school de spellingregel voor de open lettergreep al jaren op dezelfde manier gehanteerd wordt, namelijk *'Hoor je aan het eind van de klankgroep een lange klank aa, ee, oo, uu, dan schrijf je er maar één a, e, o, u. Denk aan: 'Is de klinker lang, dan gaat er één op de gang.'*

En *'Hoor je aan het eind van een klankgroep een korte klank a, e, o, u, i dan schrijf je twee medeklinkers. Denk aan: 'Hoor ik een korte klank, dan komen er twee medeklinkers op de bank.'*

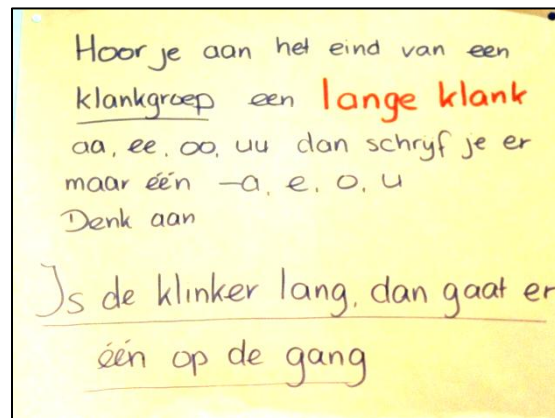
Tijdens observaties in 4 verschillende spellinglessen, waarbij deze regel werd aangeleerd, werd door de leerkrachten deze regel aangehaald. Er hing bij groep 4/5 een poster met de regels aan de wand. Deze hing daar al een tijdje en kinderen

⁸ In de bijlagen staan een invulblad semi-gestructureerde interview, verslagen van observaties

waren in de mogelijkheid om deze ten alle tijden te zien. Deze posters met regels hingen niet in groep 5. De leerkrachten gaven aan te herkennen dat kinderen over het algemeen moeite hebben met het onthouden van deze regel. In groep 5 worden de open lettergrepen met geel gemarkeerd⁹. In groep 4/5 gebeurt dit niet.

afbeelding 13 klasposters groep 4/5

De deelvraag in paragraaf 3.2. beschreven 'Hoe wordt de methode Taal actief door de leerkrachten in de groepen 5 ingezet?' werd beantwoord door met de leerkrachten in gesprek te gaan over wat onderzocht is vanuit de handleiding van de methode 'Taal actief' en werd nader geverifieerd in observaties bij spellinglessen en bekijken van werkboekjes en schriften van kinderen.

De leerkrachten gaven aan dat in groep 5 de methode net als in groep 4 en zoals vermeld in de handleiding in '4 periodes van 9 weken', waarvan 8 weken oefenen met woordpakketten en 1 week parkeerweek, wordt aangeboden. In deze 8 weken worden telkens 2 woordpakketten van ongeveer 20 woorden om de 2 weken behandeld. Dat wil dus zeggen 4 cyclussen van 2 weken.

Ook kwam uit het diagnostisch gesprek met 3 leerkrachten (twee uit groep 4/5 en één van groep 5) en vier observaties bij spellinglessen naar voren dat men begint met een korte instructie en dat de leerlingen daarna zelfstandig werken aan werkbladen. De leerkrachten houden wel globaal dag 5 aan om het signaaldictee af te nemen en dag 8 voor het controledictee. In groep 5 staan de woorden wel 2 weken op het bord, maar in de combinatiegroep 4/5 is dit niet mogelijk.

⁹ Dit is naar aanleiding van de alfabet kaart, waarbij de klanken ieder een eigen kleur hebben. Zie bijlage 3.

Op de deelvraag uit paragraaf 3.3. *'Hoe wordt er op dit moment al gedifferentieerd?'* gaven de leerkrachten uit groep 4/5 en 5 allen aan dat de snelle leerlingen eventueel de extra opdracht op het werkblad maken. Er is qua differentiatie geen tijd beschikbaar om 'Spelen met woorden' in te zetten. Dit geldt ook voor de remediale leerstof 'Woordspel' en de verrijkingsleerstof 'Taalspel', genoemd in de handleiding. De leerkracht uit groep 5 heeft in december 2011 met een groepje zwakke spellers twee weken extra geoefend met de categorie open en gesloten lettergrepen tijdens de reguliere spellinglessen, waarbij ze de spellingregel door haar veelvuldig voor de kinderen benadrukte en herhaalde. In groep 5 kwam bij één spellingles naar voren dat de zwakkere leerlingen op de categorie waarbij ze uitvallen een digitaal oefenprogramma volgden horende bij de methode 'Taal actief'. Deze kleine interventies duurden telkens maar enkele minuten. Ook mogen de leerlingen een spellingboekje met uitleg en voorbeelden van de behandelde spellingcategorieën en een alfabetkaart (zie bijlage 3) raadplegen. Deze mogen tijdens toetsen niet gebruikt worden.

Zie ook de informatie verkregen van de leerkrachten groep 4/5 en 5 in een tabel op de volgende bladzijde.

4.2. *Antwoord op de onderzoeksvraag 'Hoe bepaal ik welke leerlingen op het gebied van het toepassen van de verdubbelingsregel en verenkingsregel geen transfer hebben ervaren ter bepaling van de onderzoeksgroep?'*

Om een antwoord te krijgen op deelvraag 3.4 werd in eerste instantie het LVS als uitgangspunt genomen. De resultaten van de groepen 5 tot nu toe werden onderzocht en daaruit kwam uiteindelijk een onderzoeksgroep naar voren. Er bleek echter geen duidelijkheid te verkrijgen welke leerlingen nu specifiek op dit onderdeel uitvielen. Daarna werden er 7 kinderen door de leerkrachten aangedragen, die ook op het LVS een C of D scoorden. Er waren naar hun mening meerdere kinderen die het toepassen van de open en gesloten lettergrepen niet beheersen, alleen werd aan die kinderen al extern hulp geboden of liepen er onderzoeken met expliciet verzoek om naast het geboden hulptraject geen andere hulp aan te bieden om een zuiver onderzoekbeeld te krijgen. Hier diende rekening mee gehouden te worden.

Vraag	Leerkracht groep 4/5 D. K. Ma/ di	Leerkracht groep 4/5 E. B. Wo/do/vr	Leerkracht groep 5 S. d. G. Alle dagen
Hoe wordt de methode 'Taalactief' bij deze categorieën ingezet	Woorden worden met de spellingregel erbij aangeboden. We zoeken ook woorden buiten het woordpakket die in dezelfde categorie vallen. Daarna de woorden overschrijven en spellingprobleem inkleuren./ onderstrepen. We oefenen die week met de woorden en dan volgt het signaaldictee. De week daarna oefenen we met de woorden die moeilijk waren en met de andere woorden. Tenslotte controledictee. Veel wel en we maken zelf ook oefeningen erbij. Woordspel en de bakkaarten. Verder maken we zelf ook oefeningen en doen we spelletjes. o.a. Woordzoekers, enz Alleen dat A en B leerlingen vaker werken met "spelen met woorden" , i.p.v. bakkaarten en soms helpen ze andere leerlingen . D. B. concentratie J. T. concentratie 2 ouders nt2, stiefvader Nederlands/ netheid	Resultaten parkeerweekdictee in de map.	Hakken plakken te snel/ verkeerd toepassen
Gebruikt u alle hulpmiddelen/ materialen die de methode voorschrijft?		Remediërende kaarten	Spelen met woorden
Welke materialen en hulpmiddelen gebruikt u?			
Hoe wordt er op dit moment al gedifferentieerd?			Zwakke ln krijgen extra bak kaart maken.
Mogelijke leerlingen die geschikt zijn voor dit onderzoek (met mogelijke belemmerings-factoren)			J. G. (C score, onzeker) D. R. intelligentie faalangstig X. K. concentratie O. T. goede motivatie, concentratie L. G. vermoeden dyscalculie

De onderzoeksgroep bestond uit 2 kinderen uit groep 4/5 J.T. en D.B. en 4 kinderen uit groep 5, verder vermeld als O.T., J.G., D.R. en L.G.

Om te kijken of de beoogde onderzoeksgroep inderdaad uitviel op deze categorieën, werd CITO spelling M5 geanalyseerd. Alleen deze was niet voldoende, omdat er te weinig items de betreffende spelling categorieën toetste. Hierdoor werd besloten het instapdictee vanuit de schriften van de kinderen te analyseren. Uit beide bronnen bleken de kinderen uit de onderzoeksgroep de spellingregel inconsequent toe te passen.

Om een beeld te krijgen of de kinderen de categorieën nu wel goed beheersten en dus antwoord te krijgen op deelvraag 3.5 werd een samengesteld dictee afgenomen. Deze diende als nulmeting.

0-meting dictee

Ik lees zo dadelijk 30 zinnen op. Bij elke zin schrijf je 1 woord op. Dat woord herhaal ik eerst. Daarna zeggen jullie het woord na en schrijven het op.

Bijvoorbeeld:

De zon komt op in de vroegte.

Ik: "zeg na: vroegte" kinderen: "vroegte".

1. In de schuur staan drie *fietsen*. 49
2. In de ren lopen veel *kippen*. 51
3. Over een *kwartier* kom ik naar je toe. 49
4. Als je met *modder* speelt, wordt je vies. 51
5. Op het raam zitten een paar *strepen*. 50
6. Ik smeer jam op mijn *boterham*. 50
7. De *bakker* bakt een aardbeientaart. 51
8. De juf leest de *namen* van de kinderen op. 50
9. De *zuster* verzorgt de zieke mensen. 49
10. In de *flessen* zit water. 51
11. Ik pomp de *banden* van mijn fiets op. 49
12. Mijn broer is *liefhebber* van vis. 51
13. In de *haven* liggen wel twintig schepen. 50
14. Op die *smalle* weg kun je niet keren. 51
15. Midden in het bos staat een *kasteel*. 49
16. Een *hotel* is een plaats om te overnachten. 50
17. Wij lopen over het *voetpad*. 49
18. De peuter bouwt een toren met *blokken*. 51
19. De leerlingen maken hun huiswerk meestal *netjes*. 49
20. Hij vindt *voetballen* leuk. 51
21. De agenten regelen het *verkeer*. 49
22. Ik eet elke dag vanille *vla*. 50
23. Hoog in de boom zitten vier *nesten*. 49
24. Een *meter* is honderd centimeter. 50
25. Om zeven uur wordt het al *duister*. 49
26. Het *publiek* zit al klaar op de tribune. 50
27. De *koppeling* van de auto was kapot. 51
28. Op de fruitschaal liggen tien *bananen*. 50
29. Het boek ligt in die *la*. 50
30. Wij *zwemmen* in de zee. 51

afbeelding 14 dictee nulmeting

Na deze geanalyseerd te hebben (zie ook bijlage 6), was het nodig om met elk individu een diagnostisch gesprek te voeren. Twee kinderen haalden de vooraf bepaalde beheersingsnorm van 80% goede items. Geen van de 6 kinderen paste de denkwijze consequent en goed toe. Door de denkwijze te achterhalen bleken alle kinderen uit de onderzoeksgroep veel te twijfelen bij het toepassen van de spellingregels. Dit is met oranje vlakken in het schema van bijlage 6 weergegeven.

Bij de eindmeting werd ook bij de juist geschreven woorden doorgevraagd hoe ze het woord bedacht hadden om te controleren of ze de denkwijze correct toepasten. Dit is bij de nulmeting niet gebeurd, waardoor bij deze meting de denkwijze bij de juist geschreven woorden toch niet goed beoordeeld kan worden op correcte toepassing. Een antwoord in de strekking van 'Ik heb het al heel vaak gezien.' is niet wat beoogd wordt met dit onderzoek te bereiken. Toch konden er conclusies getrokken worden vanuit deze beginsituatie. Deze conclusies staan in hoofdstuk 5 vernoemd.

Een toevoeging aan de bovenstaande alinea's waarin beschreven wordt welke gegevens relevant zijn om mee te nemen ter bepaling van de onderzoeksgroep, oftewel deelvraag 3.6. is dat bij één van de kinderen door de ouders geen toestemming werd gegeven, waardoor de onderzoeksgroep op een aantal van 6 kinderen kwam. Om geen risico te nemen is besloten niet te werken met een experimentele en een controle groep; zou er namelijk een kind ziek worden, zoals aan het begin van het hulptraject, dan zou het ten koste gaan van de betrouwbaarheid van het onderzoek.

4.3. *Het antwoord op 'Hoe verwerk ik aspecten van MI bij de behandeling van de onderzoeksgroep?'*

Door onderzoek te verrichten in de theorie (van der Heijden, 2009) (www.thomasarmstrong.com, 2011), kwamen al een aantal werkvormen naar boven ter beantwoording van deelvraag 3.7. Door vervolgens materialen en ideeën te verzamelen kwamen de sessieplannen (zie bijlage 9) tot stand.

Om antwoord te krijgen op deelvraag 3.8. werd er logistiek en inhoudelijk, dan wel didaktisch en pedagogisch gekeken naar hoe de sessies diende ingepland te worden. De leerkrachten uit groep 4 gaven aan dat de begrippen 'letter, alfabet,

klinker, medeklinker, korte klank, lange klank, klankgroep, lettergreep, verdubbeling, verenkeling, open lettergreep en gesloten lettergreep' aan bod zijn geweest. Het begrijpen van wat deze 12 termen inhouden, is als basis voor het aanleren van de spelling categorieën open en gesloten lettergrepen essentieel. Uit antwoorden van alle 6 kinderen bleek bij de nabespreking van de nulmeting dit echter niet het geval te zijn. Wel konden ze concreet benoemen wat een letter is en het alfabet, maar de overige termen konden geen van allen uitleggen of benoemen met voorbeeld. Ze haalden de begrippen klinker en medeklinker door elkaar. Ze hadden geen idee wat er met een korte klank of lange klank bedoeld werd. En haalden allen hun schouders op bij de overige begrippen. Vandaar dat deze zijn meegenomen in de sessies. Wel wisten ze hoe ze een woord in stukjes moesten hakken en gebruikte als uitleg: "We klappen de woorden."

Om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de visie van de onderzoeker, is gekozen om bij alle kinderen meerdere zintuigen te prikkelen per sessie. Ook zijn observaties tijdens de lessen, input van ouders en gesprekken met de leerkrachten en de kinderen zelf meegenomen ter bepaling van hun voorkeursleerstijlen.

Hieronder staat wat er concreet is uitgevoerd tijdens de 12 sessies en wat daarvan de belangrijkste uitkomsten waren. In alle sessies zijn alle abstracte begrippen gerelateerd aan de categorieën open en gesloten lettergrepen met zintuiglijke stimuli inzichtelijk en tastbaar gemaakt, waardoor de kinderen zich bewust werden van wat deze inhielden.

In de **eerste** sessie gebruikte de onderzoeker daarvoor een filmpje waar de letters van het alfabet gezongen en getoond werden. Door al vragen stellend de kinderen actief te betrekken werd gewerkt aan hun meta-cognitie over waarom letters van ons alfabet zo belangrijk zijn bij spelling. De alfabet 'rap' was echter niet zo'n succes bij twee van de kinderen. Daarna liet de onderzoeker de kinderen samenwerkend één compleet alfabet maken. De kinderen gebruiken hiervoor dropveters en rode snoepveters om letters uit het alfabet te vormen. Naderhand eten de kinderen hun eigen gemaakte letters op. Alle zes kinderen waren enthousiast bij het knutselen met letters, waarbij materialen zoals kleurplaten, verf en letterstickers volop ingezet werden.

In de **tweede** sessie ging ze verder met het oefenen van de termen klinkers en medeklinkers en werd vervolgens bij elke eerstvolgende sessie getracht de eerder geoefende termen als aanknopingspunt te gebruiken. Dit om nieuwe kennis te haken aan ingeslepen kennis. Het peilen wat ze hadden onthouden kwam bij elke sessie telkens aan bod. De kinderen werden gevraagd de klanken van de letters te roepen. Hierdoor werden ze bewust dat ze de klinkerklanken wel konden aanhouden, maar de medeklinkerklanken niet. Daarna kleurden ze de klinkers geel en de medeklinkers blauw zoals op deze basisschool ook in de lessen gebruikelijk is. Tijdens het onderscheiden van de klinkers en medeklinkers van letterkoekjes werden de begrippen weer geoefend. De koekjes werden daarna verdeeld en opgegeten. Om het verschil tussen de klinkers en de medeklinkers te visualiseren werden twee smileys gebruikt, waarbij de klinkersmiley een open mond heeft en de medeklinker een gesloten mond. Respectievelijk een ongehinderde tegenover de gehinderde luchtstroom bij het verklanken van letters. Als laatste werd het liedje 'b met een aa' gezongen en deden 4 kinderen goed mee. Eén kind die bij het alfabet lied ook afhaakte vond het maar niks. D.R. had problemen bij het herkennen en benoemen van de klinkers en medeklinkers tijdens deze sessie. De overige vier kinderen niet.

In de **derde** sessie kwamen de termen korte klank en lange klank aan bod. De klinkers werden eerst 'visueel' kort en lang getoond door te gaan hurken of te strekken. Ook met stem, beweging en geluid werden de verschillen in de afzonderlijke klanken, zowel als woordbetekenissen duidelijk. RT kon de kinderen auditief testen tijdens het hurk en strek spel. Achteraf werd tijdens een inhaalmoment duidelijk dat L.G. moeite heeft met het onderscheiden van de termen bij de klanken. De andere kinderen hadden hier geen moeite mee.

In de **vierde** sessie werd klankgroep uitgelegd. De kinderen werden gevraagd hoe meerdere klanken samen, oftewel een groepje klanken bij elkaar ook wel genoemd worden. Door deze vraagstelling zo te verwoorden en voorbeelden van woorden verdeeld in klankgroepen op het bord te zetten, werd voor alle kinderen duidelijk dat het om de term 'klankgroep' ging. Vanuit het 'door de kinderen bekende' klappen tijdens het uitspreken van de klankgroepen in de reguliere lessen bedacht RT om eerst de kinderen de klankgroepen te laten springen op verschillende manieren en ditzelfde principe daarna te variëren door de kinderen in tweetallen een bal te laten overgooien bij het verdelen van woorden in klankgroepen. Voor de twee kinderen

met de tennisbal was dit motorisch lastig om te doen. Zij vingen met moeite de bal, terwijl het verdelen van klankgroepen goed ging. De andere vier hadden hier geen problemen mee, omdat zij een voetbal en basketbal hadden als middel.

In de **vijfde** sessie gebruikte RT zelfgemaakte kubussen waarbij op elk vlak een open of een gesloten lettergreep geprint stond. De kinderen werd gevraagd om met de 'gegooide' lettergrepen bestaande woorden te maken. Dit bleek in de praktijk door een beperkte hoeveelheid kubussen heel moeizaam te gaan. De lettergrepen werden daarom op het bord stuk voor stuk in de kolommen 'open' en 'gesloten' onderverdeeld door de kinderen. Daarna vroeg RT wat zo opvallend was aan de laatste letters van respectievelijk de open en de gesloten lettergrepen, waarbij J.T. kon benoemen dat de open lettergrepen op klinkers eindigde en de gesloten op medeklinkers. Het vasthouden van hun concentratie was voor vijf kinderen tijdens deze sessie een hele opgave.

In de **zesde** sessie selecteerde RT woorden die van betekenis veranderden zodra letters in het woord venkeld of verdubbeld zouden worden, zoals schepen-scheppen. Deze hing RT in magneetletters op het bord. Bij de uitleg werden de begrippen gevisualiseerd door abnormale plaatjes te tonen van dieren of objecten waarbij een venkeling of een verdubbeling van een kenmerk op zijn plaats zou zijn. Door de kinderen te vragen wat er moest gebeuren om een goede afbeelding te krijgen, werden de bovenstaande termen ontlokt. De kinderen kregen daarna verf, kwasten en A3 vellen met woorden die fout gespeld waren. Dit bleken naderhand qua tijd te veel woorden te zijn geweest.

In de **zevende** sessie werden de termen letters en alfabet herhaald. De kinderen maakten vol enthousiasme alle zes samen een alfabetkunstwerk met gekleurd schelpenzand op een tafel buiten. Het ophalen van voorkennis over deze termen ging eenvoudig en snel.

In de **achtste** sessie werden de termen klinkers en medeklinkers herhaald, waarbij de kinderen van snoeppapier letters mochten knippen. Deze letters werden vervolgens gebruikt om woorden mee te leggen. En naderhand mochten ze de woorden opeten. Wederom kwam bij L.G. en D.R. naar voren dat zij moeite hadden met het onderverdelen van letters in klinkers en medeklinkers tijdens het ophalen van

voorkennis en beredeneren van de denkwijzen hoe ze dit wel zouden kunnen onthouden.

In de **negende** sessie werden de termen korte en lange klank herhaald. Met gele, groene en blauwe voorgebakken koekjes werd door RT voorkennis over kort klinkende klinkers en lang klinkende klinkers en medeklinkers geactiveerd. De kinderen werd gevraagd de juiste 'korte' of juiste 'lange' klinkerklank te benoemen bij het leggen van verscheidene woorden. Daarna maakten de kinderen in de aula met ongebakken koekjesdeeg hun eigen letters. Deze bakte RT thuis af en mochten de kinderen ze daarna mee naar huis nemen.

In de **tiende** sessie werd de term klankgroep herhaald. De variant van de bal overgooien werd omgewisseld met touwtje springen op de maat van het verdelen van woorden in klankgroepen. Deze activiteit bleek voor D.R. en L.G. een lastige opgave vanwege onvoldoende motorische vaardigheden. En O.T. had op die dag last van zijn been waardoor hij niet kon springen, maar wel kon draaien. Het verdelen van woorden in klankgroepen verliep wel correct.

In de **elfde** sessie werden de termen open en gesloten lettergreep herhaald. RT las een verhaaltje voor waarbij eerst twee kinderen het verhaaltje mochten uitbeelden. Daarna werden de zes kinderen in drie tweetallen verdeeld. Ze kregen het verhaaltje op papier en daarbij de opdracht om tien foutief gespelde woorden uit het verhaaltje te halen. Als hulpmiddel kregen ze 10 goed en 10 fout gespelde woorden cadeau op een A4-tje. Ze werden gevraagd om een streepje te zetten tussen de klankgroepen op dit vel. En de 'korte' klinkers groen, de 'lange' klinkers geel en de medeklinkers op het einde van een klankgroep blauw te kleuren. Hierdoor werd gepoogd meta-cognitie te verkrijgen. Bij het bespreken van de keuzes werd duidelijk dat het tweetal J.G. en O.T. de denkstappen deze sessie bewust goed doorliepen. De andere vier daarentegen legden geen verband tussen de kort klinkende en lang klinkende klinkers aan het eind van een klankgroep en de bijpassende spellingregel, zoals die op de school gehandhaafd wordt.

In de **twaalftde** sessie werden de termen verenkeling en verdubbeling herhaald. De uitwerkblaadjes met foute en goede woorden uit sessie 11 werden uitgedeeld. Bij elk woord zei RT het bedoelde woord. Er werd gevraagd of de klankgroep open (met

korte of lange klank is) of gesloten. Bij het activeren van voorkennis schreef RT als geheugensteun de stappen 1 t/m 4 op het bord.

1. verdeel in klankgroepen
2. open of gesloten lettergreep
3. klinkt de klinker kort of lang
4. welke spellingregel hoort daarbij

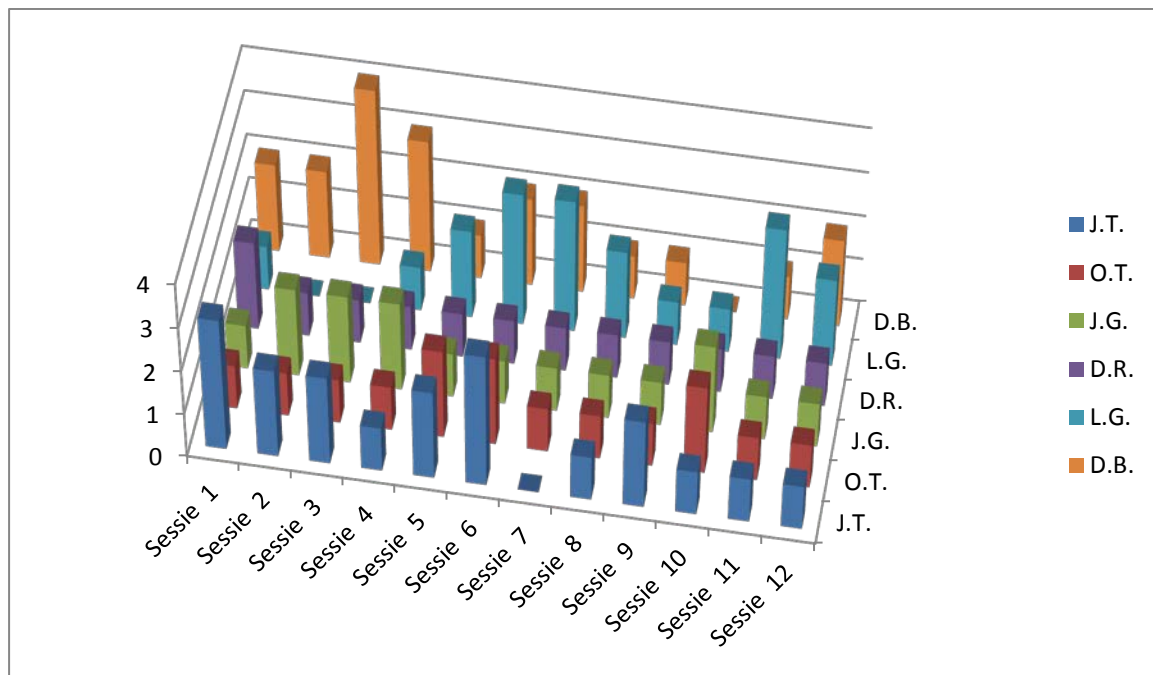
Moest er vereneld of verdubbeld worden? Bij het goede antwoord kreeg degene respectievelijk één grote mop slagroom op 1 lepeltje bij een verenkeling of twee kleinere op 2 lepeltjes als om een verdubbeling ging.

Het proces is vastgelegd in een logboek. Dit diende als registratiemiddel bij het beantwoorden van deelvraag 3.9. en 3.10. De onderzoeker heeft daarbij het opnemen van de sessies op video gebruikt, zodat achteraf beter geobserveerd en geëvalueerd kon worden. Het onderzoek is transparant gemaakt door alle verslaglegging door de betrokkenen ter herkenning te laten lezen.

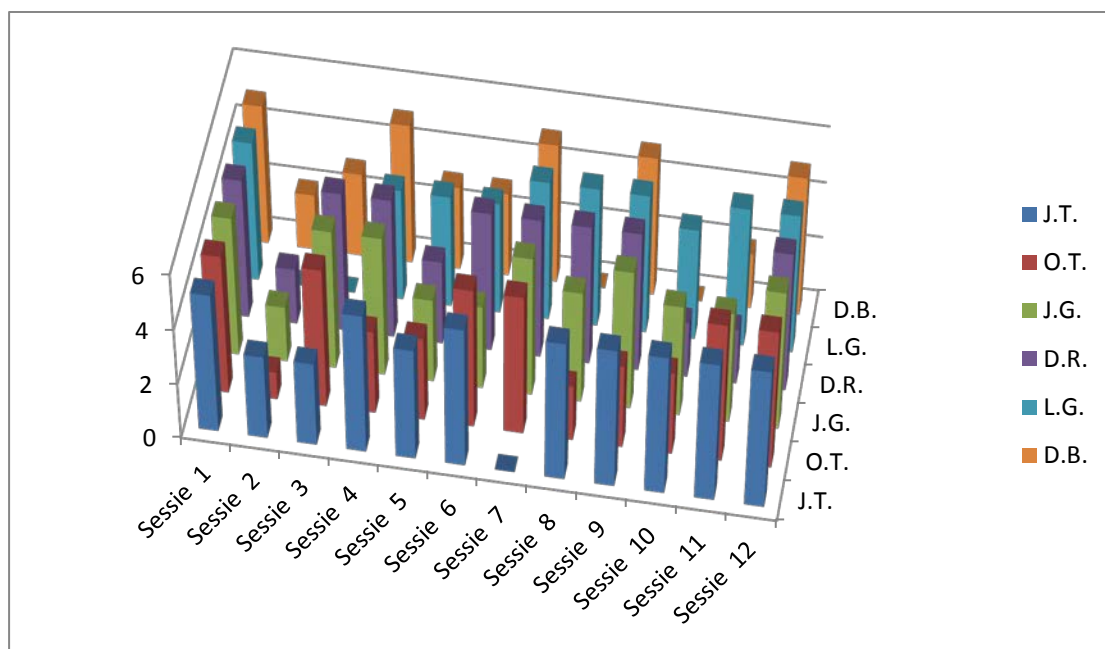
In hoeverre de onderzoeksgroep baat had bij het ervaren van de sessies op het gebied van motivatie en spellingbewustzijn werden ook kwalitatieve gegevens meegenomen. Vanuit het logboek kon herleid worden hoe de kinderen de behandeling ervoeren. Op de volgende pagina staan twee grafieken, waarvan de eerste grafiek aangeeft hoe de motivatie is in bij de reguliere spellinglessen. En in de tweede grafiek staat de weergave van de motivatie van de kinderen van de RT spellinglessen.

Bij afwezigheid bij een sessie is het cijfer nul ingevoerd.

Grafiek 1 motivatie kinderen gewone spellingles:

Grafiek 2 motivatie kinderen bij RT spellingles:

Hoofdstuk 5 Conclusies

Middels dit actieonderzoek werd getracht de denkwijze van 6 kinderen uit groep 5 op basisschool De Rode Draad te optimaliseren door waar mogelijk aspecten van meervoudige intelligenties in te zetten om nodige kennis correct toe te passen van de categorieën open en gesloten lettergrepen en deze beter te laten verankeren.

De centrale vraagstelling was:

Passen kinderen uit groep 5 die de spellingcategorieën open en gesloten lettergrepen niet bewust beheersen, deze beter toe nadat beroep is gedaan op hun meervoudige intelligenties (en verhoogt het hun bewustwording op dit gebied)?

Daarvoor werden de begrippen¹⁰ gerelateerd aan de categorie open en gesloten lettergrepen met ondersteuning van deze zintuiglijke receptoren nogmaals aan hen geïnstrueerd.

Met dit bewustzijn zouden de kinderen bij het toepassen van de open en gesloten lettergrepen hun spellingvaardigheid verbeteren.

Door bij elke onderzoeksvraag apart één of meerdere conclusies te formuleren is het nadien afgebakend wat voor advies of vervolg nodig zou kunnen zijn naar aanleiding van dit onderzoek. Hieronder staan ze voor het gemak nogmaals genoemd.

1. *'Welke kennis heb ik nodig om dit onderzoek te kunnen uitvoeren?'*
2. *'Hoe worden deze categorieën op 'De Rode Draad' aangeleerd met de huidige methode 'Taal actief' door de leerkrachten uit groep 5?'*
3. *'Hoe bepaal ik welke leerlingen op het gebied van het toepassen van de verdubbelingsregel en verenkelingsregel geen transfer hebben ervaren ter bepaling van de onderzoeksgroep?'*
4. *'Hoe verwerk ik aspecten van MI bij de behandeling van de onderzoeksgroep?'*

¹⁰ De begrippen letter, alfabet, klinker, medeklinker, korte klank, lange klank, klankgroep, lettergreep, open en gesloten lettergreep, verdubbeling en verenkeling dienen de kinderen te snappen, zodat de spellingregels horende bij deze categorieën door hen begrepen kunnen worden.

5.1. De conclusies gerelateerd aan onderzoeksvraag 1

Te beginnen bij de kennis die de onderzoeker nodig had om het onderzoek te kunnen uitvoeren. De verbetering van didactische en pedagogische competenties is mede door verdieping in literatuur, dan wel door het houden van gesprekken met de leerkrachten en observaties gerealiseerd. Vooral de ontwikkeling die plaats vond op het gebied van normatieve professionaliteit (WOSO, 2004) is gegroeid doordat de onderzoeker nu ervaring opdeed met een andere leeftijdsgroep, leerkrachten uit het basisonderwijs in een andere setting dan in het voortgezet onderwijs.

5.2. De conclusies gerelateerd aan onderzoeksvraag 2

Vanuit het beantwoorden van de onderzoeksvraag hoe deze categorieën op 'De Rode Draad' worden aangeleerd met de huidige methode 'Taal actief' door de leerkrachten kan geconcludeerd worden dat er op de 'Rode Draad' door leerkrachten op het gebied van de open en gesloten lettergrepen in de periode van het onderzoek routinematig lesgegeven wordt met de methode 'Taal actief' als leidraad.

Tijdens het beloop van het onderzoek zijn er wat aanpassingen doorgevoerd doordat opgemerkt werd dat er verschillen in de uitleg van de spellingregels door de leerkrachten plaats vonden, waardoor er verwarring in het gebruik van deze ezelsbruggetjes bij de kinderen optrad. Dit bleek uit de interviews met de leerkrachten, gesprekken met de kinderen uit de onderzoeksgroep en uit observaties tijdens instructie van de spellingcategorieën. Hierdoor is het ezelsbruggetje van de kort klinkende klinker veranderd van '*Hoor ik een korte klank, dan gaan er twee medeklinkers op de bank.*' naar '*Klinkt de klinker kort, dan gaan er twee medeklinkers op je bord*'. Hierbij zijn ook meteen de klassenposters door de onderzoeker aangepast en zijn ze schoolbreed in de klaslokalen opgehangen.

afbeelding 15 vernieuwde klassenposters

Verder viel op dat de instructietijd bij groep 4/5 korter was dan de tijd die uitgetrokken werd voor het uitleggen van spellingregels bij groep 5. Dit vanwege de minder beschikbare tijd bij de combinatie groep 4/5, waarbij ook groep 4 samen deelde in de tijd, die er per week voor staat.

Er werd in beide groepen aandacht geschonken aan het activeren van denkwijze van de kinderen door hen te vragen hoe men tot een bepaalde spelling kwam. Echter kwam dit ook hier meer in groep 5 aan bod dan in groep 4/5.

Didaktiek zou in groep 4/5 meer gericht moeten zijn op het bewustmaken van hoe ze op een manier van schrijven komen. Dit om de interne motivatie om erover na te denken tijdens stellen en andere vakken naast spelling te ontwikkelen. (Bosman, Hell van, & Willemsen, 2002) De ontwikkeling van metacognitie vereist een zekere mate van abstract denken dat bij jongere kinderen minder ontwikkeld is. In groep 5 begint dit te komen. De leerkrachten zouden hier meer winst kunnen behalen door er op in te spelen.

Bij de differentiatie op micro niveau, oftewel naar behoefte van de leerling kunnen twee struikelblokken geconstateerd worden. Het eerste is het aanbod aan werkvormen, dan wel materialen. Nu krijgen de snellere kinderen een extra opdracht en that's it. De zwakkere kinderen kunnen gericht oefenen op de computer, maar niet meer dan een paar minuten per dag. Wat ons bij het tweede struikelblok brengt, namelijk de beschikbare tijd, dan wel de begeleiding om een individu tegemoet te komen.

Er wordt ook op meso niveau gedifferentieerd in de combinatiegroep 4/5, waardoor die groep 5 leerlingen met minder instructie en begeleiding dezelfde lesstof doorlopen als de groep 5.

Wel kan door de kwalitatieve gegevens uit dit actieonderzoek geconcludeerd worden dat de motivatie van de leerlingen door het inzetten van aspecten van MI een toename laat zien (zie grafiek 1 en 2 uit hoofdstuk 4) . Waarbij kinderen vanuit een neerwaartse spiraal naar een opwaartse spiraal kunnen groeien (Desoete & Braams, 2008).

5.3. De conclusies gerelateerd aan onderzoeksvraag 3

Gekoppeld aan de centrale vraagstelling is de vraag bij welke leerlingen de transfer hardnekkig is en bij welke kinderen deze aanpak een succes bleek te zijn?

Nadat de onderzoeker geconcludeerd had dat er geen duidelijk, objectief beeld was welke leerlingen uit de onderzoeksgroep wel of niet deze categorieën beheersten na aanleiding van de foutenanalyse vanuit de CITO spelling M5 toets en de schiften van de onderzoeksgroep (waarbij er niet genoeg items waren gevraagd die betrekking hadden op de spelling categorie open en gesloten lettergrepen) was het nodig om een andere kwantitatieve bron te raadplegen. Waaruit de onderzoeker de beslissing nam om twee dictees samen te stellen waarbij een nulmeting en eindmeting een duidelijke vergelijking konden laten zien tussen de beginsituatie en de eindsituatie.

Doordat er na het afnemen van de nulmeting nog niet duidelijk was of de kinderen uit de onderzoeksgroep de categorieën wel goed toepasten, zijn ze daarna afzonderlijk door de onderzoeker geïnterviewd om hun denkwijzen te achterhalen. Hieruit kon geconcludeerd worden dat de kinderen de termen die ze zouden moeten kennen niet begrepen of benoemden en bij geen van de 6 kinderen de denkwijze consequent en goed toegepast werd. Toch bleken al 2 kinderen de vooraf bepaalde beheersingsnorm van 80% goede items te halen. Dit kon dus weggeschreven worden als toeval of dat de kinderen de woorden inmiddels toch geautomatiseerd hadden, waardoor het bewust of onbewust toepassen van de denkwijze overgeslagen wordt. Uit dit gegeven kwam ten slotte de beredenering om te gaan remediëren op het activeren van de denkwijze met als insteek daarbij zintuigen te prikkelen om betere verankering te bewerkstelligen.

Vanuit de kwantitatieve gegevens die resulteerde uit de nulmeting en de eindmeting kan opgemaakt worden dat voor de helft van de kinderen een vooruitgang is te zien. Nog beter wellicht is de groei die te constateren is bij de denkwijze van 3 van de 6 kinderen. Toch is bij dit laatste feit interessant om na een wat langere periode nog eens te kijken wat er nog is blijven hangen. Dit zou bij een vervolgonderzoek door de onderzoeker over langdurig bewustzijn met MI een aanknopingspunt kunnen zijn om te controleren en bewijzen of dit bij dezelfde 3 kinderen het geval is.

Tevens kan er gezegd worden dat bij 1 van de kinderen een verwarring van denkwijze is ontstaan (J.T.) omdat hij tijdens de sessies vaak de correcte feedback gaf en bij de eindmeting juist verkeerde argumenten gaf. Wel maakte hij bij de eindmeting een vermoeide indruk wat de oorzaak zou kunnen zijn van zijn foutieve uitleg. Bij nog 1 kind is geen vooruitgang geboekt (L.G.). Dit bleek vanuit het logboek tijdens de sessies ook al zo. Nog een kind ervoer de methodiek meestal als belastend en vervelend (D.B.).

Het inzetten van MI bleek voor hen geen kwantitatieve meerwaarde te hebben. Wel bracht het voor vijf van de zes kinderen op kwalitatief vlak een positieve wending. Dit is duidelijk te zien in grafiek 2 uit hoofdstuk 4 waarin de motivatie van de kinderen bij de RT spellingles schematisch staan weergegeven.

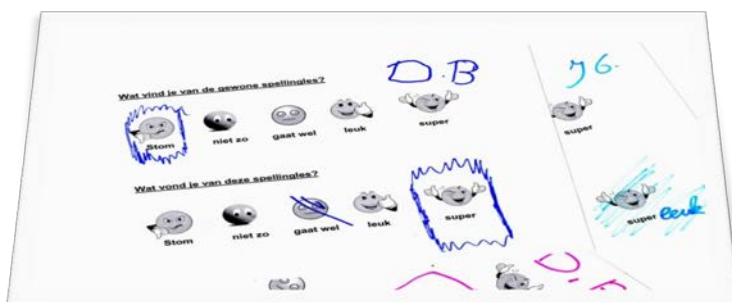
5.4. De conclusies gerelateerd aan onderzoeksvraag 4

Daarmee wordt meteen de brug gelegd naar de onderzoeksvraag hoe deze zintuigen ingezet kunnen worden bij de behandeling van de onderzoeksgroep. Uit onderzoek naar deze manier van aansluiten bij de belevingswereld van het kind kwam bij voorkeur het inspelen op de individuele behoeften van de kinderen naar boven, gewoonweg omdat iedereen een eigen leerstijl heeft en uit kan blinken op verschillende vlakken. (Zie figuur 2 paragraaf 1.2.) Vanuit dit standpunt is onderzocht hoe de individuen binnen de onderzoeksgroep 'slim zijn' (Wielinga, 2003) door zowel de leerkrachten, ouders als de kinderen zelf te interviewen (zie bijlagen). Ook zijn er observaties gericht op het herkennen van gedragingen gehouden om aanknopingspunten te vinden bij de behandeling van de desbetreffende individuen uit de onderzoeksgroep. Vanuit logboekgegevens en verslagen van deze observaties en interviews haalde de onderzoeker voornamelijk de zintuigen zien, horen en voelen eruit. De zintuigen ruiken en proeven kwamen hierbij helemaal niet naar boven.

Maar vanwege literatuuronderzoek en persoonlijke nieuwsgierigheid van de onderzoeker om zoveel mogelijke zintuigen te prikkelen om meer hersenactiviteit te verkrijgen (Henry, 2007) heeft de onderzoeker besloten om ook deze laatste twee minder aangesproken zintuigen zo optimaal mogelijk in te zetten. Daarvoor is in eerste instantie gekeken wat er al bekend was op dit gebied. Ondanks onderzoek

naar literatuur binnen dit domein waren er geen concrete aanpakken of beschrijvingen te vinden, waardoor gekozen is zelf aanpakken en materialen te ontwikkelen om deze uit te proberen tijdens de remediërende sessies. Wel waren er tips en adviezen te vinden die de gekozen behandeling onderbouwden. (Gardner, 1997) (Graaf, 2011) (van der Heijden, 2009). (www.thomasarmstrong.com, 2011). Door deze keuze te maken werd het een uitdaging voor de onderzoeker om nuttige materialen leerzaam en doelgericht in te zetten bij de twaalf sessies. Door in eerste instantie een grove planning met inhoud en doelstellingen te formuleren en daarvan een overzicht te maken in een tijdspad werd door de onderzoeker een structuur aangebracht voor het proces. Pas bij de uitvoering zijn de sessies geconcretiseerd. Dit bleek een juiste benadering gezien het ontstaan van flexibiliteit; de mogelijkheid tot verandering van materialen en aanpak was er.

De procedure om tijdens de sessies video opnames te maken en deze naderhand te bekijken om het proces en de gedragingen te kunnen observeren en reflecteren was een goede beslissing. Hierdoor kon objectiever en gericht naar de werking en uitvoering van de sessies gekeken worden in relatie tot wat het met de kinderen deed. Bovendien werden ook de meningen van de individuen uit de onderzoeksgroep mee genomen bij de eindevaluatie. Hun beleving van de sessies werd door systematisch een motivatieschaal in laten vullen zichtbaar¹¹. Door bevindingen uit deze video observaties in het logboek mee te nemen werd de betrouwbaarheid en transparantie van de gegevens gegarandeerd.

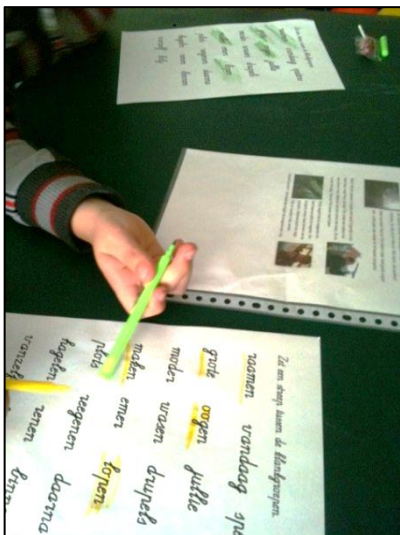

afbeelding 16 voorbeelden ingevulde motivatieschalen

¹¹ Zie hiervoor grafiek 1 en 2 uit Hoofdstuk 4

Uiteindelijk bleek door de resultaten uit de eindmeting en de controle gesprekken dat bij de helft van de onderzoeksgroep de denkwijze aanzienlijk was gestegen na afloop van de behandelperiode. En bij 2 daarvan verbeterden ook de resultaten. (zie bijlage 6). Nog een conclusie uit deze kwantitatieve gegevens zou kunnen zijn dat toch door de extra instructietijd deze drie leerlingen baat hebben bij het activeren van de denkwijze tijdens de reguliere spellingles. Een uitzondering bij L.G. vanwege een mogelijk ¹²hardnekkig automatiseringsprobleem. De twee laag scorende leerlingen uit de combinatie klas krijgen minder instructie tijd en zouden ook hierdoor beïnvloed kunnen zijn.

Ten slotte kan geconcludeerd worden dat niet met zekerheid de progressie geheel toe te wijzen is aan de behandeling en de methodiek van de onderzoeker, omdat in de twee klassen immers ook verder gegaan is met het aanleren van deze spelling categorieën. Wel kan gezegd worden dat de meerderheid, vier van de zes kinderen plezier had bij de werkwijze. Dit naar aanleiding van de analyses van de motivatieschalen en de video observaties. Dat is ten opzichte van de plezier ervaring van de reguliere spelling lessen al een plus (Desoete & Braams, 2008).

afbeelding 17 sessie 11

afbeelding 18 uitwerkblad sessie 11

¹² Onderzoek hiernaar loopt nog.

Hoofdstuk 6 Evaluatie onderzoek- discussies

Terugkijkend naar de meerwaarde van dit actieonderzoek is het overzichtelijker om het voor de belanghebbenden apart te evalueren. En wel wat het heeft opgeleverd voor de onderzoeker, de kinderen uit de onderzoeksgroep, voor de school, en voor andere professionals.

Door dit netwerk van elkaar te onderscheiden kan praktischer bekeken worden waar nog verbetering of vervolgonderzoek nodig is en in welke mate prioriteit genomen dient te worden in de ogen van de onderzoeker.

6.1. De meerwaarde voor de onderzoeker

Doordat ik het proces van het actieonderzoek heb doorlopen, kan ik zeggen dat de omschrijving ervan in Harinck (2009) precies zo is ervaren. Namelijk gericht op eigen handelen, het verzamelen van gerichte aspecten van dat handelen, wat leidt tot reflectie op het eigen handelen en zo nodig bijsturen daarvan. Het is een cyclus waarbij steeds nieuwe vragen ontstaan. Die uit zichzelf weer aanleiding kunnen zijn voor vervolgonderzoek. (Harinck, 2009, p. 65)

Niet alleen door theoretisch onderzoek te verrichten zijn didactische en pedagogische bekwaamheden gegroeid, maar vooral door het te doen is het meest effect genoten. Uit ervaring kan de onderzoeker de conclusie trekken dat haar leerstijl valt onder de door David Kolb (Kolb, 1984) benoemde 'doener' uit zijn 'Learning Style Inventory'. Het vinden en lezen van geschikte literatuur nam ontzettend veel tijd in beslag. De ervaring die opgedaan werd in het werkveld was effectief en cruciaal. Hieruit werd de meeste winst geboekt in het opdoen van kennis ten behoeve van dit actieonderzoek.

De samenwerking met de leerkrachten verliep goed; zo werden tussentijdse bevindingen meteen meegenomen en waar mogelijk aangepast, zoals bijvoorbeeld de klassenposters. En verder verliep de communicatie open en werd goede medewerking verleent door alle partijen. Zelfs in de laatste twee weken waarbij één

van de kinderen uit de onderzoeksgroep het niet meer zo zag zitten, werd er gekeken naar hoe er een positieve wending aan gegeven kon worden door met elkaar in gesprek te blijven. Zowel leerkrachten, als ouders en hun kinderen droegen allen hun steentje bij. Hierbij komen onder andere haar interpersoonlijke, organisatorische competenties positief naar boven. (WOSO, 2004)

6.2. De meerwaarde voor de kinderen uit de onderzoeksgroep

Allereerst is bij alle zes een vooruitgang te zien in de spellingmotivatie. Door sensorieel materiaal aan te bieden ging hun enthousiasme omhoog. (Desoete & Braams, 2008) Door zorgverbreding werden ze geprikkeld om andere zintuigen te gebruiken tijdens de Remedial Teaching spellingles waardoor het aanbod in werkvormen verschilde van die uit de reguliere spellingles (Huizenga, Taal & Didactiek, 2003). Bij drie van hen was daarbij ook een stijging te zien in hun spelling resultaten. Bij hen heeft het inzetten van MI ook op dit vlak zijn vruchten afgeworpen. (van der Heijden, 2009) (Sharp, 2007)

Hoogstwaarschijnlijk heeft het activeren van meta-cognitie, ook wel de denkwijze, bij deze drie kinderen het spellingonderwijs positief beïnvloed. Volgens Paffen en Bosman (Bosman A. P., 2005) is het activeren van de denkwijze, ook wel metacognitie, zeer belangrijk en levert het bewust maken van de meerwaarde hiervan bij het kind een voordeel op bij de resultaten van het individu.

6.3. De meerwaarde voor de school

In hoofdstuk 1.7. werd het belang van het onderzoek genoemd. Met deze MI aanpak is een verbetering te constateren in motivatie en in resultaten. Ik kan de school adviseren deze te gebruiken als remediering van soortgelijke problematiek met als kanttekening dat het veel voorbereidingstijd in beslag neemt van de begeleider. Alle ideeën en uitwerkingen uit dit stuk mogen door iedereen gebruikt worden, waardoor wellicht wat tijd bespaard kan worden. Ook zouden ze onderdelen uit het geheel kunnen nemen om deze in te zetten tijdens de reguliere lessen. En met een beetje creativiteit kan er vast nog meer uitgroeien, dan wat er nu hier op papier staat.

Er werd in hoofdstuk 5 al geconcludeerd dat vanwege het verschillen in instructies tussen de twee groepen er meer aandacht geschonken zou moeten worden in de combinatie groep 4/5 bij de ontwikkeling van meta- cognitieve vaardigheden om op 1 lijn te komen liggen met groep 5. Daarbij kan uiteraard gezegd worden dat zowel bij groep 4/5 als bij groep 5 de kinderen baat hebben bij het activeren van hun denkwijzen om ze blijvend ervan bewust te maken, ook tijdens stellen en andere vakken. Doordat de schooldirectie en de leerkrachten er zich van bewust zijn, kan door betere afstemming een hiaat op dit gebied teruggebracht worden.

Een advies vanuit de onderzoeker aan de leerkrachten zou kunnen zijn om de lessen en momenten zo te proberen afstemmen dat het verschil minimaal wordt, doch met behoud van de betere didactische en pedagogische benadering voor de leerlingen.

Daarin kan de onderzoeker hen adviseren om zo dicht mogelijk bij een persoonlijke voorkeursleerstijl te blijven van elk individu uit de klas. Hen ervan bewust te maken dat elk kind beschikt over meervoudige intelligenties, die wanneer ingezet worden een grotere didactische groei en motivatie kunnen bewerkstelligen bij hen.

Realiserend dat op klassenniveau de groep eigenlijk te groot is om ze allemaal gericht in hun leerstijl behoefte te kunnen voorzien. De overtuiging achter de MI Theory kan niet in zijn pure vorm worden uitgevoerd.

Maar door met hen de aanpakken uit de sessies en de conclusies te bespreken, kunnen zij ideeën opdoen en inzetten waar mogelijk.

Overigens zal ten eerste benadrukt worden dat door het activeren van meta-cognitie bij de kinderen een positieve invloed heeft op kwalitatief (Desoete & Braams, 2008) en kwantitatief gebied (Bosman A. P., 2005). En dat de 3 kinderen die duidelijk vooruit zijn gegaan over de gehele periode hoogstwaarschijnlijk ook hierdoor in hun bewustzijn gestegen zijn. (Bosman A. P., 2005) Dit was ook voornamelijk te herkennen bij de nabespreking van de eindmeting.

6.4. De meerwaarde voor andere professionals

Doordat je als onderzoeker tijdens een actieonderzoek doorlopend bereid bent om bestaande ideeën te herijken en te herorganiseren, sta je open om je kennis en opvattingen bij te stellen en zelfs op te geven, als blijkt dat oude concepten nieuwe oplossingen in de weg staan. (Kallenberg, 2010, p. 64)

Net als bij dit onderzoek zal de onderzoeker kritisch blijven kijken naar de opbrengst van een gekozen strategische aanpak. Door zich te oriënteren op ongekend terrein en te experimenteren met onbekende middelen en methodes kan een onderzoeker erachter komen dat een verwachting of eerdere overtuiging gegrond is of niet.

De neutrale kwantitatieve en positieve kwalitatieve gegevens liegen er niet om. De aanpak om MI in te zetten heeft zo zijn haken en ogen. Om het zelf te kunnen beoordelen is nog verder onderzoek nodig naar het probleemoplossende effect op langere termijn. De abstracte kennis door zich in dit onderzoek te verdiepen smaakt mogelijk naar meer.

Mocht men erin geïnteresseerd zijn, dan is alles uit dit onderzoek open ter inzage.

6.5. Reflectie op het onderzoeksproces

In het begin heeft de onderzoeker besloten om voor het onderzoek basisschool 'De Rode Draad' te benaderen. Daarbij is bewust gekeken naar de aanwezigheid van meerdere gunstige factoren, zoals onder andere beschikbare doelgroep en begeleiding, bereidwilligheid van directie en leerkrachten en locatie. Alle partijen zagen kansen ter verbetering van het onderwijs.

Waar aanvankelijk bij de onderzoeker een onderzoeksmatige houding en onderzoeksvaardigheden nog niet ontplooit waren, kan na drie jaar gezegd worden dat er groei en bewustwording van de meerwaarde is te constateren op dit vlak. In de toekomst als remedial teacher is een dergelijke mentaliteit gewenst.

Zoals vermeld in 6.1. is de onderzoeker in meerdere competenties gegroeid. Met dit actieonderzoek is het reflectieve cyclus van Korthagen in zijn geheel doorlopen. Waarbij als grootste verandering in reflectievermogen het moment van bezinning en

terugblikken door de onderzoeker is ervaren. Waar deze voorheen vluchtig, ongestructureerd en inconsequent werd toegepast, is het nu een gedegen onderdeel van het leerproces.

Voornemens om MI te implementeren en competentier te worden zijn er. De kracht om zich op dit gebied te onderscheiden van andere Masters in Special Educational Needs groeit. Het bracht de onderzoeker bij een site (www.bazalthco.nl) met hierin het voorstel een opleiding tot coach MI te volgen, wat gezien de bekostiging ervan nog buiten bereik ligt van de onderzoeker.

Nawoord

De belangrijkste vraag in dit hele gebeuren is van oorsprong het uitgangspunt geweest van mijn motivatie om deze opleiding te gaan doen.

Waarom zou ik juist dit onderzoek doen?

Als alles zou evolueren in een cyclus, waarbij de cyclus in een spiraal naar boven zou gaan, zo zichtbaar als onze genetische moleculen onder de microscoop, zo tastbaar als de cyclus van het leven, dan is het logisch om te denken dat verbindingen en bouwstenen samen een sterke samenhang creëren.

Zodra enkele verbindingen of bouwstenen als schakels ontbreken ontstaat er een wankelend proces naar wederom balans. Soms hebben we daarbij hulp nodig.

Mede door dit onderzoek en het volgen van deze opleiding zocht ik hulp om mezelf meer in balans te krijgen. Realiserend dat dit een blijvende cyclus is, waarbij ik nog vele verbindingen en bouwstenen nodig zal hebben om dichterbij mijn doelen te komen.

Tijdens de modules ervoer ik wederom wat ik uit ervaring door met mensen te werken al jaren heb mogen ervaren, namelijk dat een goede basis belangrijk is voor alle cognitieve, sociaal- emotionele en motorische ontwikkeling. Het topje van de ijsberg bij de rekenmodule; de deelvaardigheden bij begrijpend en technisch lezen en spelling zijn mij op het hart gedrukt.

Dit onderzoek heeft voor mij een gigantische meerwaarde gehad. Ik heb dat wat ik inhoudelijk geleerd had, kunnen inzetten als Remedial Teacher voor het basisonderwijs en daardoor mezelf als professional kunnen controleren op verschillende competenties. Oftewel de onderliggende basisvaardigheden om te kunnen functioneren als remedial teacher voor het basisonderwijs.

Ten slotte wil ik iedereen die mij hielp in dit ontwikkelingsproces heel erg bedanken. Jullie inzichten en steun heb ik tot op het allerlaatste moment gewaardeerd.

Bibliografie

- (sd). Opgeroepen op december 30, 2011, van [www.slo.nl](http://www.slo.nl/primair/leergebieden/ned/taalsite/lexicon/00595/):
<http://www.slo.nl/primair/leergebieden/ned/taalsite/lexicon/00595/>
- (sd). Opgeroepen op april 24, 2012, van www.bazalthco.nl: <http://www.bazalthco.nl/coach-mi>
- wikipedia*. (2011, december 13). Opgeroepen op januari 11, 2012, van [www.wikipedia.org](http://nl.wikipedia.org/wiki/Klinker_(klank)):
[http://nl.wikipedia.org/wiki/Klinker_\(klank\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Klinker_(klank))
- www.thomasarmstrong.com*. (2011). Opgeroepen op februari 8, 2011, van
<http://www.thomasarmstrong.com/>
- Bosman, A. P. (2005). Spellingbewustzijn kan met een korte training gestimuleerd worden. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*. 44, pp. 388-397.
- Bosman, A., Hell van, J., & Willemen, M. (2002). Leren stellen en niet vergeten correct te spellen. *Tijdschrift voor Remedial Teaching*, pp. 22-25.
- Cielen, L. (2006, november 5). *Inoefenen van open en gesloten lettergreep en de daarbij horende spelling van klinker en medeklinker in de derde klas*. Opgeroepen op oktober 13, 2011, van www.cielen.eu:
<http://www.cielen.eu/spelling%20van%20korte%20en%20lange%20klanken%20in%20geslote%20en%20open%20lettergrepen%20derde%20klas.htm>
- De Nederlandse Taalunie. (1980, september 9). *taal universum*. Opgeroepen op maart 11, 2012, van <http://taalunieversum.org/>: <http://woordenlijst.org/leidraad/18/>
- Desoete, A., & Braams, T. (2008). *Leerlingen met dyscalculie*. Amsterdam: Boom.
- digibieb. (2008, januari 16). *youtube*. Opgeroepen op maart 6, 2012, van www.youtube.com:
<http://www.youtube.com/watch?v=XU5PuBkMW2s&feature=related>
- Doeldertje. (2008, december 2). *Taal (Educatie en School)*. Opgeroepen op oktober 14, 2011, van www.infonu.nl: <http://educatie-en-school.infonu.nl/taal/28344-spelling-enkele-of-dubbele-klinkers-en-medeklinkers.html>
- Duren van, B., Geerlink, B., Kok, H., Kompier, F., & Rijn van, B. (1997). *Taal actief*. Den Bosch: Malmberg.
- Duren van, B., Geerlink, B., Kok, H., Kompier, F., & Rijn van, B. (sd). *Taal actief*. Den Bosch: Malmberg.
- Gardner, H. (1997, januari 12). Multiple Intelligences. (Edutopia, Interviewer)
- Graaf, M. v. (2011). Leren spellen is spelen met woorden. Utrecht.
- Harinck, F. (2009). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen- Apeldoorn: Garant.
- Helge Bonset, M. H. (2009). *Spelling in het basisonderwijs*. Enschede: Netzdruk.
- Henry, J. (2007, juli 30). *Professor pans 'learning style' teaching method*. Opgeroepen op december 30, 2011, van www.telegraph.co.uk:
<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1558822/Professor-pans-learning-style-teaching-method.html>
- Hereijgens, C., & Berg van den, M. (sd). *www.taalpilots.nl*. Opgehaald van <http://www.taalpilots.nl/>:
<http://www.taalpilots.nl/implementatiekoffer/inhoud/spellenenstellen>

- Heuvel, van den, F., & Peeters, F. (1997). *Speciale spellingbegeleiding*. Den Bosch: Malmberg.
- Heuvel, van den, F., Huijbregts, C., & Peeters, G. (1997). Taal actief. In *Woordspel Groep 4, 5 en 6* (p. 36). Den Bosch: Malmberg.
- Heuvel, van den, F., Huijbregts, C., & Peeters, G. (1997). Taal actief. In *Woordspel Groep 4* (p. 36). Den Bosch: Malmberg.
- Heuvel, van den, F., Huijbregts, C., & Peeters, G. (2005, oktober). Taal actief woordspel groep 5 werkboek. 27. 's-Hertogenbosch: Malmberg.
- Huizenga, H. (2003). Taal & Didactiek. In *Spelling* (pp. 28-36). Groningen/ Houten: Wolters-Noordhoff bv.
- Huizenga, H. (2003). Taal & Didactiek. In *Spelling* (pp. 93 - 150). Groningen/ Houten: Wolters-Noordhoff bv.
- Kallenberg, T. (2010). *Ontwikkeling door onderzoek, Een handreiking voor leraren* (1e druk, 6e oplage ed.). Baarn/ Utrecht/ Zutphen: ThiemeMeulenhoff.
- Kolb, D. (1984). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- maria montessori. (sd). Opgeroepen op maart 11, 2012, van <http://www.montessori.nl/>: <http://www.montessori.nl/20/maria-montessori.html>
- Meervoudige Intelligenties. Minerva blogarchief.
- Sharp, C. (2007). *portal.playingforsuccess.nl*. Opgeroepen op februari 16, 2012, van https://portal.playingforsuccess.nl/over_pfs/Documents/Playing%20for%20Success%20An%20Evaluation%20of%20its%20Long%20Term%20Impact.pdf
- SLO. (sd). *opbrengstgerichtspellen*. Opgeroepen op december 30, 2011, van www.slo.nl: <http://opbrengstgerichtspellen.slo.nl/groepcyclus/2A/deelvaardigheden/>
- SLO. (sd). *opbrengstgerichtspellen*. Opgeroepen op oktober 23, 2011, van www.slo.nl: <http://opbrengstgerichtspellen.slo.nl/groepcyclus/2D/leermiddelen/>
- Struiksmā, A. J., Leij, A. v., & Vieijra, J. (2009). *Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen*. Amsterdam: VU Uitgeverij.
- TinyGrads. (2009, augustus 18). *youtube*. Opgeroepen op februari 26, 2012, van www.youtube.com: <http://www.youtube.com/watch?v=8VyfmtOlgRg&NR=1&feature=endscreen>
- van der Heijden, H. (2009). *De sensatie van spelen met spelling door kijken, proeven, ruiken, voelen en luisteren*. Opgeroepen op november 12, 2011, van www.hbo-kennisbank.nl: http://www.hbo-kennisbank.nl/nl/page/hborecord.view/?uploadId=fontys_didlmods%3Aoi%3Arepository.fontys.nl%3A24030
- Wielinga, P. (2003, januari). Meervoudige Intelligentie, Slim. *OBN*, 6-9.
- WOSO. (2004). Bekwaam & Speciaal. In WOSO, *Generiek competentieprofiel speciale onderwijszorg* (pp. 25- 33). Zwolle: Garant.

Bijlage 1 Tijdpad onderzoek

Om gegevens te verzamelen was het nodig een strakke planning te maken en aan te houden. Hieronder in het schema staat de planning van de beoogde stappen op quasi chronologische volgorde.

Datum	Activiteit	Wie of wat is ervoor nodig?
Vari, maar uiterlijk tot half februari	Zoeken naar materialen en ideeën, waarbij gebruik gemaakt kan worden van verschillende zintuigen om in te zetten bij het remediëren van de 12 experimentele groep sessies.	RT en geld
Vari, maar uiterlijk tot eind februari	Data verzamelen hoe leerstijlen en meervoudige intelligenties van leerlingen zijn te ontdekken.	RT
Vari, maar uiterlijk tot half februari	Bestuderen van de methode 'Taalactief' hoe deze de spelling categorieën open en gesloten lettergrepen aanleert.	
15 febr.	Data verzamelen leerresultaten van het leerling volgsysteem van de groepen 4/5 en 5 ter bepaling van de experimentele groep en controle groep.	RT en IB
17 febr.	Bestuderen van de methodegebonden toetsen van 'Taalactief' hoe deze de spelling categorieën open en gesloten lettergrepen toetst.	
30 jan.	De leerkrachten van groep 4 en 5 uitnodigen via mail voor een semi-gestructureerd diagnostisch gesprek (Harinck, 2009) op woensdag 8 februari. (zie bijlage 4) ¹³	RT en groep 4 leerkrachten
30 jan.	Voorbereiden van het gestructureerde diagnostisch gesprek met de leerkrachten uit groep 4 en 5.	RT
1 febr.	Data verzameling en data verschaaffing via een schriftelijk ondersteund gestructureerde enquête (Kallenberg, 2010) bij een diagnostisch gesprek met de leerkrachten uit groep 4 en 5. Dit ter informatie van het beoogde onderzoek, maar ook ter bepaling van de mogelijke experimentele groep en controle groep. Waarbij rekening gehouden zal worden met de betrouwbaarheid, validiteit en triangulatie van het onderzoek (Harinck, 2009).	RT en leerkrachten en gespreksruimte En Hoofdstuk 4 uit Harinck (Harinck, 2009) En Skill Sheets (Kallenberg, 2010)

¹³ De schriftelijke toelichting over het onderzoek en vragen voor het semi-gestructureerde diagnostische gesprek met de leerkrachten uit groep 4 en 5.

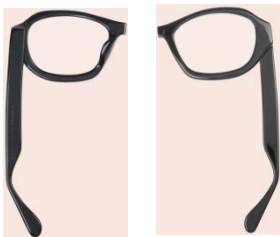
15 en 17 febr.	Schriften en toetsen analyseren van de experimentele groep en controle groep.	Leerkrachten groep 5 en RT
17 febr.	Terugkoppeling naar de leerkrachten over de bepaling van de experimentele en controle groep.	Leerkrachten groep 5 en RT
Vari half febr. tot eind febr.	Gerichte observatie in de groepen waarbij het toepassen van de open en gesloten lettergrepen wordt uitgelegd.	Leerkrachten groep 5 en RT
13, 15, 27, 29 febr. en 2 maart	Observaties tijdens de lessen en toetsen.	RT en beoogde onderzoeksgroep.
8 febr.	Brief opstellen voor de ouders/ verzorgers van de experimentele groep en controle groep om hen te informeren en verzoeken om toestemming en medewerking te geven om met hun kinderen het onderzoek uit te voeren.(zie bijlage 5)	RT
17 febr.	Brief naar ouders laten controleren door de leerkrachten en directeur. Eventueel aanpassen en verzenden.	RT, directie en leerkrachten
28 febr.	Brieven van ouders/ verzorgers verzamelen. Gegevens bundelen..	RT en leerkrachten
17 febr.	Analyseren van 0- meting toegespitst op de categorieën open en gesloten lettergrepen.	RT
17 febr.	Maken van een bezettingsrooster ter reservering van de RT ruimte.	RT en directie
20 febr.	Oefenen met en voorbereiden van sessie 1: <u>Letters en alfabet</u> - Alfabet liedje beluisteren. (gehoor) - 'Het alfabet liedje oefenen ' auditief en visueel ondersteund via 'youtube'. (digibieb, 2008) - letters / alfabet maken en opeten met eetbaar snoep. - letters/ alfabet inkleuren/ verven (visueel) - letters benoemen/ lezen (visueel/ gehoor) - letters plakken/ stickeren (voelen) sessie 7: ideeën - letters schrijven in slagroom (gevoel en smaak) - letters schrijven in scheerschuim (gevoel en reuk) - letters maken van lego/ blokken/ klei (voelen) - letters vormen met deeg. (gevoel, reuk, smaak) 3 dimensionaal letters/ alfabet maken Uitbeelden van de letters (TinyGrads, 2009) http://www.youtube.com/watch?v=8VyfmtOlgRg&feature=endscre	RT en eigen dochter. Stiften, schaatstjes, e.a.

	en&NR=1 en auditief herhalen. Alfabet kleurplaten printen. Alfabet puzzel zoeken.enz.	
21 febr.	Knutselmateriaal (raamverf, scheerschuim, klei, gekleurde buigstaafjes, veren- veertjes) en eten (letterkoekjes, dropveters, trekdrops) kopen / lenen voor de gevoel, reuk en smaakorganen.	RT
22 febr.	Voorbereiden van sessie 2 en 8 <u>klinker /medeklinker</u> Wat gebruik je bij het maken van de letters van het alfabet in je mond/ neus. Bordjes klaarzetten En een snoeppot met deksel voor de klinkers. (zodat ze niet kunnen ontsnappen... veilig voor de 'snoeper' voor in sessie 5! Nu krijgen de kinderen alle 26 letters aangeboden, die ze moeten uitspreken. Alle letters worden verdeeld over de bordjes en de snoeppot. (letter koekjes of cake snoepjes) Dan blijkt dat de 'klinkers' in de dichte snoeppot moeten. Zij kunnen makkelijker ontsnappen, want ze worden niet geblokkeerd/ gehinderd door tong, lippen, neus, tanden of gehemelte. a, e, i, o, u, (y doet niet mee) 'Mede klinkers, zijn de letters die mee de klinkers uitgesproken worden, zei de RT Brabants.' Alleen de klinkers hebben geen andere letter erbij in de uitspraak. Aa/ bee/ cee/ dee/ ee/ ef/ gee/ haa/ i/ jee/ kaa/ el/ em/ en/ oo/ pee/ quu/ er/ es/ tee/ uu/ vee/ wee/ ix/ y/ zet. (gehoor en visueel) Klinkers kun je roepen (klinkt) met de medeklinkers klinken de klinkers mee... Letters kleuren zoals op de kleurenposter in de klas. (visueel)	RT en computer Seal apparaat, papier, Letters in kleuren van 'Leren spellen is spelen met woorden.' (Graaf, 2011) Klinker draaischijf

	Liedje zingen: 'b met een aa baa...' (zie bijlage 7) ¹⁴ (gehoor)	
22 febr.	Voorbereiden van sessie 3 en 9 : <u>korte klank en lange klank</u> Juiste plaatje bij het juiste opgelezen woordje aanwijzen. Plaatjes verzamelen en printen. Voorzeggen, leerlingen spreken het na. Bijvoorbeeld: Kamer – kammer Roken- rokken Kijken in spiegel en voelen wat er met hun mond/ kaak gebeurt. (visueel, gehoor en gevoel) Gifkoekjes maken en afbakken (gele, groen en blauwe letters in relatie tot de korte en lange klank en de gebruikte alfabetkaart).	
27 febr.	Voorbereiden van sessie 4 en 10 : (woorden splitsen- <u>klankgroep/ lettergreep</u>). Rappen/ een yell/ klappen van de woorden. Hoeveel stapjes kun je springen bij de woorden Kippenpoot, langpootmuggen, avondwandeling, e.d. (motorisch en mathematisch) Visueel splitsen van combinatie-kaarten, dobbelspel of letterkoekjes. En lezen wat er staat. Rijmpje/ expres foutjes verhaaltje in sessie 9 (zie bijlage 7) ¹⁵ en drama uitbeelden.	
27 febr.	Voorbereiden van sessie 5 en 11 : <u>Open en gesloten lettergreep</u> - Dobbelen met open lettergrepen. - Dobbelen met gesloten lettergrepen. Achter de tralies zetten - opsluiten! Welke klankgroepen zijn al gesloten? Dan kan de klinker niet ontsnappen....(klinkerkoekjesdief) De lange klank heeft pech, ik haal er eentje weg... Of eerlijk zullen we alles delen.... De korte 'o' klank is maar alleen, dan komen er twee medeklinkers het gezelschap houden.	

¹⁴ De kinderen krijgen het lied op papier ter ondersteuning.

¹⁵ Bij sessie 9 bijlage 'Stom verhaaltje' leest de RT een geweldig fout verhaaltje voor, daarna mogen de leerlingen het proberen.

	De 'oo' klank is altijd samen dus gaat er eentje weg. Boøter Goede site: http://www.nvvto.nl/clicks/basisschoolboek-lettergrepen/	
29 febr.	Voorbereiden van sessie 6 en 12: <u>Verenkeling en/ of verdubbeling</u> Goed nadenken of het wel klopt!!! Wat houdt dat nou in? Enkel en dubbel? 	
2 mrt.	Voorbereiden van sessie 7: <u>Letters en alfabet</u>	RT
2 mrt.	Contact opnemen met ouders en interviewen	RT
5 mrt.	Uitvoeren sessie 1 <u>Letters en alfabet</u>	RT
5 mrt.	Voorbereiden van sessie 8 :	RT
5 mrt.	Reflectieverslag sessie 1	RT
7 mrt.	Uitvoeren sessie 2 <u>Klinkers en medeklinkers</u>	RT
7 mrt.	Voorbereiden van sessie 9 :	RT
7 mrt.	Reflectieverslag sessie 2	RT

12 mrt.	Uitvoeren sessie 3 <u>korte klank en lange klank</u>	RT
12 mrt	Voorbereiden van sessie 10 :	RT
12 mrt.	Reflectieverslag sessie 3	RT
14 mrt.	Uitvoeren sessie 4 <u>klankgroep en lettergreep</u>	RT
14 mrt.	Voorbereiden van sessie 11 :	RT
14 mrt.	Reflectieverslag sessie 4	RT
16 mrt.	Uitvoeren sessie 5 <u>open en gesloten lettergreep</u>	RT
16 mrt.	Voorbereiden van sessie 12 :	RT
16 mrt.	Reflectieverslag sessie 5	RT
19 mrt.	Uitvoeren sessie 6 <u>verdubbeling en verenkeling</u>	RT
19 mrt.	Reflectieverslag sessie 6	RT
19 mrt.	Data verwerking van sessie 1 tot en met 6 in een logboek.	RT
21 mrt.	Uitvoeren sessie 7 <u>Letters en alfabet</u>	RT
21 mrt.	Reflectieverslag sessie 7	RT
26 mrt.	Uitvoeren sessie 8 <u>Klinkers en medeklinkers</u>	RT
26 mrt.	Reflectieverslag sessie 8	RT
28 mrt	Uitvoeren sessie 9 <u>korte klank en lange klank</u>	RT
28 mrt	Reflectieverslag sessie 9	RT
30 mrt.	Uitvoeren sessie 10 <u>klankgroep en lettergreep</u>	RT
30 mrt.	Reflectieverslag sessie 10	RT
2 apr.	Uitvoeren sessie 11 <u>open en gesloten lettergreep</u>	RT
2 apr.	Reflectieverslag sessie 11	RT
4 apr.	Uitvoeren sessie 12 <u>verdubbeling en verenkeling</u>	RT
4 apr.	Reflectieverslag sessie 12	RT
11 apr.	Controlemeting	RT
13 apr.	Analyseren controle meting	RT
16 apr.	Verwerken data	RT
18 apr.	Verwerken data	RT
20 apr.	Schrijven onderzoeksverslag	D33 (Kallenberg, 2010)
apr.	Schrijven van reflectieverslag onderzoek	RT
apr./mei	Schrijven van reflectieverslag eigen ontwikkeling	RT
Mei/ juni	Voorbereiden presentatie	RT

Bijlage 2 Motivatieschaal

Wat vind je van de gewone spellingles?

Stom

niet zo

gaat wel

leuk

super

Wat vond je van deze spellingles?

Stom

niet zo

gaat wel

leuk

super

Bijlage 3 alfabetkaart

a u o e i

Hoor je een KORTE KLANK, dan zitten er 2 medeklinkers op de bank! (l...kken)

aa uu oo ee

Klinkt de KLINKER lang, dan gaat er 1 op de gang. (h...ren)

ij/ ei ou/ au

Denk aan het ei- verhaal.

Denk aan het au- verhaal.

ie oe eu ui

Je kunt schrijven wat je hoort.

b d f g h j

k l m n p r

s t v w z

ng ch

nk sch

Bijlage 4 Semi-gestructureerde enquête voor de leerkrachten (mail)

Dit formulier is ingevuld door:

Leerkracht groep:

De schriftelijke toelichting over het onderzoek en vragen voor het gestructureerde diagnostische gesprek met de leerkrachten uit groep 4 en 5.

Doel 1: Toelichting van het beoogde onderzoek.

Doel 2: Beantwoording van vragen door de leerkrachten ter bepaling van de experimentele groep en controle groep.

Doel 3: Afstemmen van de planning (agenda's synchroniseren).

Datum: (vóór) woensdag 8 februari 2012

Toelichting van het beoogde onderzoek.

In de periode van maart tot en met april zal op uw school onderzoek plaats vinden bij ongeveer 10 leerlingen uit groep 5, die de spellingcategorieën open en gesloten lettergrepen nog niet beheersen. Met ongeveer de helft van deze groep leerlingen zal een remediërend experiment gedaan worden. Door zintuigen in te zetten bij het aanleren van abstracte begrippen, zoals klankgroep, zal gepoogd worden in 12 sessies een bewijs te leveren voor een betere en dus zinvolle aanpak ter verbetering van het spellingonderwijs in groep 5.

Bedankt alvast voor de tijd en energie die u hierin steekt.

De centrale vraagstelling is:

Vallen kinderen uit groep 5 op basisschool 'De Rode Draad' minder uit op het gebied van open en gesloten lettergrepen door hen preventief zintuiglijk te laten

experimenteren met abstracte begrippen en termen bij het aanleren van deze spellingcategorieën dan kinderen die hier niet mee experimenteren?

Door de controlegroep dezelfde toetsen en toetsmomenten te laten meemaken, kan achteraf bepaald worden of de remediërende aanpak succesvol is geweest.

Vragen ter bepaling van de experimentele groep en controle groep:

1. Welke leerlingen uit uw groep hebben problemen bij het toepassen van de categorieën open en gesloten lettergrepen?

Zie invultabel hieronder: (Wilt u hier a.u.b. de voornaam en achternaam noteren van de leerling?)

2. Waaraan merkt u dat? (Hierbij kunt u denken aan schoolkenmerken, kindkenmerken en gezinskenmerken.)

Namen	Schoolkenmerken	Kindkenmerken	Gezinskenmerken
1			
2			
3			
4			
5			
6			

3. Waaraan zou het kunnen liggen? (Hierbij kunt u denken aan schoolkenmerken, kindkenmerken en gezinskenmerken.)

4. Welke kinderen zouden volgens u geschikt zijn voor dit onderzoek?

Nummer:

5. Welke toetsgegevens van deze kinderen zijn beschikbaar ter analyse (Hierbij is te denken aan schriften en toetsen uit groep 4 en groep 5 'Taalactief'?)

Antwoord: (Zou ik eventueel de schriften/ toetsen mogen kopiëren?)

6. Wanneer wordt spelling weer getoetst? (8 febr.?) om te observeren.

Antwoord: (Zou ik eventueel bij dit moment aanwezig mogen zijn om te observeren?)

7. Hoe wordt de methode 'Taalactief' bij deze categorieën ingezet?

Antwoord: (huidige situatie + gewenste situatie)

8. Welke begrippen zouden de kinderen moeten kennen met betrekking tot de categorieën open en gesloten lettergrepen? Letter- alfabet- klinker- medeklinker- korte klank- lange klank- klankgroep- lettergreep- verdubbeling - verenkeling – open lettergreep – gesloten lettergreep- overig?

9. Gebruikt u alle hulpmiddelen/ materialen die de methode voorschrijft?

Welke materialen en hulpmiddelen gebruikt u? Antwoord:

- zo nee, welke reden is daarvoor?

10. Hoe wordt er op dit moment al gedifferentieerd?

Antwoord naar tempo?

in aanbod 'hoe pikt een kind het op?' (bijvoorbeeld: schrijven naar analogie, spellingregels hanteren, woorden inprenten)

Dank u voor de moeite.

Gaby Hoeks

Ruimte voor Tips/ opmerkingen:

Bijlage 5 Brief toestemming en medewerking ouders/ verzorgers

Betreft: verzoek tot toestemming en medewerking praktijkonderzoek spelling groep 5

Eindhoven, 27 februari 2012

Geachte ouder/verzorger,

Mijn naam is Gaby Hoeks. Op dit moment volg ik een Master SEN opleiding hier in Eindhoven om Remedial Teacher voor het basisonderwijs te worden. In mijn laatste jaar maakt het uitvoeren van een praktijkonderzoek deel uit van mijn afstuderen.

Vanuit het leerlingvolgsysteem, advies van leerkrachten en toetsgegevens komt naar voren dat uw zoon/ dochter baat zou kunnen hebben bij de methodiek die ik in mijn onderzoek zou willen toepassen en evalueren op het gebied van spelling.

Ik heb uw toestemming en medewerking nodig om gerichte gesprekken en observaties uit te mogen en kunnen voeren ten behoeve van dit onderzoek. Zowel met u als met uw zoon/ dochter. Natuurlijk zullen alle gegevens vertrouwelijk en met behoud van anonimiteit behandeld worden. Het onderzoek zal op school en onder schooltijd plaats vinden.

Mocht u nog vragen hebben over de inhoud en aanpak binnen dit onderzoek, wil ik u heel graag te woord staan.

Bij deze verzoek ik u de brief in te vullen en deze vóór woensdag 29 februari aan de groepsleerkracht te geven.

Ik zal zo nodig contact met u opnemen voor het verzamelen van onderzoeksgegevens.

Alvast heel erg bedankt.

Een vriendelijke groet,

Gaby Hoeks

Naam kind: groep:

Naam ouder/ verzorger 1:..... stemt **wel/ niet** in met het onderzoek zoals hierboven beschreven.

Naam ouder/ verzorger 2:..... stemt **wel/ niet** in met het onderzoek zoals hierboven beschreven.

Graag deze brief terug geven vóór woensdag 29 februari.

Betreft: vragenlijst ten behoeve onderzoek spelling

Eindhoven, 5 maart 2012

Geachte ouder/verzorger,

Om een volledig beeld te krijgen van uw zoon/ dochter, wil ik u verzoeken de onderstaande 8 vragen over uw kind te beantwoorden op dit formulier en deze aan de leerkracht te geven vóór aanstaande woensdag 7 maart.

Wederom bedankt.

Een vriendelijke groet,

Gaby Hoeks

1. Hoe kunt u het karakter van uw kind omschrijven?

2. Welke hobby's heeft hij/ zij?

3. Waarmee speelt hij/ zij vaak/ het meest?

4. Wat houdt haar/ hem zoal bezig?

5. Merkt u dat zij/ hij juist in iets heel goed is? Uitblinken in iets.

6. Wat doet zij/ hij het liefste als zij/ hij buiten speelt?

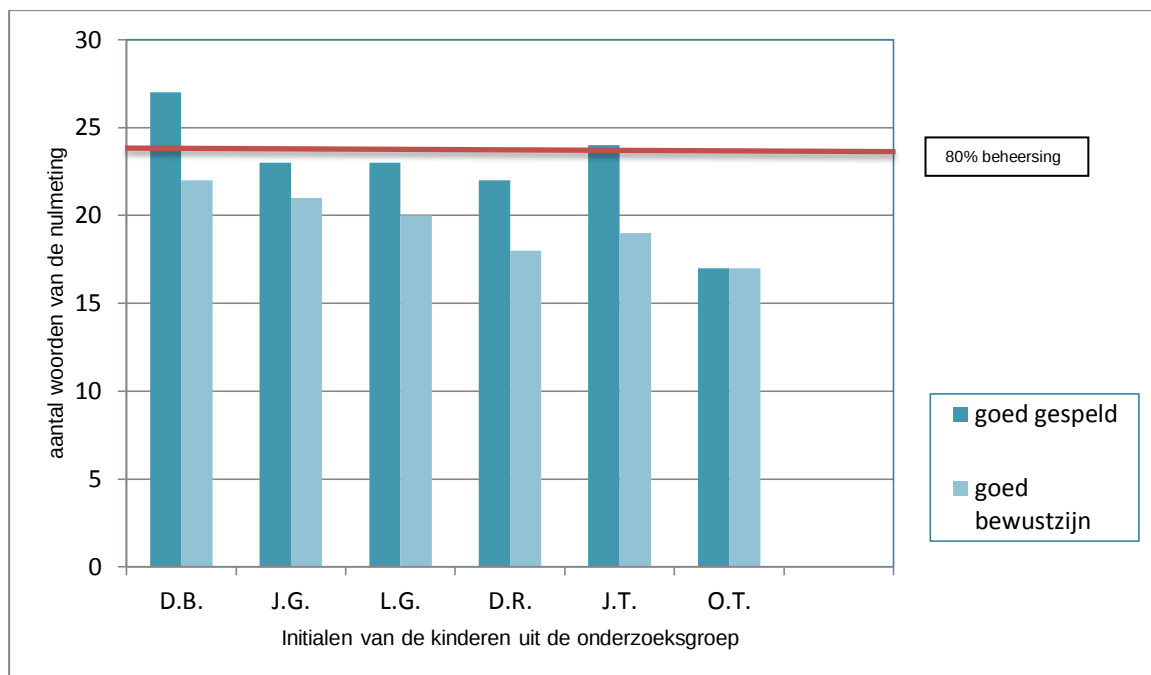
7. Is hij/ zij ergens allergisch voor (Bijvoorbeeld: suiker-/ melkproducten of kleurstoffen)

8. Wat vindt uw kind van Spelling? (Bijvoorbeeld: heel leuk, moeilijk, enz.)

Bijlage 6

Foutenanalyse Nulmeting en Eindmeting

woord	D.B.	J.G.	L.G.	D.R.	J.T.	O.T.
fietsen	☺	☺	fietssen	☺	☺	fietsun
kippen	☺	☺	☺	kipen	kipen	kipen
kwartier	☺	kwatier	kwortier	☺	☺	☺
modder	☺	moder	moder	moder	☺	moder
strepen	Streepen	☺	☺	☺	☺	☺
boterham	☺	botterham	☺	☺	☺	☺
bakker	☺	☺	☺	☺	baker	baker
namen	☺	☺	☺	☺	naamen	naamen
zuster	☺	☺	☺	☺	☺	☺
flessen	Flessen	flesen	flessen	flesen	☺	flessen
banden	Bandan	☺	☺	☺	☺	bandun
liefhebber	☺	☺	liefhheber	liefheber	☺	liefheber
haven	☺	have.	☺	☺	hale.	haave.
smalle	☺	smale	☺	☺	smale	smale
kasteel	☺	☺	☺	☺	☺	☺
hotel	☺	☺	☺	☺	☺	☺
voetpad	☺	☺	☺	voetpa.	☺	☺
blokken	☺	bloken	bloken	☺	bloken	bloken
netjes	Netjes	☺	☺	nettjes	☺	☺
voetballen	☺	voetalen	☺	voelballen	☺	voetbalen
verkeer	☺	verkoer	☺	vekeer	☺	☺
vla	☺	☺	☺	☺	☺	☺
nesten	☺	☺	☺	☺	☺	☺
meter	☺	☺	☺	☺	☺	☺
duister	☺	☺	duster	☺	☺	☺
publiek	Publiek	☺	☺	☺	☺	puubliek
koppeling	☺	☺	kopelieng	kopeling	☺	kopling
bananen	☺	bannanan	☺	bannen	bannanen	☺
La	☺	☺	☺	☺	☺	☺
zwemmen	☺	☺	zwemnen	zwemen	☺	zwemen

Conclusie en bevindingen:

Door met de kinderen één op één de nulmeting door te nemen en hen te vragen waarom ze tot een bepaalde spelling komen bij een woord, kan geconcludeerd worden dat D.B. door toeval zelfs een goede beheersing scoort op de open en gesloten lettergrepen. En dit ook het geval is bij J.T. Maar dat ze alle zes ver onder de 80 % scoren op het toepassen van hun spellingbewustzijn. De oranje vlakken geven aan wanneer ze zelf twifelen over het door hun bedachte woord. Door deze oranje vlakken en de overige fouten op het gebied van open en gesloten lettergrepen samen op te tellen kan de hoeveelheid woorden bepaald worden waarbij geen correcte denkwijze wordt gehanteerd. Zo is in het geval van D.B. het woord 'streepen' de ee door hem wel opgemerkt als foutje, maar kan hij niet zeker zeggen hoe het dan wel moet en kan hij al helemaal niet zeggen wat de spellingregel is die hierbij hoort. Woorden die wel fout waren maar niet vielen onder de deze spelling categorie zijn als goed meegeteld bij de metingen. Zoals bijvoorbeeld bij J.T. het geval was; bij het woord 'haven', had hij 'hafe' genoteerd.

Bij de eindmeting zal ook bij de juist geschreven woorden doorgevraagd worden hoe ze het woord bedacht hebben om te controleren of ze de denkwijze correct toepassen. Dit is bij de nulmeting niet gebeurd, waardoor de denkwijze bij de juist geschreven woorden toch niet goed beoordeeld kan worden op correcte toepassing.

Een antwoord in de strekking van 'Ik heb het al heel vaak gezien.' is niet wat beoogd wordt met dit onderzoek te bereiken.

Eindmeting

Tijdens het nabespreken worden wederom o.a. de volgende vragen gesteld:

Denk je dat het woord goed geschreven is? Zo nee, wat denk je dat er verkeerd is? En hoe zou je dan tot de goede spelling kunnen komen? Hoe kun je er zeker van zijn dat het zo gespeld moet worden?

Ken je hier een spellingregel van? Hoe pak je dat dan aan? Wat moet je dan doen? Zo ja, weet je het zeker en hoe weet je dat zo zeker? Doe het eens voor. Zeg het eens hardop. Wat heb je in je hoofd gedaan?

L.G. ziet wel dat er iets mis is met schappen, maar beredeneert dit niet met de juiste denkwijze. Ook rommel hakt hij verkeerd. Rom/ mel. Bij bessen geeft hij aan dat de e lang klinkt. Hij geeft bij 'lezer' aan dat hij het gewoon weet, zelfs bij veel doorvragen en activeren van de termen blijft hij een inconsequente denkwijze hanteren.

D.R. kan geen uitleg geven bij woorden die eindigen op een gesloten lettergreep. Hij haalt wel fouten eruit bij woorden die eindigen op de open lettergreep bij de nabespreking. Alleen is dit niet gebeurd tijdens de toets.

Dit zou ook kunnen komen door de begeleide vraagstelling van RT. Bij het opnoemen van het ezelsbruggetje benoemt hij wel medeklinker ipv klinker. Hij zegt namelijk: Klinkt de klinker lang dan gaat er 1 medeklinker op de gang.

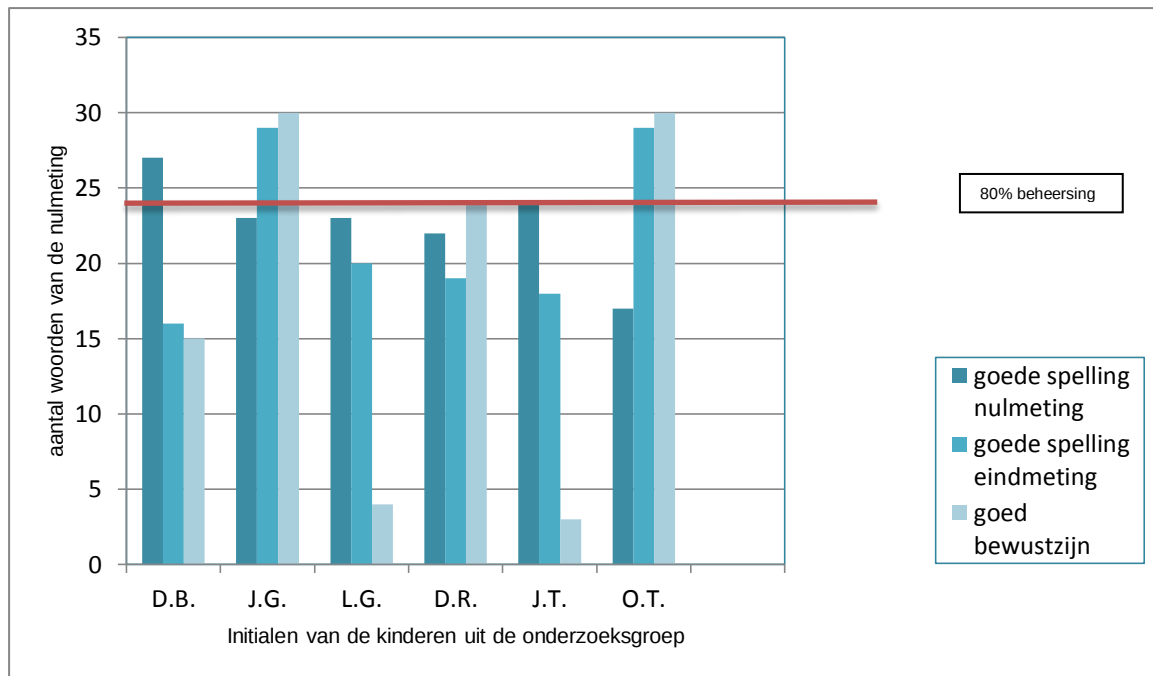
J.G. slaagt met vlag en wimpel. Haar denkwijze is perfect. Ze corrigeert zelfs haar enige fout van de 30 items.

D.B. blijkt het verdelen van de klankgroepen verkeerd te doen. Hij maakt bij de meeste fouten door van een open klankgroep een gesloten klankgroep te maken, waardoor hij soms verdubbeld waar het niet nodig is. Zo hakt hij bijvoorbeeld het woord

O.T. heeft het ook perfect door. Hij corrigeert ook de enige fout die hij maakte op dit gebied.

J.T. daarentegen haalt net zoals D.B. en L.G. alles door elkaar.

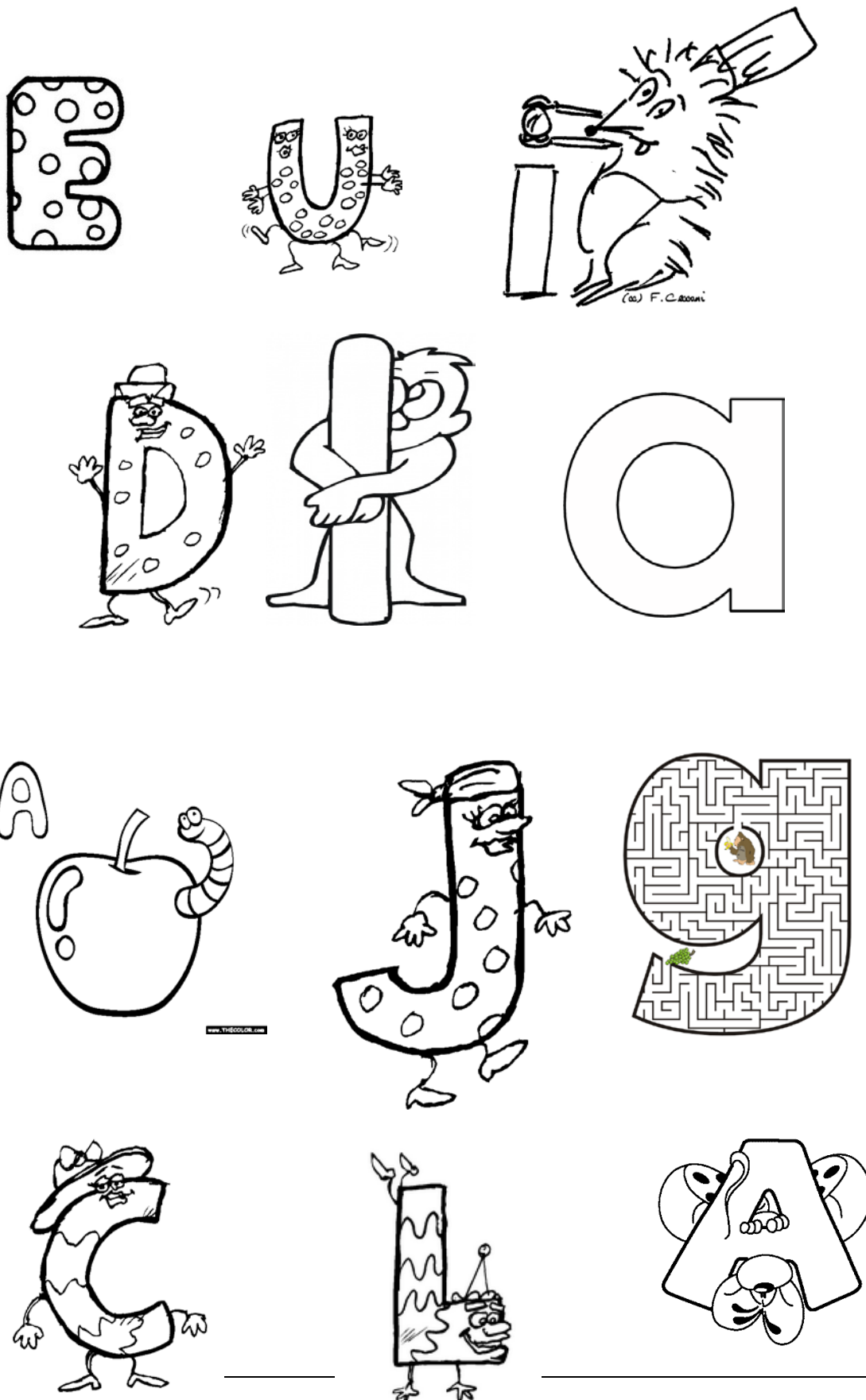
woord	D.B.	J.G.	L.G.	D.R.	J.T.	O.T.
schapen	schaapen	☺	schappen	☺	schaapen	☺
rommel	☺	☺	☺	☺	romel	☺
kaarten	karten	☺	☺	☺	☺	☺
bessen	☺	☺	☺	☺	besen	☺
kleren	kleeren	☺	☺	☺	☺	☺
broden	brooden	☺	☺	brooden	brodden	☺
middag	midag	☺	midag	☺	☺	☺
opgave	☺	☺	☺	☺	opgafe	☺
bergen	berger	☺	☺	berggen	☺	☺
potten	☺	☺	☺	☺	☺	☺
branden	brandden	☺	☺	☺	☺	☺
bruggen	bruchen	☺	brugen	☺	brugen	☺
lezer	☺	☺	☺	lezzet	☺	☺
oppasser	☺	☺	opasser	☺	opasser	oppaser
noorden	☺	☺	☺	☺	☺	☺
verhalen	verhallen	☺	verhallen	verhaalen	☺	☺
spontaan	☺	☺	☺	☺	☺	☺
portretten	poretten	☺	portreten	portreten	☺	☺
onderwerp	☺	☺	☺	☺	☺	☺
stoppen	☺	☺	☺	stopen	stopen	☺
welkom	welcom	☺	☺	☺	welcom	☺
lokale	lokaalen	☺	locaalen	☺	☺	☺
orkesten	☺	☺	☺	☺	orkessten	☺
drama	☺	☺	☺	draamaa	☺	☺
oosten	☺	☺	osten	☺	☺	☺
ramen	rammen	☺	rammen	☺	☺	☺
spannend	☺	☺	☺	spanend	☺	spannen
verdeling	☺	☺	verdeeling	verdeeling	verdeeling	☺
slagbomen	☺	☺	☺	slagboomen	☺	☺
programma	progamma	programma	☺	progamma	progamma	progamma

Bij het nabespreken van de eindmeting blijken J.G. en O.T. het helemaal gesnapt te hebben. Ze halen de gemaakte foutjes er zelfs uit bij het controleren van hun antwoorden.

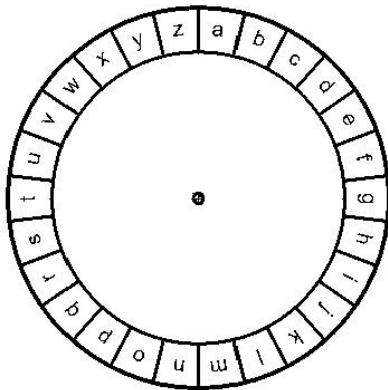
J.T. maakte bij het nabespreken een zeer vermoeide indruk. Tijdens de sessie was hij juist degene die de juiste denkwijze consequent toepaste. (bron: vanuit logboek)

Bijlage 7 Sessiematerialen

De Klinkerdraaischijf

Kleur de letters groen, die je kunt roepen.

Dit zijn nu de klinkers!
Kleur de overige letters blauw.
Dit zijn de medeklinkers.

b met een **aa** baa

b met een **ee** bee

b met een **ie** bie

baa bee bie

b met een **oo** boo

baa bee bie boo

b met een **uu** buu

baa bee bie boo buu

Bij de bijlage 'Stom verhaaltje' leest de RT een geweldig fout verhaaltje voor, daarna mogen de leerlingen zelf een zin proberen te verzinnen. (gehoor en visueel)

De leerlingen mogen een groen A5 kaartje omhoog houden als ze een foutje ontdekken in het voorgelezen verhaaltje. (gehoor), weten ze ook het goede woord te schrijven, dan noteren ze het op het eigen groene blaadje.

Benodigdheden: Groen A5 kaartje met lijntjes. En potloden. Beloningsstickers/ lolly!

De **raamen** moeten vandaag gewassen worden zei mamma. Ze zien er zo vies uit. Kijk eens, die **speters**!

Haar zoontjes Paul en Tim kijken haar met grote **oogen** aan. Jullie gaan die **moder** er af **wasen** jongens!

Mam? Het zijn gewoon **drupels** met zand! Eigenlijk is het best mooi, roept Paul. Ja zegt Tim, maar we maken het wel schoon hoor. Mamma vult een **emer** met zeep. Zo en nu aan de slag. Paul en Tim lopen naar buiten.

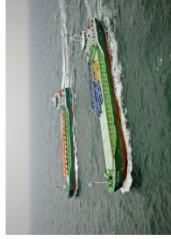
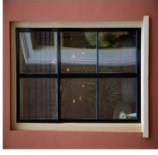
Plots begint het te **reegenen** en kort daarna zelfs te hagelen. De jongens **renen** naar binnen om te schuilen. Mamma lacht en zegt, 'Kijk nu worden mijn ramen

vanzelf schoon!'. Als bedankje krijgen de jongens een **lolly**.

raamen	ramen	wasen	wassen
speters	spetters	drupels	druppels
oogen	ogen	emer	emmer
moder	modder	reegenen	regenen
loly	lolly	renen	rennen

Sessie korte klank – lange klank
Wat hoor je?

Bijlage 8 Voorbeelden observatieverslagen

Observatie Groep 4/ 5

13 februari 2012 10:20 uur

Voor de start van de les: (woordpakket 10a)

3 kinderen oefenen binnen een stukje waarbij dans en zang geoefend wordt. Het liedje wordt op groot scherm aan de kinderen ondersteund met de songtekst.

Kinderen komen binnen van de pauze. Ze eten rustig fruit. Ze maken een kalme indruk. Er wordt een korte terugblik getoond van het jeugdjournaal tijdens het eten.

D.B. praat voor zijn beurt als de leerkracht een vraag stelt aan de klas. Daarna geeft hij uitgebreid zijn mening als hij wel een beurt krijgt. Hij schrijft zijn vraag op een blaadje. Als hij iets bedenkt komt er meteen actie. De juf wijst hem erop dat ze het lastig vindt dat hij zijn blaadje nu opbergt. Hij weet bij de verlengingsregel 'dat hond – honden' wordt.

Im. kijkt rond, steekt vingers in zijn mond. Als de juf met groep 4 de woorden in lettergrepen verdeelt. 'in stukjes hakken.' doet Im mee. Boompje – u klank: De juf stelt bewustzijnsvragen. Hoe noemen we die /u/ ? De stomme e. Im zit in gr. 5 maar draait bij Spelling ook groep 4 mee.

10:55 uur zelfstandig werken

Daarna wijst ze hen op hun werkhouding. 'Ik verwacht van jullie... stil/ secuur/ netjes werken

Bij potlood – pot/ lo/ den

Raadsel – komt van het werkwoord raden. (klappen de woorden terwijl ze hakken)
D.B. Krijgt het de eerste keer niet mee. Als de juf een andere leerling de uitleg nog eens laat uitleggen kan hij het daarna wel.

Vanavond – eerst hakken... D.B. Snappt dat je bij avonden langer gemaakt een d hoort en dus bevat.

J.T. Hangt op zijn hand, friemelt wat aan zijn wimpers, wrijft in zijn ogen. Hij gaat op zijn tafeltje liggen. Er staat een zonnetje op zijn tafel, daar kijkt hij naar en zit eraan. Als de juf hem de laatste vraagt, doet hij het zoals het hoort. Hij klapt en hakt en verlengd het goed. Bij het zelf verzinnen verzint hij hoofd- hoofden

Ook D.B. friemelt aan zijn liniaal. Hij speelt met zijn pennen. 'Herfst' fopletter.. Hij had het zelf al door.

Woorden open lettergreep aan het eind bij categorie 71 (grondwoord sla, bijna, foto, kano, tempo, zodra.) de regel en het spellingprobleem wordt herhaald aan de hand van de regel. 'Hoor je aan het eind van de klankgroep een aa, oo, uu, ee dan schrijf je er maar 1.

Ze gaan het spellingprobleem kleuren. Of een streepje of je kleurt de letter. Daarna schrijven ze de woorden foutloos over in het schrift. En je praat er niet bij.

D.B. en J.T. Beginnen meteen. D.B. is afgeleid wil iets vragen aan de juf. Is tevreden met het antwoord en werkt weer door. De klas werkt rustig door.

D.B. en J.T. schrijfhoudingen zijn goed. (De juf gaat dan door met groep 4)

J.T. Zit nu rechtop en droomt weg.

De juf spreekt hem aan dat hij meer met kleuren bezig is dan met spelling.

D.B. heeft een inktgum. correctie pen.

De juf geeft veel positieve feedback. 'Super gedaan, hard gewerkt, goed zo..'

Ze zijn na 10 minuutjes klaar en gaan verder met schrijven.

Opstart van een schrijfles.

Woensdag komt het aanbieden van categorie 72 (woorden met een open lettergreep ; bij het grondwoord, zoals ja/ger) en 73 (woorden met een open lettergreep bij meervoud; apen- bladen- gaten- joden- soldaten- straten) aan bod. Dat zijn woordpakket 10b en 11a/ 11b

Juf geeft aan dat D.B. graag samenwerkt, maar dat dit regelmatig uitdraait op een conflict. De andere kinderen geven aan dat ze niet kunnen werken als hij bij hun zit. Hij is dan te verbaal aanwezig.

Hij zit dan ook vooraan in de klas. In vrije situaties wordt hij beloond met toestemming om wel samen met zijn vriendjes te mogen werken.

J.T. Komt vragen waar hij de mond van de mummie moet tekenen. Hij heeft er mumie boven gezet. De juf kopt deze in door de verdubbelingsregel nog eens te laten gebruiken. (Hoor je aan het eind van de klankgroep een korte klank, dan komen er twee medeklinkers op de bank.) Deze regels handhaven ze al 20 jaar hier op school. Ze willen een nieuwe methode aanschaffen.

Er is verwarring over 'wat moet er dan eigenlijk op de bank/ gang?

Misschien is het tijd voor een ander ezelsbruggetje om de regel te kunnen onthouden? (verbaal)

Observatie groep 5

Datum: 29 februari 2012 10:35 uur

Zelfstandig werken

Leerkracht: SdG

Korte instructie.

Klinkt de klinker lang, dan gaat er 1 op de gang.

(De leerkracht geeft naderhand aan in een gesprek met mij, dit is bewust te benadrukken als een 'auditieve' actie/ het is geen lettergreep).

Bij een gesloten klankgroep: Sluit je de lange klank op, door er een medeklinker bij te zetten.

Dan kan de klinker niet ervan af vallen. (Van de tafel/muur)

Oe/ pe/ ner

jaa/ ger

bood/ schap

Leerkracht vraagt hoe lang ze denken erover te doen... Kinderen geven dit aan (Ongeveer 15 minuten) en daarna wordt de Time-timer gezet.

Ze maken een werkblad van Spelling.

Na een kwartier beginnen O.T. en J. G. om hun heen te kijken. Leerlingen met Spellingproblemen mogen om de beurt een specifiek spelling probleem oefenen op de laptop. Hierop staan extra oefeningen van de methode 'Taal actief' Spellingwerk.

OT, JG, DR en XK mogen daarna na een minuut op de computer oefeningen maken.

Ook kunnen ze een spellingregelmapje waarin de spellingregels met voorbeeld en regel uitgelegd staan. De behandelde spellingregel mogen ze na instructie erin stoppen. De overige spellingregels blijven achterin het mapje zitten.

De kinderen uit de klas wisselen rustig van Spelling naar rekenwerk. De leerkracht ziet erop toe dat het rustig blijft. Ook blijft ze tijdbewaker door hen bewust te maken van het verstrijken van tussenmomenten. 15 minuten, half uur, nog 10 minuten, nog vijf minuten en 1 minuut.

De schriften van Spelling worden ingenomen.

Zie opvallende zaken op de volgende bladzijde:

Wat opvallend is uit de schriften van de kinderen van de onderzoeksgroep:

D.R.: handschrift o e a onduidelijk, de o en e lijken hetzelfde.

Bij het overschrijven, niet nagedacht heelaas , maar bij het in klankgroepen verdelen doet hij het wel goed: he- laas

Ook bij opgaave → op- ga- ve

En bij inwooner → in- wo – ner

J.G. rommelige structuur, ordenen, overzicht van de opdrachten oogt rommelig.

Tijdens het werken kijkt ze me gefronst aan. Als ik haar vraag wat ze moet doen bij de opdracht, zegt ze niets.

De leerkracht geeft aan dat ze wel vaker van die momenten heeft.

L.G. verkeerde verdeling van de klankgroepen. Inconsequentie bij het noteren van de antwoorden.

in ko men inkomen model mo del

nader na/der

verder inhoudelijk geen fouten!.... zoits wel.

Maar! Daarna haalt hij het wel weer door elkaar.

Bijv: daarover → de 'o' kleurt hij geel, omdat het een lange klank is, maar streept de 2^e a door!

Begrijpt hij de regel niet? Past hij het verdelen in klankgroepen niet (consequent, bewust of goed) toe?

Bij een foutief geschreven woord, moeten de kinderen het 3 tot 5 keer opnieuw schrijven om te oefenen.

gemakelijk gaat 2 keer verkeerd.

Bijlage 9 Sessieplannen

Sessieplan 1

datum:

tijd: van 9:00 uur tot 9:30 uur (30 minuten)

Naam leerlingen: D.B./ J. G./ L.G./ D.R./ J. T. / O.T		
Groep: 5	DL: vari	Leergebied: Spelling open en gesloten lettergrepen met behulp van MI
Sessienummer: 1	Uitvoerder: G. Hoeks	

Sessiedoel(en)		
kennistype	Niet taak specifieke kennis;	De kinderen kunnen alle letters van het alfabet benoemen.
	Declaratieve kennis	
	Metacognitieve kennis	De kinderen kunnen aangeven wat de termen letters en alfabet inhouden en waarom letters nodig zijn.
proces van naar (10 min.)	RT zet alle benodigde spullen klaar in de beschikbare ruimte: (prullenbak en 2 extra stoelen regelen) Video, laptop met audio alfabet, tissues, de gelamineerde alfabet posters, drop- en snoepveters, letterkleurbladen, kleurpotloden/ stiften, slijper, schaatjes, 2 bordjes met behangplaksellijm, gekleurde veertjes, kleurrijke buigstaafjes, (vinger)verf en kwasten, glitters, en ander knutsel materiaal. Dan worden de kinderen uit de klas gehaald.	

Sessieplan 2

datum:

tijd: van 9:00 uur tot 9:30 uur (30 minuten)

Naam leerlingen: D.B./ J. G./ L.G./ D.R./ J. T. / O.T		
Groep: 5	DL: vari	Leergebied: Spelling open en gesloten lettergrepen met behulp van MI
Sessienummer: 2	Uitvoerder: G. Hoeks	

Sessiedoel(en)		
kennistype	Niet taak specifieke kennis; Declaratieve kennis	De kinderen kunnen alle klinkers en medeklinkers benoemen.
	Metacognitieve kennis	De kinderen kunnen aangeven wat de termen klinkers en medeklinkers inhouden en waarom het belangrijk is dat ze deze weten te onderscheiden.
proces van naar (10 min.) Voorkennis activeren (3- 5 min.)	RT zet alle benodigde spullen klaar in de beschikbare ruimte: (prullenbak en 2 extra stoelen regelen) Video, liedje b met een aa baa, tissues, de gelamineerde liedjes bladen, kleurpotloden/ stiften en alfabetdraaischijf, slijper, 2 bordjes met klinker en medeklinker smiley, letterkoekjes. Planning op het bord schrijven voor de rust. Dan worden de kinderen uit de klas gehaald. <u>Eerst</u> lopen we naar buiten... roepen van de klinkers De kinderen worden gestimuleerd om de letters mee te zeggen. Dan wordt gevraagd waar ze denken dat het deze keer over gaat. Wat is het verschil nou eigenlijk tussen een klinker en medeklinker? Waarom is het zo belangrijk te weten bij spelling? (Dan snap je wat de leerkracht bedoelt als er een spellingregel wordt uitgelegd, waarbij het verschil tussen	

(6- 8 minuten) (10 minuten) (7 minuten) Afronden (15 min.)	een klinker en medeklinker belangrijk is) (Klinkers en medeklinkers benoemen de relatie tussen klank en letter weer benoemen) Met complimenten strooien! Daarna lopen we naar de RT ruimte en krijgen ze de draaischijf om de klinkers geel en de medeklinkers blauw in te kleuren. RT benadrukt dat er net zoveel klinkers zijn in het alfabet als er vingers aan je hand zitten. (de y doet niet mee) <u>Daarna</u> worden de 6 kinderen in 2 groepen van 3 verdeeld, Ze mogen om de beurt kiezen of een letterkoekje op het bordje van de klinkersmiley of de medeklinkersmiley moet. (De cijfers worden ondertussen opgegeten, want die doen toch niet mee..). Er wordt benadrukt dat ze als klank moeten worden uitgesproken niet als de letters van het alfabet! De juf maakt een foto. Complimentjes! <u>Daarna</u> krijgen ze het liedje te zien en horen. Ze proberen het liedje in combinatie met andere medeklinkers. De juf maakt een foto. Als laatste bespreekt de juf hoe het is gegaan, ze vullen de motivatieschaal in; wat vonden de kinderen van deze 2^e spellingles? Ze mogen de gedroogde 'letters' van de vorige sessie meenemen naar huis. RT brengt de kinderen terug naar de klas en ruimt daarna op.
Instructie principes	Het te verwerken leergebied wordt aangeboden door met stem en geluid zintuiglijk de termen klinker en medeklinker te leren herkennen. Door de kinderen het zelf te laten toepassen bij het verdelen van letterkoekjes bij de juiste klank wordt het met gebruik van het smaakorgaan inge oefend en verder ingeslepen door het liedje b met een aa baa met andere medeklinkers te zingen. De zintuigen die in deze sessie gebruikt worden zijn (horen/ zien/ proeven/ voelen)

Stimulus/ Respons/ Feedback	Feedback tijdens deze sessie zal gericht zijn op het verschaffen van persoonsgerichte, inspanningsgerichte, procesgerichte en resultaatgerichte feedback, complimenten zoals: “Goed zo, Wat zijn jullie slim/ knap, creatief, goed bezig, geconcentreerd bezig, ijverig aan het werk, goed bedacht!/ goed beredeneerd! goed achterhaald! Knap, je blijft goed doorddenken! Super, het gaat goed!/ Wat blijf je goed werken! Je ... al veel meer goed!” Verder zal na elke sessie het proces besproken worden door te vragen hoe het ging vandaag en hoeveel plezier ze bij de spellingles hadden vandaag.
Observatie	Aan de hand van het verloop van deze sessie met behulp van video-observatie zullen vervolgstappen in het digitaal vastgelegd worden. Ook wordt omschreven in hoeverre de kinderen er plezier aan hadden. Stom niet zo gaat wel leuk super L.G. was door onderzoek vandaag voor de laatste keer afwezig. Hij miste daardoor wel dit stuk over de klinkers en medeklinkers. De kinderen D.B./ J.G./ D.R. gingen bij het naar buiten gaan klimmen. RT riep ze erbij om de voorkennis over de letters en alfabet te activeren. Deze drie kinderen vonden het moeilijk om hun aandacht daarop te vestigen; ze waren geprikkeld door de buitenomgeving. Door ze vragen te stellen en alle 5 mee te laten roepen bij de klinkers, werden ze wel betrokken. Alleen J.T. geeft op de vragen gericht en goed antwoord. J.T. en D.R. keken begripvol bij het benoemen van het ongewenste gedrag. D. B. keek teleurgesteld en O.T. en J.G. keken er neutraal bij. RT merkte dat J.G. constant voorliep op wat we eigenlijk gezamenlijk zouden gaan doen. RT benadrukte dat het belangrijk was dat ze goed nadachten over wat ze deden voordat ze iets deden. Helaas maakte

	D.R. en O.T. en D.B. daardoor slordigheidsfoutjes door de n als u aan te zien op de draaischijf. De blauwe pennen drukten door en de stempels ook. Hierdoor werden de medeklinkers onzichtbaar. Bij het koekjes verdelen benadrukte RT dat ze positief bezig waren. Dat het goed was dat ze de klanken uitspraken van de letterkoekjes. Ze aten de koekjes op. J.G. loog over haar aantal koekjes. De rest wist dat ze had gelogen. Dan krijgt zij de volgende keer minder was mijn antwoord. Weer lag RT ver achter op schema (15 min.)... Het liedje 'b met een aa' werd door iedereen actief meegedaan, behalve door D.B. O.T. gaf ook vandaag weer aan dat we op de tijd moesten letten. RT heeft op 2 tussenmomenten foto's gemaakt. De motivatie in kaart brengen moest helaas in hun pauze tijd. Aan de gezichten van de kinderen was goed te zien dat ze dit vervelend vonden.
Consequenties observaties voor de volgende sessie	Drie kinderen (D.R./ D.B en J.G.) vonden het moeilijk om hun aandacht te vestigen op wat er verteld wordt; ze waren geprikkeld door de buitenomgeving. Door ze vragen te stellen betreft RT hen er ook bij. Wellicht kan RT het gewenste gedrag van de andere kinderen complimenteren, zodat ook zij weten welk gedrag gewenst is op dat moment. De overige kinderen hadden nog niet echt door dat het in deze sessie ging om het verschil tussen de klinkers en medeklinkers. Zij konden geen respons geven op mijn vragen. RT moet het in de volgende sessie nogmaals peilen, wat er is blijven hangen. Snappen ze wel wat klinkers en medeklinkers inhouden? (Dat het om klanken gaat van letters) Bij het 'rustig' naar binnen lopen verliep het niet rustig. Allen snelden ze naar de RT ruimte. (Ondanks dat RT aangaf dat het rustig moest.) Tijdens de sessie binnen verliep het wederom vrij druk. RT benoemde dit gedrag en gaf aan dat

we er de tijd niet voor hebben om telkens af te dwalen. En dat ze het vervelend vond als er niet goed geluisterd werd. Het benoemen van juist gewenst gedrag gaat RT uitproberen in de volgende sessie.

Het liedje 'b met een aa' was wel een succes bij 4 van de kinderen, alleen D.B. vond het niks.

Het noteren van de planning op het bord gaf wel een houvast aan de kinderen om te weten waar ze aan toe waren.

Vandaag was RT wel meer bedacht op het geven van complimenten, helaas moest RT ook streng zijn en waren hun gezichten teleurgesteld als RT moest ingrijpen, vooral op soms ongewenst gedrag van J.G.

Doordat ze met hun gedachte al bij het buitenspelen waren, werden de antwoorden snel beantwoord. D.B. vond het vandaag 'gaat wel' D.R. en J.T. leuk en O.T. J.G. vonden het super. Hieruit kan geconcludeerd worden dat D.B. deze sessie minder leuk vond dan de vorige. Ook D.R. en J.T. waren iets minder enthousiast en O.T. en J.G. vonden het hetzelfde. (Wel twijfel ik of dit sociaal wenselijk antwoorden waren. (Hier 1 op 1 nog eens op terug komen.) Hier plant RT de volgende keer meer tijd voor in. RT moet echt minder activiteiten erin zetten, anders is het proppen. En gaat er kwaliteit verloren.

RT kan dit zelf bij houden met haar telefoontimer.

In de volgende sessie gaan de kinderen en RT verder met het oefenen van de termen korte klank en lange klank en zal getracht worden om de geoefende voorkennis over klinkers als aanknopingspunt te gebruiken. Haken van nieuwe kennis aan ingeslepen kennis. Vooral het peilen wat ze hebben onthouden is van belang om aan te tonen hoe het al is ingeslepen. Rekening houdend met L.G. die er niet was.

Sessieplan 3

datum:

tijd: van 9:00 uur tot 9:30 uur (30 minuten)

Naam leerlingen: D.B./ J. G./ L.G./ D.R./ J. T. / O.T		
Groep: 5	DL: vari	Leergebied: Spelling open en gesloten lettergrepen met behulp van MI
Sessienummer: 3	Uitvoerder: G. Hoeks	

Sessiedoel(en)		
kennistype	Niet taak specifieke kennis; Declaratieve kennis	De kinderen kunnen alle korte klanken en lange klanken van klinkers uitspreken. Ze kunnen een korte klank van een lange klank onderscheiden. De kinderen kunnen aangeven dat dit van belang kan zijn bij de betekenis van woorden.
	Metacognitieve kennis	De kinderen kunnen aangeven wat de termen korte klank en lange klank inhouden en waarom het belangrijk is dat ze deze weten te onderscheiden.
proces van naar (10 min.) Voorkennis	RT zet alle benodigde spullen klaar in de beschikbare ruimte: (2 extra stoelen regelen) Video, de kleurplaten met enkel de klinkers.... a/ e/ u/ i/ o/ en aa/ ee/ uu/ oo de gelamineerde korte klank – lange klank bladen. De alfabetkaart. (groen/ geel blaadjes)/ snoep papier Dan worden de kinderen uit de klas gehaald. <u>Eerst</u> lopen we naar de RT ruimte ...	

activeren (5 min.)	De kinderen worden gestimuleerd om na te denken over welke begrippen we het deze week hebben gehad. (letter, alfabet, klinkers, medeklinkers. Dan wordt aangehaakt aan de klinkers... die kon je roepen. RT moet deze sessie nogmaals peilen, wat er is blijven hangen. Snappen ze wel wat klinkers en medeklinkers inhouden? (Dat het om klanken gaat van letters) Ook belangrijk omdat L.G. er niet was en hem erbij te betrekken. Het benoemen van juist gewenst gedrag gaat RT uitproberen in deze sessie.
(6- 8 minuten) kern	Waar denken ze dat het deze keer over gaat. Waarom is het zo belangrijk te weten bij spelling? (Dan snap je wat de leerkracht bedoelt als je een woord goed moet opschrijven. (Verskil aanduiden tussen bijvoorbeeld 'Stop de penen in de baken... en ... stop de pennen in de bakken). Betekenis van woorden benoemen in relatie tot korte klank en lange klank bij woorden.) Daarna worden de korte en lange klanken geverbaliseerd en wordt benadrukt hoe de stand van de mond is bij de afzonderlijke klanken. (De kinderen gaan tegenover elkaar zitten en playbacken de klinkerklanken.(drama)) De juf maakt een foto.
(5 minuten) inoefenen	Ze bedenken ter plekke woorden die helemaal niet kloppen als ze verkeerd uitgesproken zouden worden. (Dus korte klanken expres lang maken en andersom. Bijvoorbeeld. Plaanken...taffel....ageenda...buuken. De kinderen raden wat dan wel het juiste woord zou moeten zijn.
(10 minuten)	Daarna gaan we naar de aula/ naar buiten. De kinderen worden in 2 groepen verdeeld. Als ze een korte klank horen, moeten ze zich 'kort' maken (in hurk zit). Als ze een lange klank horen moeten ze zich lang maken. (Handen in de lucht.) Maar de groep moet het wel helemaal eens zijn met elkaar. Dan mogen ze het woord proberen te zeggen met de andere klank. Als ze het goed hebben, kunnen ze een snoepplaatje verdienen. Anders gaat het naar de tegenpartij.

Afronden (15 min.)	RT leest bij de plaatjes dus 1 van de woorden op! Wel de overige plaatjes afdekken. De juf maakt een foto. Als laatste bespreekt de juf hoe het is gegaan, ze vullen de motivatieschaal in; wat vonden de kinderen van deze 2^e spellingles? RT brengt de kinderen terug naar de klas.
Instructie principes	Het te verwerken leergebied wordt aangeboden door met stem, beweging en geluid zintuiglijk de termen korte klank en lange klank te leren herkennen. Door de kinderen het zelf te laten toepassen bij het hurk en strek spel en met gebruik van het smaakorgaan worden deze termen ingeoefend en verder ingeslepen. De zintuigen die in deze sessie gebruikt worden zijn (horen/ zien/ proeven/ voelen)
Stimulus/ Respons/ Feedback	Feedback tijdens deze sessie zal gericht zijn op het verschaffen van persoonsgerichte, inspanningsgerichte, procesgerichte en resultaatgerichte feedback, complimenten zoals: “ Goed zo, Wat zijn jullie slim/ knap, creatief, goed bezig, geconcentreerd bezig, ijverig aan het werk, goed bedacht!/ goed beredeneerd! goed achterhaald! Knap, je blijft goed doordenken!/ Super, het gaat goed!/ Wat blijf je goed werken! Je ... al veel meer goed!” Verder zal na elke sessie het proces besproken worden door te vragen hoe het ging vandaag en hoeveel plezier ze bij de spellingles hadden vandaag.
Observatie	Aan de hand van het verloop van deze sessie met behulp van video-observatie zullen vervolgstappen in het digitaal vastgelegd worden. Ook wordt omschreven in hoeverre de kinderen er plezier aan hadden. Stom niet zo gaat wel leuk super

	Vandaag was L.G. er weer niet. Hij moest zijn zus mee wegbrengen naar het vliegveld. De kinderen D.R./ D.B. en O.T. waren stil en teruggetrokken bij aanvang van de sessie. Ze gaven aan niet blij te zijn met het moment. (tijdens de gymles). De kinderen namen zelfstandig de keuze om stiften uit de bak te pakken en begonnen zonder te vragen met het inkleuren van de klaar gelegde kleurplaten. Ze bleven daardoor wel rustig en gefocust op hun eigen werkjes en waren niet met elkaar in gesprek of fysiek/ (oog)contact. Bij het activeren van de voorkennis zag RT dat D.R. rode ogen met tranen had. Rt gaf aan dat het voor dit keer zo nou eenmaal was en dat ze zou kijken of er op de vrijdagen voortaan een ander moment ingepland zou kunnen worden. Ook bij het vergelijken van wat de klaskinderen normaal misten omdat ze niet met de RT mee mochten werd als positief punt aan gedragen om de hele situatie wat te relativeren. Daarna kleurde hij wat bij in zijn gezicht en ging hij actiever mee doen en denken in het proces. Tijdens het kleuren kwamen de antwoorden op de vragen van de RT naar boven. Er hing een rustige ontspannen sfeer. De motivatieschaal werd als volgt ingevuld: Eerst de beoordeling van de gewone spellingles en daarna de RT spellingles... J.G.: niet zo & super, D.B.: leuk & niet zo, D.R.: stom & super, J.T. : niet zo & gaat wel O.T.: stom & super.
Consequenties observaties voor de volgende sessie	's middags toch even L.G. kort bijpraten over de gemiste RT sessies. Met beide leerkrachten al een nieuw tijdstip afgesproken; dit wordt voortaan op vrijdagmiddag. In de volgende sessie gaan de kinderen en RT verder met het oefenen van de termen klankgroep en lettergreep en zal getracht worden om de geoefende voorkennis over klanken in relatie tot het geschreven alfabet als aanknopingspunt te gebruiken. Haken van nieuwe kennis aan ingeslepen kennis. Vooral het peilen wat ze hebben onthouden is van belang om aan te tonen hoe het al is ingeslepen.

Sessieplan 4**datum:****tijd: van 9:00 uur tot 9:30 uur (30 minuten)**

Naam leerlingen: D.B./ J. G./ L.G./ D.R./ J. T. / O.T		
Groep: 5	DL: vari	Leergebied: Spelling open en gesloten lettergrepen met behulp van MI
Sessienummer: 4	Uitvoerder: G. Hoeks	

Sessiedoel(en)		
kennistype	Niet taak specifieke kennis; Declaratieve kennis Metacognitieve kennis	De kinderen kunnen het verschil aangeven tussen een klankgroep (auditief splitsen van woorden) en een lettergreep (visueel splitsen van woorden). Ze weten dat het bij goed spellen van woorden juist gaat om het goed herleiden van de klankgroepen . Ze kunnen door zelfcontrolerend handelen ontdekken hoe ze een woord in klankgroepen kunnen splitsen. De kinderen kunnen aangeven dat dit van belang kan zijn bij de spelling van woorden.
proces van naar (15 min.) (3 min)	RT zet alle benodigde spullen klaar in de beschikbare ruimte: (2 extra stoelen regelen) Video, telefoon met sonar geluid , 3 ballen, springtouw, 6 pennen en motivatie schalen. RT schrijft de planning op het bord. Dan worden de kinderen uit de klas gehaald. (Ze moeten rustig met RT meelopen, bij elkaar blijven)	

Voorkennis activeren (12 min.)	<u>Eerst</u> lopen we naar de RT ruimte ... De kinderen worden gestimuleerd om na te denken over wat een klank ook alweer was. RT laat een sonar (geluid) horen op haar telefoon. Dit is ook een klank! En hoe heten meerdere klanken samen? Een groepje bij elkaar? Een klankgroep. Dan wordt aangehaakt aan de voorafgaande termen...letters/ alfabet/ klinker/ medeklinker/ korte en lange klanken van de klinkers.... RT moet deze sessie nogmaals peilen, wat er is blijven hangen. Het benoemen van juist gewenst gedrag is ook belangrijk in deze sessie.
(3 minuten) kern	Waar denken ze dat het deze keer over gaat. Waarom is het zo belangrijk te weten bij spelling? (Dan kunnen ze zelf bedenken of een woord met 1 of 2 klinkers, of 1 of 2 medeklinkers geschreven moet worden. (Verskil aanduiden tussen bijvoorbeeld 'waater, water, waatter, watter'. Betekenis van woorden benoemen in relatie tot korte klank en lange klank aan het einde van een klankgroep bij lange woorden.)
(10 minuten) inoefenen	Daarna worden er woorden door de juf genoemd. Bij elk woord klappen ze en herhalen ze het woord. 'eetkamerstoel/ tafelvoetbal/ dekenkist/ kleurplaat/ wereldbol/ spijkerbroek/ regenjas. Naar de aula/ buiten... Daarna springen de kinderen de hoeveelheid klankgroepen. ' handbaltas/ handtekening/ honkbalknuppel/ voetbalspelers/ telefoon/ blaasorkest/ schimmelkaas Eerst gewoon omhoog. Daarna vooruit, daarna achteruit, daarna hinkelend. Eventueel met bal over laten gooien per klankgroep of met touwtje springen. (bewegen/ voelen) De juf maakt een foto.
(2 min.)	Als laatste bespreekt de juf hoe het is gegaan, ze vullen de motivatieschaal in; wat vonden de kinderen van deze 4^e spellingles?

Afronden (15 min.)	RT brengt de kinderen terug naar de klas.
Instructie principes	Het te verwerken leergebied wordt aangeboden door met stem, beweging en geluid zintuiglijk de termen klankgroep en lettergreep te leren herkennen. Maar vooral klankgroep. Door de kinderen het zelf te laten toepassen bij het klappen, hardop meezeggen en springen/ gooien worden deze termen ingeoefend en verder ingeslepen. De zintuigen die in deze sessie gebruikt worden zijn (horen/ zien/ voelen)
Stimulus/ Respons/ Feedback	Feedback tijdens deze sessie zal gericht zijn op het verschaffen van persoonsgerichte, inspanningsgerichte, procesgerichte en resultaatgerichte feedback, complimenten zoals: “ Goed zo, Wat zijn jullie slim/ knap, creatief, goed bezig, geconcentreerd bezig, ijverig aan het werk, goed bedacht!/ goed beredeneerd! goed achterhaald! Knap, je blijft goed doordenken!/ Super, het gaat goed!/ Wat blijf je goed werken! Je ... al veel meer goed!” Verder zal na elke sessie het proces besproken worden door te vragen hoe het ging vandaag en hoeveel plezier ze bij de spellingles hadden vandaag. (Als beloning allemaal een sticker uit laten kiezen)
Observatie	De kinderen liepen rustig mee naar de RT ruimte. Tijdens het activeren van de voorkennis, raakte D.B. 3 keer afgeleid. Ze deden alle 6 goed mee. Als beloning een sticker uitkiezen riep wel de vraag op, mogen we ook een snoepje?. RT gaf aan dat er niet elke keer een snoepje gebruikt wordt tijdens de sessies. Vandaag gaan we naar buiten. D.B./ O.T. en D.R. reageerden met stem ‘Oh gaaf’, J.G. en J.T. keken er wel vrolijk bij. En L.G. neutraal. Buiten waren ze eerst verspreid, na het samenbrengen door af te tellen kon aan het balspel begonnen worden. J.T. en O.T. deden samen. D.B. en D.R. deden samen en J.G. en L.G. deden samen. Ze gooiden de ballen over bij het roepen van de klankgroep. Ze deden goed mee. Bij het zelf verzinnen werd ook goed meegedaan. Daarna gingen we naar binnen. De kinderen vonden het eigenlijk te kort. Ze wilden ook nog wel met touwtje springen.

	RT hield de tijd in de gaten. Daarna werd na besproken hoe het vandaag ging. Wat er zo belangrijk was aan de sessie. De woorden waater enz. werden door RT op het bord geschreven. Ze deden goed mee en RT deelde complimenten uit. 'Wat doen jullie goed mee!, Goed bedacht!. Heel goed geschreven! Als voorbeeld ook nog een lettergreep benoemd, maar om verwarring te voorkomen is RT daar niet verder op in gegaan. spel- len spe- len aan het einde van een regel, om af te breken. D.R. keek daarbij verward. RT heeft benadrukt dat het bij spelling gaat om de klank. En dus de klankgroep. Hieronder is omschreven in hoeverre de kinderen er plezier aan hadden. Stom niet zo gaat wel leuk super In de gewone spellingles en in de RT spellingles; D.R. stom en super, D.B. gaat wel en super, J.G. niet zo en super, O.T. stom en gaat wel (dit omdat hij geen snoepje kreeg.) J. T. stom en super, L.G. stom en leuk.
Consequenties observaties voor de volgende sessie	In de volgende sessie gaan de kinderen en RT verder met het oefenen van de termen open en gesloten lettergreep en zal getracht worden om de geoefende voorkennis over korte klank/ lange klank + klankgroep in relatie tot de spelling categorieën open en gesloten lettergrepen als aanknopingspunt te gebruiken. Haken van nieuwe kennis aan ingeslepen kennis. Vooral het peilen wat ze hebben onthouden is van belang om aan te tonen hoe het al is ingeslepen. Steeds dezelfde kinderen willen met elkaar samenwerken, dit gaat op zich prima. De volgende keer gaat RT de groepjes/ tweetallen vooraf bepalen en laat ze aan hen niet de keuze.

Sessieplan 5

datum:

tijd: van 9:00 uur tot 9:30 uur (30 minuten)

Naam leerlingen: D.B./ J. G./ L.G./ D.R./ J. T. / O.T		
Groep: 5	DL: vari	Leergebied: Spelling open en gesloten lettergrepen met behulp van MI
Sessienummer: 5	Uitvoerder: G. Hoeks	

Sessiedoel(en)		
kennistype	Niet taak specifieke kennis; Declaratieve kennis	De kinderen kunnen het verschil aangeven tussen een open en gesloten lettergreep .
	Metacognitieve kennis	Ze weten dat het bij goed spellen van woorden juist gaat om het goed horen van een open of een gesloten lettergreep (=klankgroep) . Ze kunnen door zelfcontrolerend handelen ontdekken of een klankgroep open of gesloten eindigt. De kinderen kunnen aangeven dat dit van belang is bij de spelling van woorden.
proces van naar (15 min.) (3 min)	RT zet alle benodigde spullen klaar in de beschikbare ruimte: (2 extra stoelen regelen) Video, dobbelstenen en schrijfvellen , 6 stiften en motivatie schalen. RT schrijft open en gesloten op het bord. Legt de vellen met initialen klaar. Dan worden de kinderen uit de klas gehaald. (Ze moeten rustig met RT meelopen, bij elkaar blijven) <u>Eerst</u> lopen we naar de RT ruimte ...	

Voorkennis activeren (12 min.)	De kinderen worden gestimuleerd om na te denken over wat open en gesloten lettergrepen zijn. Dan wordt aangehaakt aan de voorafgaande termen...letters/ alfabet/ klinker/ medeklinker/ korte en lange klanken van de klinkers/ en klankgroepen. RT moet deze sessie nogmaals peilen, wat er is blijven hangen. Het benoemen van juist gewenst gedrag is wederom belangrijk in deze sessie.
(3 minuten) kern	Waar denken ze dat het deze keer over gaat. Waarom is het zo belangrijk te weten bij spelling? (Dan kunnen ze zelf bedenken of een woord met 1 of 2 klinkers, of 1 of 2 medeklinkers geschreven moet worden. Betekenis van woorden benoemen in relatie tot korte klank en lange klank aan het einde van een klankgroep bij lange woorden.
(10 minuten) inoefenen	Daarna worden er 2 drietallen gemaakt en er worden dobbelstenen gegooid. RT geeft aan wie er mag gooien. Bij elke worp moeten de 2 groepjes zoveel mogelijk woorden combineren die kloppen.(Ze mogen er zelf klankgroepen bij verzinnen.) Ze hoeven het niet alleen te doen met de blokjes. Na ongeveer 10 worpen worden de woorden op het bord genoteerd en wordt er gekeken wie de meeste juiste woorden heeft. Bij elk woord wordt er gevraagd of de klankgroep open (met korte of lange klank is) of gesloten.
(2 min.)	Als laatste bespreekt de juf hoe het is gegaan, ze vullen de motivatieschaal in; wat vonden de kinderen van deze 5 ^e spellingles?
Afronden (15 min.)	RT brengt de kinderen terug naar de klas.
Instructie principes	Het te verwerken leergebied wordt aangeboden door met stem, beweging en geluid zintuiglijk de termen open lettergreep en gesloten lettergreep te leren herkennen. Door de kinderen het zelf te laten toepassen bij het

	nabespreken, hardop meezeggen worden deze termen inge oefend en verder ingeslepen. De zintuigen die in deze sessie gebruikt worden zijn (horen/ zien/ voelen)
Stimulus/ Respons/ Feedback	Feedback tijdens deze sessie zal gericht zijn op het verschaffen van persoonsgerichte, inspanningsgerichte, procesgerichte en resultaatgerichte feedback, complimenten zoals: “ Goed zo, Wat zijn jullie slim/ knap, creatief, goed bezig, geconcentreerd bezig, ijverig aan het werk, goed bedacht!/ goed beredeneerd! goed achterhaald! Knap, je blijft goed doordenken!/ Super, het gaat goed!/ Wat blijf je goed werken! Je ... al veel meer goed!” Verder zal na elke sessie het proces besproken worden door te vragen hoe het ging vandaag en hoeveel plezier ze bij de spellingles hadden vandaag.
Observatie	Aan de hand van het verloop van deze sessie met behulp van video-observatie zullen vervolgstappen in het digitaal vastgelegd worden. Ook wordt omschreven in hoeverre de kinderen er plezier aan hadden. Stom niet zo gaat wel leuk super Bij het uit de klas halen gaf D.B. aan dat hij in de klas wilde blijven om te rekenen. RT heeft hem vandaag 26 keer aangesproken om hem er zo positief mogelijk bij te betrekken. Ook heeft RT de kinderen die goed meededen beloont met complimenten. Achteraf heeft RT alle kinderen wel een snoepje gegeven. Ze gaf aan dat ze vond dat iedereen dit wel verdiend had. Ook D.R. was meerdere malen door RT aangesproken in verband met zijn af dwalen van aandacht. RT benoemde het gewenste gedrag. D. R. kon dit even vast houden en viel daarna terug in zijn gedrag. Zelfs zo dat

J.G. er na 4 keer D.R. op te hebben aangesproken, ze zelf een schop uitdeelde onder de tafel. 'Hij hield niet op!' Het was duidelijk te zien, dat de andere kinderen deze gedragingen niet fijn vonden. Dit was af te lezen aan hun gezichten. J.T. gaf aan dat hij het niet snapte. RT peilde daarna bij de rest van de groep of de kinderen nu snaptten waar het vandaag over ging door de lettergrepen/ klankgroepen op de blokjes 1 voor 1 omhoog te houden en te vragen onder welke lettergreep het hoorde. Dit werd onder de woorden open en gesloten geschreven. Alle kinderen deden mee en hadden allen een antwoord goed. Daarna vroeg RT wat zo opvallend was aan de laatste letters bij de genoteerde klankgroepen van de gesloten lettergreep? Hierop stak alleen J.T. zijn vinger op. Hij antwoordde dat deze allemaal op medeklinkers eindigen. In de groep waren D.R. en J.G. aan het mokken en D.B. aan het kletsen. O.T. gaf aan dat D.B. iets in zijn jasje had gegooid en was daar mee bezig. D.B. lachte daarbij. L.G. deed goed mee en gaf elke keer zo goed als hij kon antwoorden. RT gaf hem een compliment. Daarna vroeg ze wat er zo opvallend was bij de klankgroepen onder de 'open lettergreep'. Toen staken alle kinderen hun vingers omhoog, behalve D.B. RT gaf aan dat ze ook van hem een antwoord verwachtte. Ze gaf de kinderen met een 'stille' vinger een beurt. Toch bleven D.R. en D.B. er antwoorden doorheen roepen. Dit werd door RT aangegeven als vervelend. D.R. keek teleurgesteld. D.B. gezichtsuitdrukking bleef neutraal.

Bij het invullen van de motivatieschaal vulden ze in:

L.G. niet zo + leuk
 J.G. stom + gaat wel
 O.T. niet zo + gaat wel
 D.B. stom + gaat wel
 J.T. niet zo + leuk
 D.R. stom + gaat wel

Bij het nabespreken gaven alle kinderen aan het vandaag niet zo leuk gevonden te hebben omdat er door een aantal kinderen niet goed geluisterd werd.

RT heeft met de groep afgesproken, dat de kinderen die niet goed mee doen de volgende keren eerst op het bord

	komen en geen beloning krijgen. Hier waren ze het mee eens. RT heeft daarna met de leerkracht van D.B. gesproken. Aangegeven dat het niet best was gelopen. Ook zij gaf aan dat dit gedrag wel door haar verwacht was. Zij zet 'm gewoon op de gang als hij zo doet.
Consequenties observaties voor de volgende sessie	In de volgende sessie gaan de kinderen en RT verder met het oefenen van de termen verenkeling en verdubbeling en zal getracht worden om de geoefende voorkennis over de open en gesloten lettergreep te gebruiken om deze kennis aan vast te haken. Haken van nieuwe kennis aan ingeslepen kennis. Vooral het peilen wat ze hebben onthouden is van belang om aan te tonen hoe het al is ingeslepen. Verder is het belangrijk om de 'afspraken' nog eens positief te formuleren. Goed meedoen levert meer op dan niet meedoen. Desnoods de afspraak maken om ze terug naar de les te sturen als ze zelfs na de gemaakte afspraak zich bewust misgedragen. (D.B. en D.R.)

Sessieplan 6

datum:

tijd: van 9:00 uur tot 9:30 uur (30 minuten)

Naam leerlingen: D.B./ J. G./ L.G./ D.R./ J. T. / O.T		
Groep: 5	DL: vari	Leergebied: Spelling open en gesloten lettergrepen met behulp van MI
Sessienummer: 6	Uitvoerder: G. Hoeks	

Sessiedoel(en)		
kennistype	Niet taak specifieke kennis; Declaratieve kennis	De kinderen kunnen het verschil aangeven tussen de termen verenkeling en verdubbeling .
	Metacognitieve kennis	Ze weten dat het bij goed spellen van woorden juist gaat om het goed horen van een open of een gesloten klankgroep en dat bij een open klankgroep het belangrijk is dat ze herkennen of de klinker kort of lang klinkt . Ze kunnen door zelfcontrolerend handelen/ denken ontdekken of ze een letter moeten verenkel of moeten verdubbelen . De kinderen kunnen aangeven dat dit van belang is bij de spelling van woorden.
proces van naar (15 min.)	RT zet alle benodigde spullen klaar in de beschikbare ruimte: (2 extra stoelen regelen) Video, korte klank lange klank afbeeldingen, magneetletters in 'scheppen, moollen, raammen/ muurren/ witte', vouw-woorden op papier voor de kinderen (6x geniet en met initialen van de kinderen erop) en gevouwen en geknipte A3-tjes voor op het bord (zie onder sessieplan formulier), waterverf, bakje met water, groen, geel en blauwe stiften en motivatie	

Afronden (15 min.)	RT brengt de kinderen terug naar de klas.
Instructie principes	Het te verwerken leergebied wordt aangeboden door met stem, beweging en zicht zintuiglijk de termen verenkeling en verdubbeling te leren herkennen. Door de kinderen het zelfcontrolerend te laten toepassen bij het nabespreken, hardop uitleggen worden deze termen ingeoefend en verder ingeslepen. De zintuigen die in deze sessie gebruikt worden zijn (horen/ zien/ voelen)
Stimulus/ Respons/ Feedback	Feedback tijdens deze sessie zal gericht zijn op het verschaffen van persoonsgerichte, inspanningsgerichte, procesgerichte en resultaatgerichte feedback, complimenten zoals: “ Goed zo, Wat zijn jullie slim/ knap, creatief, goed bezig, geconcentreerd bezig, ijverig aan het werk, goed bedacht!/ goed beredeneerd! goed achterhaald! Knap, je blijft goed doorddenken! Super, het gaat goed! Wat blijf je goed werken! Je ... al veel meer goed!” Verder zal na elke sessie het proces besproken worden door te vragen hoe het ging vandaag en hoeveel plezier ze bij de spellingles hadden vandaag.
Observatie	Aan de hand van het verloop van deze sessie met behulp van video-observatie zullen vervolgstappen in het digitaal vastgelegd worden. Ook wordt omschreven in hoeverre de kinderen er plezier aan hadden. Stom niet zo gaat wel leuk super Bij het ophalen toonde D.B. een teleurgesteld gezicht. J.T. had last van oorpijn. D.R./ J.G./ O.T. en L.G. hadden er wel zin in zeiden ze. “Wat gaat we vandaag doen?” RT laat ze dit zelf ontdekken. De afspraken werden op de gang rustig nog eens door gesproken. D.B. liep naar de boekenkast en begon in de boekjes te blazen. RT gaf aan dit vervelend te vinden als hij niet naar haar keek als hij diende te luisteren. Daarna keek hij met een laaghangende schouders en

balend gezicht RT aan. “De vorige keer vonden we het allemaal niet leuk als ik moet mopperen, zei RT.” Daar was iedereen zich toen weer van bewust. We gaan vandaag eens kijken wie er een sticker verdient! “ Daarna liep iedereen naar de RT ruimte.

RT had alles klaargelegd, maar was tissues vergeten voor de kwasten.

Ook de magneetletters bleven niet hangen. (Niet krachtig genoeg)

De kinderen wilden meteen gaan verven, maar moesten toch even wachten. Eerst even uitleg over wat we vandaag gaan doen en waar we het over gaan hebben. D.B. is twee keer aangesproken om de spullen even te laten liggen. RT geeft aan dat ze zich aan de afspraak houdt.

Dan merkt D.R. op dat het woord scheppen verkeerd is gespeld. Hij geeft aan dat er een e en een p te veel in staat.

RT haalt van iedere letter 1 weg. ‘schepen’. Hoe weet je nou welk woord ik wilde zeggen D.R.? zegt RT. Dat wist hij niet. RT laat de plaatjes zien van schepen en kinderen die aan het scheppen zijn. (schepen/ scheppen). Waarom is het dan zo belangrijk om te kijken hoeveel p’s erin moeten? Niemand geeft antwoord. RT zegt het voor. ‘Omdat het anders een ander woord is; het heeft een andere betekenis.

Daarna laat RT de plaatjes zien van de PowerPoint waarop dieren staan afgebeeld met twee koppen, een oog, twee staarten, een halve bril. De kinderen vinden het interessant en kijken aandachtig. Ze glimlachen erbij. Wat heeft die eekhoorn dubbel? Hier zie je maar 1 enkel oog.

RT schrijft dubbel en enkel op het bord. “Daarna maakt ze er verdubbeling en verenkering van, als ze de dieren bespreekt. De kinderen roepen de antwoorden, maar RT geeft alleen de kinderen met een ‘stille’ vinger een beurt. Ook gaat veel aandacht van alle kinderen naar de materialen op de tafels. Wat zie je bij de volgende woorden: RT verwijst ze nu naar hun blaadjes met inkleurwoordjes. (lammetjes, portretten, modellen en kroketten worden gepoogd te bespreken. J.G. begint toch al te verven. RT legt uit dat ze te snel gaat want nog niet weet wat ze moet doen. De korte klinkerklanken groen, de lange klinkerklanken geel en de medeklinkers blauw. D.R. vraagt ‘Wat zijn ook alweer klinkers en medeklinkers?’ RT laat een andere proberen dit uit te leggen. J.T. dat zijn de a,e,i,o,u. D.B. roept en de ‘z e t’ Hij houdt de ‘e’ aan. Nee zegt RT, want? De kinderen geven een aantal opties, maar komen zelf niet met het idee dat je

(de klank) klinkers kunt roepen en medeklinkers niet omdat ze tegengehouden worden door mond, neus, tanden, lippen, bijv. RT activeert voorkennis door activiteiten uit voorafgaande sessies voor de geest te laten halen. (naar buiten, roepen/ de letterkoekjes op de bordjes/ de smileys met open en dichte mond) Toch neigen ze telkens naar de alfabetkaart te kijken. Dan haalt RT de kaart weg. Ze moeten het ook zonder de kaart eens proberen. Er is weerstand door alle kinderen behalve L.G. Ze willen liever kijken op de kaart, dan zelf nadenken.

D.B. zegt: 'Dan kleur ik alles wel blauw. "RT geeft aan dat hij met zo'n gedrag geen sticker kan verdienen. "Hij haalt zijn schouders op. "RT ziet dit als een teken van desinteresse/ gebrek aan motivatie. Ze bespreekt dit later 1 op 1 met de leerkracht.

De kinderen gaan door met schilderen van de andere woorden, ze gaan ervan uit dat alle woorden goed gespeld zijn. RT zegt dat er met een aantal woorden iets mis is. Ze ontlokt hun bewustzijn. L.G. hoort het verschil niet goed tussen een korte en lange klank. Ook hakt hij het woord niet in klankgroepen. RT laat de gelamineerde woorden zien. Is dit juist? Of moet het zo? D.R./ D.B./ en L.G. gebruiken geen van allen de stapjes om tot de juiste spelling te komen. O.T./ J.T. en J.G. doen dit vandaag wel. D.R./ D.B. en L.G. raken door deze woorden in de war. RT wijst ze op het klappen van de woorden. Dat ze niet moeten vergeten om het woord goed te hakken.

Daarna rondt RT het af door te herhalen wat er aan het begin al opgemerkt was. "Waarom is het belangrijk om een letter te verdubbelen of te verenkelen? Weer komen er andere antwoorden dan voorheen. D.R. geeft aan

Opvallend was dat de kinderen uit zichzelf niet nadachten over hoe ze tot de juiste spelling konden komen. Ze waren zo intensief bezig met verven. Dit moet bij de evaluatie meegenomen worden.

De motivatie schalen vulden ze als volgt in:

Gewone les t.o.v. RT spellingles:

L.G. gaat wel + leuk, J.G. stom + Gaat wel, D.B. niet zo + gaat wel, D.R. stom + super, J.T. gaat wel + super, O.T. niet zo en super.

Consequenties observaties voor de volgende sessie	In de volgende sessie gaan de kinderen en RT verder met het oefenen van de termen letters en alfabet en zal getracht worden om de geoefende voorkennis over de eerdere 6 sessies te gebruiken om hen een actievere rol in het herhalen van deze kennis te laten innemen ter consolidatie van de betekenis van de termen. Hieruit blijkt wat ze hebben onthouden en verder aansluiten bij hiaten is van belang om verder inslijpen te bevorderen. Bij de uitvoering van sessie 6 dient de volgende keer de hoeveelheid woorden beperkt te worden bij zo'n grote groep 5 kinderen. Er kunnen dan hooguit 3 a 4 woorden geleverd worden. Ook het bespreken van de geleverde letters kan dan korter. De kinderen moeten zich bewust gaan worden dat ze zelf actief moeten gaan nadenken bij het spellen. RT kan hierdoor eerst gericht vragen gaan stellen, maar dat moet beetje voor beetje door de kinderen zelf overgenomen worden. De stomme 'e' wordt ook als een korte 'e' geschilderd. Ze controleren niet wat ze horen en doen maar wat ze denken dat goed is en voor de hand ligt. De ruimte is eigenlijk te klein om te knutselen. Vandaar dat vanaf de volgende sessie gekeken gaat worden waar RT beter kan gaan zitten met deze groep. De nieuwe regel in de klas ook meteen meenemen in de uitleg. Klinker kort/ bord... lang/ gang De woorden op de gelamineerde bordjes laten uitspreken bij de verschillende mogelijkheden liep niet, want er werd niet opgelet. De kinderen waren met schilderen bezig. (aandacht niet laten afdwalen door omgevingsfactoren). Helaas konden ze niet op het bord, de magneten waren niet sterk genoeg. Bij veerren, legt O.T. het aan L.G. uit, maar pas als RT ze laat denken hoe ze het in de klas moeten doen, gaan ze het woord pas hakken.
---	---

De ss- en van ondertussen waren onherkenbaar door het lettertype. (weggooien)

Idee is om het op het bord te zetten in klankgroepen.

Kro

Kro ke

Kro ke tten

Kroketten

Sessieplan 7

datum:

tijd: van 9:00 uur tot 9:30 uur (30 minuten)

Naam leerlingen: D.B./ J. G./ L.G./ D.R./ J. T. / O.T		
Groep: 5	DL: vari	Leergebied: Spelling open en gesloten lettergrepen met behulp van MI
Sessienummer: 7	Uitvoerder: G. Hoeks	

Sessiedoel(en)		
kennistype	Niet taak specifieke kennis; Declaratieve kennis	De kinderen kunnen alle letters van het alfabet benoemen.
	Metacognitieve kennis	De kinderen kunnen aangeven wat de termen letters en alfabet inhouden en waarom letters nodig zijn.
proces van naar (10 min.) Voorkennis activeren (3- 5 min.)	RT zet alle benodigde spullen klaar buiten of in een ruimte waar geknoeid mag worden: Video, tissues, emmer water, poetsdoekje en handdoek, scheerschuim de gelamineerde alfabet posters, kwasten, gekleurd schelpenzand. Dan worden de kinderen uit de klas gehaald. <u>Eerst</u> worden de gelamineerde posters getoond. Dan wordt gevraagd waar ze denken dat het deze keer over gaat. Waarom zijn letters zo belangrijk bij spelling? (Hiermee kun je klanken op papier zetten.. net als noten voor muziek) Daarna wordt ze gevraagd om en om het alfabet op te zeggen.	

(5 minuten)	<u>Daarna</u> legt RT uit dat ze samen een alfabetkunstwerk gaan maken. Ze gebruiken hiervoor scheerschuim en gekleurd schelpenzand. Maar eerst moeten ze afspreken hoe dat ze het kunstwerk gaan maken. RT haalt terug dat ze met snoepveters samen het alfabet hadden geschreven. Maar ze mogen nu 2 minuten overleggen hoe ze dit nu gaan doen.
(20 minuten)	De kinderen maken het kunstwerk. Ondertussen maakt RT een foto. En houdt de tijd bij. Naderhand wassen de kinderen hun handen.
Afronden (15 min.)	<u>Daarna</u> en tijdens de laatste minuten, bespreekt de juf hoe het is gegaan en wat de kinderen vonden van deze 7 ^e spellingles. RT brengt de kinderen terug naar de klas en ruimt daarna op.
Instructie principes	Het te verwerken leergebied wordt aangeboden door met letter vormen zintuiglijk de term letter en alfabet te laten inslijpen. En wat deze termen inhouden. (horen/ zien/ voelen)
Stimulus/ Respons/ Feedback	Feedback tijdens deze sessie zal gericht zijn op het verschaffen van persoonsgerichte, inspanningsgerichte, procesgerichte en resultaatgerichte feedback, complimenten zoals: “ Goed zo, Wat zijn jullie slim/ knap, creatief, goed bezig, geconcentreerd bezig, ijverig aan het werk, goed bedacht!/ goed beredeneerd! goed achterhaald! Knap, je blijft goed doordenken! Super, het gaat goed! Wat blijf je goed werken! Je ... al veel meer goed!” Verder zal na elke sessie het proces besproken worden door te vragen hoe het ging vandaag en hoeveel plezier ze bij de spellingles hadden vandaag.

Observatie	Bij binnenkomst vroeg D.B. meteen om uitleg. “Wat gaan wij doen?” RT: Wij gaan vandaag samen met zijn 5en een mooi kunstwerk maken! Maar dan kunnen we niet allemaal de ‘A’ gaan maken. We moeten wel afspraken maken over wie wat doet. D.B. neemt het voortouw door verbaal er tussen door te praten. RT stuurt bij. “Maar dan wil ik wel graag weten of jullie het alfabet wel kennen?” D.B. begint meteen hardop het liedje te zingen. Hij is erg aanwezig. Waarschijnlijk door enthousiasme. Dat is mooi, maar hij dient ook rekening te houden met de andere 4 kinderen. RT maakt er een algemene opmerking over, dat ze allemaal moeten samenwerken. Dan laat ze hen om de beurt het alfabet letter voor letter doornemen. Als ze bij de L komen en D.R. komt er even niet op, helpen de anderen hem. Ze maken de ronde mooi af. RT: Hoeveel letters zitten er in het alfabet? (26) Ja maar 25 kun je door 5 delen, maar 26 niet. Dan doe jij er ook 1 zegt O.T. Dan zegt D.B. dat hij de a,b,c,d en e doet. Hij overlegt niet. RT geeft aan dat ze er samen uit moeten komen. RT geeft 2 bordstiften aan J.G. en aan D.B. en stuurt hen richting het bord om te dienen als geheugensteuntje. J.T. is naar de oogarts vandaag en mist deze sessie. RT vertelt dat ze straks een mooie foto maakt. Tijdens de uitleg praat D.B. er tussendoor. RT activeert wat voorkennis over de 1^e sessie terwijl ze buiten aan het oriënteren zijn. Waarom heb je die letters ook alweer nodig bij spelling? J.G.: Omdat je anders geen woorden kunt maken! D.B. geeft aan dat de letters die hij ‘voorschrijft’ niet te zien zijn.(meenemen in de evaluatie evt. een lichte kleur toevoegen?) Langzaam vormt de ruimte zich waar de kinderen hun letters kunnen maken. Er is op het laatst weinig ruimte voor L.G. Deze klaagt daar toch niet over. (Ook later blijkt D.B. zijn letter ‘E’ niet meer tussen zijn D en D.R. ‘F’ te kunnen zetten. RT: Ik zal het even voordoen met de ‘Z’. RT neemt de organisatie over om meer sturing aan te geven. D.R. geeft dol te zijn op schelpenzand en wil wat mee naar huis. RT belooft wat voor iedereen mee te nemen in een zakje. D.B. geeft aan dat het hem niet lukt. RT motiveert hem dat hij het wel kan. ‘Gewoon lekker knutselen, het maakt niet uit of het niet perfect is.’ Hoe ging die 1^e sessie ook al weer? D.R. gaf aan de snoepletters. O.T. gaf aan het glitterwerk. Nu herinneren ze zich weer wat er gedaan was. ‘Prima’ ‘Wat goed dat je dat nog kunt herinneren.’ L.G. gebruikt bijna heel het bakje met paars voor zijn “W”. RT: We moeten wel allemaal samen doen. D.R. geeft weer aan het heerlijk te vinden. Hij friemelt
-------------------	---

	met het zand. D.B. herhaalt zijn letters hardop. 'D.R. wil graag weten hoe het gemaakt is. Hij wil het thuis ook doen! RT legt het uit. D.R. "Wil graag dat RT het opschrijft voor hem.' De kleurtjes zijn op als het alfabet op tafel ligt. RT laat L.G. het alfabet nog eens nalopen en controleren. Ze vraagt hem bij te wijzen. Dan wassen ze elk hun handen en gaan naar binnen om de motivatieschalen in te vullen. Ze doen dit nu automatisch. Ze mogen allemaal een sticker uitkiezen. Alle 5 vullen ze in dat deze les 'super' was. De gewone les scoorden ze als volgt: D.B. niet zo/ L.G. gaat wel/ D.R. stom/ J.G. stom/ O.T. stom RT herhaalt nog als het stil is... (en dat duurde even) wat ze graag met hen wil bereiken. "Ze legt uit dat ze graag wil dat ze zelf gaan nadenken over hoe ze een woordje schrijven. De juf kan dat niet voor hun blijven doen. Ze luisteren niet allemaal (D.B. en L.G.) als dit wordt gezegd, dus herhaalt RT het nogmaals voor hen als ze wel oogcontact met hen krijgt.) Dan lopen ze allemaal rustig terug naar de klas. RT geeft een compliment hoe ze mee lopen.
Consequenties observaties voor de volgende sessie	In de volgende sessie gaan de kinderen en RT verder met het oefenen van de termen klinkers en medeklinkers en zal getracht worden om de termen letters en alfabet als aanknopingspunt te gebruiken. Haken van nieuwe kennis aan ingeslepen kennis. Vooral het peilen wat ze hebben onthouden is van belang om aan te tonen hoe het al is ingeslepen. Het zelf laten bedenken waar deze kennis voor nodig is, stuurt ze richting het doel. Namelijk bewustzijn bij spelling. Meta-cognitie. Ook is aan D.B. de grote sticker van 'Sponge Bob' beloofd als hij rustig mee doet en de groep beaamt dit. Ze krijgen aan het einde allemaal nog een zakje met schelpenzand, wat in deze sessie beloofd is. Bij het uitleggen moeten ze wel stil zijn, daar kwamen ze bij de evaluatie zelf ook op. Extra benadrukken dat ze zelf moeten gaan nadenken over wat ze opschrijven.

Sessieplan 8

datum:

tijd: van 9:00 uur tot 9:30 uur (30 minuten)

Naam leerlingen: D.B./ J. G./ L.G./ D.R./ J. T. / O.T		
Groep: 5	DL: vari	Leergebied: Spelling open en gesloten lettergrepen met behulp van MI
Sessienummer: 8	Uitvoerder: G. Hoeks	

Sessiedoel(en)		
kennistype	Niet taak specifieke kennis; Declaratieve kennis	De kinderen kunnen alle klinkers en medeklinkers benoemen.
	Metacognitieve kennis	De kinderen kunnen aangeven wat de termen klinkers en medeklinkers inhouden en waarom het belangrijk is dat ze deze weten te onderscheiden.
proces van naar (10 min.) Voorkennis activeren (3- 5 min.)	RT zet alle benodigde spullen klaar in de beschikbare ruimte: (prullenbak en 2 extra stoelen regelen) Video, klinker en medeklinker smileys, snoeppapier, schaatjes. Klinker en medeklinkermallen om te kopiëren door de kinderen. Alfabetkaart. Dan worden de kinderen uit de klas gehaald. <u>Eerst</u> worden de kinderen gestimuleerd om de klinkers te noemen. Dan wordt gevraagd waar ze denken dat het deze keer over gaat. Wat is het verschil nou eigenlijk tussen een klinker en medeklinker? Waarom is het zo belangrijk te weten bij spelling? (Dan snap je wat de leerkracht bedoelt als er een spellingregel wordt uitgelegd, waarbij het verschil tussen een klinker en medeklinker belangrijk is) (Klinkers en medeklinkers benoemen de relatie tussen klank en letter	

(15 minuten)	weer benoemen) Complimenten!
(5 minuten)	Daarna knippen de kinderen uit het snoeppapier zoveel mogelijk klinkers en medeklinkers. RT benadrukt dat er net zoveel klinkers zijn in het alfabet als er vingers aan je hand zitten. (de y doet niet mee)
	<u>Daarna</u> leggen de kinderen ieder een woord. Ze mogen hun woorden aan de anderen laten zien (De knipsels worden ondertussen opgegeten, want die doen toch niet mee en de letters worden daarna in de klas uitgedeeld als er genoeg letters zijn). Er wordt benadrukt dat ze als klank moeten worden uitgesproken niet als de letters van het alfabet!
	De juf maakt een foto. Complimentjes!
(2 minuten)	Als laatste bespreekt de juf hoe het is gegaan, ze vullen de motivatieschaal in; wat vonden de kinderen van deze 8 ^e spellingles? Ze mogen de overige 'letters' aan de leerkracht geven om uit te delen.
Afronden (5 min.)	RT brengt de kinderen terug naar de klas en ruimt daarna op.
Instructie principes	Het te verwerken leergebied wordt aangeboden door met stem en geluid zintuiglijk de termen klinker en medeklinker te leren herkennen. Door de kinderen het zelf te laten toepassen bij het knippen van de letters en het prikkelen van het smaakorgaan wordt dit inge oefend en verder ingeslepen. De zintuigen die in deze sessie gebruikt worden zijn (horen/ zien/ proeven/ voelen)

Stimulus/ Respons/ Feedback	Feedback tijdens deze sessie zal gericht zijn op het verschaffen van persoonsgerichte, inspanningsgerichte, procesgerichte en resultaatgerichte feedback, complimenten zoals: “ Goed zo, Wat zijn jullie slim/ knap, creatief, goed bezig, geconcentreerd bezig, ijverig aan het werk, goed bedacht!/ goed beredeneerd! goed achterhaald! Knap, je blijft goed doordenken!// Super, het gaat goed!// Wat blijf je goed werken! Je ... al veel meer goed!” Verder zal na elke sessie het proces besproken worden door te vragen hoe het ging vandaag en hoeveel plezier ze bij de spellingles hadden vandaag.
Observatie	Aan de hand van het verloop van deze sessie met behulp van video-observatie Hieronder wordt omschreven in hoeverre de kinderen er plezier aan hadden. Stom niet zo gaat wel leuk super Alle kinderen waren enthousiast, behalve D.B. hij is halverwege de sessie met handen over elkaar makkend achterover gaan zitten. R.T. heeft hem vandaag terug naar de klas gestuurd. De motivatieschalen waren als volgt ingevuld: L.G. niet zo + super J.G. stom + leuk O.T. stom + niet zo D.B. niks ingevuld J.T. stom + super D.R. stom + super

Consequenties observaties voor de volgende sessie	De kinderen hadden het vandaag goed door dat het in deze sessie ging om het verschil tussen de klinkers en medeklinkers. Het knippen vonden ze leuk, maar ook wel moeilijk. Gelukkig had RT veel voorbeelden vooraf geknipt, zodat ze toch woorden konden maken. In de volgende sessie gaan de kinderen en RT verder met het oefenen van de termen korte klank en lange klank en zal getracht worden om de geoefende voorkennis over klinkers als aanknopingspunt te gebruiken. Haken van nieuwe kennis aan ingeslepen kennis. Vooral het peilen wat ze hebben onthouden is van belang om aan te tonen hoe het al is ingeslepen.
--	--

Sessieplan 9

datum:

tijd: van 10:00 uur tot

10:30 uur (30 minuten)

Naam leerlingen: D.B./ J. G./ L.G./ D.R./ J. T. / O.T		
Groep: 5	DL: vari	Leergebied: Spelling open en gesloten lettergrepen met behulp van MI
Sessienummer: 9	Uitvoerder: G. Hoeks	

Sessiedoel(en)		
kennistype	Niet taak specifieke kennis; Declaratieve kennis Metacognitieve kennis	De kinderen kunnen alle korte klanken en lange klanken van klinkers uitspreken. Ze kunnen een korte klank van een lange klank onderscheiden. De kinderen kunnen aangeven dat dit van belang kan zijn bij de betekenis van woorden. De kinderen kunnen aangeven wat de termen korte klank en lange klank inhouden en waarom het belangrijk is dat ze deze weten te onderscheiden.
proces van naar (10 min.) Voorkennis activeren (5 min.)	RT zet alle benodigde spullen klaar in de beschikbare ruimte: (groen, geel en blauw bol deeg 2 extra stoelen regelen) Video, schrijft de a/ e/ u/ i/ o/ en aa/ ee/ uu/ oo de korte klank – lange klank voorbeelden op het bord: De alfabetkaart. Koekdeeg/ knutselmesjes/ ovenschalen/ bakpapier/ spatel (tafels goed wassen vantevoren) Dan worden de kinderen uit de klas gehaald. <u>Eerst</u> lopen we naar het keukentje om allemaal goed de handen te wassen en dan naar de aula ... De kinderen worden gestimuleerd om na te denken over welke begrippen we het deze week hebben gehad. (letter,	

(6 minuten) kern	alfabet, klinkers, medeklinkers. Dan wordt aangehaakt aan de klinkers... die kon je roepen. RT moet vandaag nogmaals de kinderen zelf laten herhalen wat voor termen en begrippen ze kennen en vooral in relatie tot de spelling regel open en gesloten lettergrepen. Snappen ze nog steeds wel wat klinkers en medeklinkers inhouden? (Dat het juist om klanken gaat van letters) De vorige sessie over lange en korte klank was L.G. er niet bij; hem extra betrekken. Het benoemen van juist gewenst gedrag blijft belangrijk bij zo'n grote groep. Waar denken ze dat het deze keer over gaat. Waarom is het zo belangrijk te weten bij spelling? (Dan snap je wat de leerkracht bedoelt als je een woord goed moet opschrijven. (Verschil aanduiden tussen bijvoorbeeld vorige keer was: 'Stop de penen in de baken... en ... stop de pennen in de bakken). Betekenis van woorden benoemen in relatie tot korte klank en lange klank bij woorden.)
(5 minuten) inoefenen	Daarna worden de gele, groene en blauwe koekjes tevoorschijn gehaald, bij elk koekje verklanken ze om de beurt de getoonde letter. (korte klank is groen en lange klank is geel.) De juf maakt een foto.
(10 minuten)	Ze bedenken ter plekke woorden die kloppen bij de juiste uitspraak. Kaal – kale / school/ scholen/ bak- bakken (Dus korte klanken en lange klanken visueel op tafel leggen.) Ze mogen er daarna van snoepen. Dan gaan ze zelf letters maken met het nog ongebakken deeg.
Afronden (15 min.)	Bijvoorbeeld. tafel...hotel....verf...zonder.... De kinderen krijgen een sticker aan het einde van de sessie als ze goed hun best deden..

	De juf maakt een foto. Als laatste bespreekt de juf hoe het is gegaan, ze vullen de motivatieschaal in; wat vonden de kinderen van deze 9^e spellingles? RT brengt de kinderen terug naar de klas.
Instructie principes	Het te verwerken leergebied wordt aangeboden door vooral met beeld en stem, zintuiglijk de termen korte klank en lange klank te leren herkennen. Door de kinderen het zelf te laten toepassen bij het maken van hun eigen woorden met de letterkoekjes en dit te koppelen aan het geur en smaak zintuig worden de termen lange en korte klank ingeoeft en verder ingeslepen. De zintuigen die in deze sessie gebruikt worden zijn (horen/ zien/ ruiken/ proeven/ voelen)
Stimulus/ Respons/ Feedback	Feedback tijdens deze sessie zal gericht zijn op het verschaffen van persoonsgerichte, inspanningsgerichte, procesgerichte en resultaatgerichte feedback, complimenten zoals: “ Goed zo, Wat zijn jullie goed bezig, geconcentreerd bezig, ijverig aan het werk, goed bedacht!/ goed beredeneerd! goed achterhaald! Knap, je blijft goed doordenken!/ Super, het gaat goed!/ Wat blijf je goed werken! Je ... al veel meer goed!” Verder zal na elke sessie het proces besproken worden door te vragen hoe het ging vandaag en hoeveel plezier ze bij de spellingles hadden vandaag.
Observatie	Aan de hand van het verloop van deze sessie met behulp van video-observatie zullen vervolgstappen in het digitaal vastgelegd worden. Ook wordt omschreven in hoeverre de kinderen er plezier aan hadden. Stom niet zo gaat wel leuk super Vandaag waren ze allen goed te motiveren. Aan het begin begon O.T. met flauwe grapjes. En J.G. zocht ook haar

	aandacht elders. RT heeft ze meteen aangesproken dat ze wil dat ze nu goed opletten. Anders weten ze niet waarom we vandaag gaan doen wat RT gepland heeft. RT stelde vragen over de vorige sessies. De kinderen staken netjes hun vingers op en deden gemotiveerd mee. Ook D.B. ! Daarna waren ze allen actief met de koekdeeg bezig. RT gaf complimentjes voor hun inzet. De koekjes worden thuis afgebakken want de school heeft geen oven. Daarna gaat RT terug naar school en nemen ze de koekjes mee naar huis. Tijdens het kneden en maken van de lange klank letters (geel) korte klank (groen) en medeklinkers (blauw) kwamen de antwoorden op de vragen van de RT naar boven. Er hing een enthousiaste sfeer. De kinderen waren allen actief bezig. De motivatieschaal werd als volgt ingevuld: Eerst de beoordeling van de gewone spellingles en daarna de RT spellingles... J.G.: stom & super, D.B.: Stom & super, D.R.: stom & super, J.T. : gaat wel & super O.T.: stom & gaat wel en L.G. stom en super.
Consequenties observaties voor de volgende sessie	In de volgende sessie gaan de kinderen en RT verder met het oefenen van de termen klankgroep en lettergreep en zal getracht worden om de geoefende voorkennis over klanken in relatie tot het geschreven alfabet als aanknopingspunt te gebruiken. Haken van nieuwe kennis aan ingeslepen kennis. Vooral het peilen wat ze hebben onthouden is van belang om aan te tonen hoe het al is ingeslepen.

Sessieplan 10
datum:
tijd: van 10:30 uur tot
11:00 uur (30 minuten)

Naam leerlingen: D.B./ J. G./ L.G./ D.R./ J. T. / O.T		
Groep: 5	DL: vari	Leergebied: Spelling open en gesloten lettergrepen met behulp van MI
Sessienummer: 10	Uitvoerder: G. Hoeks	

Sessiedoel(en)		
kennistype	Niet taak specifieke kennis; Declaratieve kennis Metacognitieve kennis	De kinderen kunnen het verschil aangeven tussen een klankgroep (auditief splitsen van woorden) en een lettergreep (visueel splitsen van woorden). Ze weten dat het bij goed spellen van woorden juist gaat om het goed herleiden van de klankgroepen. Ze kunnen door zelfcontroleerend handelen ontdekken hoe ze een woord in klankgroepen kunnen splitsen. De kinderen kunnen aangeven dat dit van belang kan zijn bij de spelling van woorden.
proces van naar (15 min.) (3 min)	RT zet alle benodigde spullen klaar in de beschikbare ruimte: (2 extra stoelen regelen) Video, springtouwen, 6 pennen en motivatie schalen. RT schrijft de planning op het bord. En een voorbeeld van een woord wat fout is gesplitst: scha hierbij scharreלקippen uitspreken. En tussentijds L.G. vragen naar scha rel de herkenning van de lange/ korte klank (einde van de klankgroep tekenen met een ←)	

Voorkennis activeren (12 min.) (3 minuten) kern (10 minuten) inoefenen	scha rel ki scha rel ki pen scharelkipen onthouden: L.G. strepen laten zetten aan het einde van een klankgroep! Dan worden de kinderen uit de klas gehaald. (Ze moeten rustig met RT meelopen, bij elkaar blijven) Eerst lopen we naar de RT ruimte ... De kinderen worden gestimuleerd om na te denken over wat een klank ook alweer was. RT laat de kinderen de symbolen bij de klanken zetten door letters te verbaliseren mbv. de alfabetkaart... Dit zijn klanken in geschrift om te communiceren! En hoe heten meerdere klanken samen? Een groepje bij elkaar? Een klankgroep. Dan wordt aangehaakt aan de voorafgaande termen...letters/ alfabet/ klinker/ medeklinker/ korte en lange klanken van de klinkers.... RT moet deze sessie nogmaals peilen, wat er is blijven hangen. Waar denken ze dat het deze keer over gaat. Waarom is het zo belangrijk te weten bij spelling? (Dan kunnen ze zelf bedenken of een woord met 1 of 2 klinkers, of 1 of 2 medeklinkers geschreven moet worden. (Verskil aanduiden tussen bijvoorbeeld 'schaar, scharen – scharelkip? /scharrelkip. '. Betekenis van woorden benoemen in relatie tot korte klank en lange klank aan het einde van een klankgroep bij lange woorden.) Daarna worden er buiten woorden door de juf genoemd. Bij elk woord springen ze en herhalen ze het woord. 'eetkamerstoel/ tafelfoetbal/ dekenkist/ kleurplaat/ wereldbol/ spijkerbroek/ regenjas. handbaltas/ handtekening/ honkbalknuppel/ voetbalspelers/ telefoon/ blaasorkest/ schimmelkaas Eerst gewoon omhoog. Daarna vooruit, daarna achteruit, daarna hinkelend. Eventueel per klankgroep een slag met touwtje springen.
---	--

(2 min.) Afronden (10 min.)	(bewegen/ voelen) De juf maakt een foto. Als laatste bespreekt de juf hoe het is gegaan, ze vullen de motivatieschaal in; wat vonden de kinderen van deze 10^e spellingles? RT brengt de kinderen terug naar de klas.
Instructie principes	Het te verwerken leergebied wordt aangeboden door met stem, beweging en geluid zintuiglijk de termen klankgroep en lettergreep te leren herkennen. Maar vooral klankgroep. Door de kinderen het zelf te laten toepassen bij het klappen, hardop meezeggen en springen worden deze termen ingeoefend en verder ingeslepen. De zintuigen die in deze sessie gebruikt worden zijn (horen/ zien/ voelen)
Stimulus/ Respons/ Feedback	Feedback tijdens deze sessie zal gericht zijn op het verschaffen van persoonsgerichte, inspanningsgerichte, procesgerichte en resultaatgerichte feedback, complimenten zoals: “ Goed zo, Wat zijn jullie slim/ knap, creatief, goed bezig, goed bedacht!/ goed beredeneerd! goed achterhaald! Knap, je blijft goed doordenken!/ Super, het gaat goed!/ Wat blijf je goed meedenken! Je ... al veel meer goed!” Verder zal na elke sessie het proces besproken worden door te vragen hoe het ging vandaag en hoeveel plezier ze bij de spellingles hadden vandaag. (Als beloning allemaal een sticker uit laten kiezen)
Observatie	De kinderen liepen rustig mee naar de RT ruimte. D.B. weigerde mee te gaan. (Dit werd na de ochtend met de leerkracht besproken...Er komt een vervolg hierop. D.B. is faalangstig en er zou een relatie kunnen liggen met dit gegeven in verband met zijn motivatie om aan de sessies mee te doen. Er is al wel vier keer met hem over gesproken,

waarbij hij zelf telkens niet kan aangeven, waar het aan ligt of hij klapt dicht. Een ander vermoeden zou kunnen zijn dat hij het uit zijn ritme stappen om aan de sessies mee te doen als vervelend ervaart en dit niet kan benoemen. Of dat hij het gewoonweg te kinderachtig vindt.. De 2 parttime leerkrachten bespreken het eerst met elkaar en koppelen dan naar RT terug wat wenselijk lijkt. IB geeft aan dat als het nog 2 sessies zijn, hij misschien in een persoonlijk gesprekje het belang door RT voor haar onderzoek nog eens zou kunnen horen om hem te motiveren. Waarschijnlijk vindt dit gesprekje volgende week woensdag plaats i.v.m. goede vrijdag en paasmaandag) Tijdens het activeren van de voorkennis, klaagden O.T. en D.R. beiden van hoofdpijn. O.T. gaf aan daarbij ook nog hele erge honger te hebben. Tussentijds ging D.R. met zijn hoofd bedekt met capuchon op tafel liggen. Vooral L.G. en J.T. deden goed mee. J.G. keek wat om haar heen en probeerde betrokken te blijven bij de instructie door ook haar vinger op te steken. Als beloning zouden ze vandaag een sticker mogen uitkiezen. RT stelde vragen om eerder behandelde kennis te activeren. Klanken... ooo...ee. Sss... zijn dit klanken? Op het bord: 'e' en 'ee' voor L.G. om naar boven te krijgen dat klinkers soms kort en lang kunnen klinken. RT zegt de klankgroepen op het bord en de kinderen zeggen het hardop na. (scha-scha – rel – scha –rel- ki scha- rel- ki- pen) Wie denkt te weten waar het vandaag over gaat? J.T. wist het te zeggen. 'Klankgroepen' Waarom is het belangrijk? J.G. "Juf er staat een fout in! Het moet met 2 r -en " RT gaat hierop in en vraagt door wat voor een klank ze horen aan het einde van de eerste klankgroep.. L.G. denkt dat er twee aan moeten 'omdat hij eindigt op een klinker...' 'dan een open klank...' Hij roept gerelateerde termen, maar is niet specifiek genoeg. RT gaat erop in om het juiste antwoord in hem naar boven te krijgen. 'Nog even doordenken, je bent er bijna... RT schrijft a ... aa en e..ee op het bord... Wat hadden we met die koekjes ook alweer gedaan? Bij het uitspreken van de i maakt RT handgebaren (afkappen van de klank) en (aanhouden van de klank). De 'i' klinkt kort, dan gaan er 2 medeklinkers op je bord. O.T. is niet fit.

Dan gaat de club naar buiten. Bij het touwtje springen blijkt dat O.T. last heeft van zijn been en wil het liefst draaien. RT en hij draaien terwijl de overige kinderen de hoeveelheid klankgroepen springen die RT voorzeft. Allen doen ze enthousiast mee. Zelfs als blijkt dat D.R. en L.G. niet zo best kunnen springen. Later lukt het hen wel.

Buiten worden de stickers verdeeld en de motivatieschalen ingevuld.

	Helaas kon RT geen foto maken tijdens het draaien. Hierbij wordt besproken waar het vandaag over ging. Wat hebben we geoefend tijdens deze sessie? J.T. en L.G. wisten beiden het antwoord. Daarna bracht RT de kinderen weer naar de klas. Hieronder is omschreven in hoeverre de kinderen er plezier aan hadden. Stom niet zo gaat wel leuk super In de gewone spellingles en in de RT spellingles; D.R. stom en niet zo, D.B. was afwezig, J.G. niet zo en super, O.T. niet zo en gaat wel (dit omdat hij hoofdpijn en honger had.) J. T. stom en super, L.G. stom en leuk.
Consequenties observaties voor de volgende sessie	In de volgende sessie gaan de kinderen en RT verder met het oefenen van de termen open en gesloten lettergreep en zal getracht worden om de geoefende voorkennis over korte klank/ lange klank + klankgroep in relatie tot de spelling categorieën open en gesloten lettergrepen als aanknopingspunt te gebruiken. Haken van nieuwe kennis aan ingeslepen kennis. Vooral het peilen wat ze hebben onthouden is van belang om aan te tonen hoe het al is ingeslepen. Steeds dezelfde kinderen willen met elkaar samenwerken, dit gaat op zich prima. De volgende keer laat RT 2 kinderen een verhaal uitbeelden. (drama – ‘stom verhaaltje’) Doordat de kinderen daarna het verhaal op papier krijgen met 10 fouten erin, moeten ze gaan zoeken naar foutief open en gesloten lettergreepgebruik. En proberen de regel te benoemen bij deze spelling categorieën.

Sessieplan 11

datum:

tijd: van 9:00 uur tot 9:30 uur (30 minuten)

Naam leerlingen: D.B./ J. G./ L.G./ D.R./ J. T. / O.T		
Groep: 5	DL: vari	Leergebied: Spelling open en gesloten lettergrepen met behulp van MI
Sessienummer: 11	Uitvoerder: G. Hoeks	

Sessiedoel(en)		
kennistype	Niet taak specifieke kennis; Declaratieve kennis	De kinderen kunnen het verschil aangeven tussen een open en gesloten lettergreep .
	Metacognitieve kennis	Ze weten dat het bij goed spellen van woorden juist gaat om het goed horen van een open of een gesloten lettergreep (=klankgroep) . Ze kunnen door zelfcontrolerend handelen ontdekken of een klankgroep open of gesloten eindigt. De kinderen kunnen aangeven dat dit van belang is bij de spelling van woorden.
proces van naar (15 min.)	RT zet alle benodigde spullen klaar in de beschikbare ruimte: (2 extra stoelen regelen) Video, trekker/ spons/ emmer/ zeep- 'stom verhaaltje', lolly's, 6 gele/blauwe en groene stiften/ 3 A4tjes met 10 goede en 10 foute woorden en motivatie schalen. RT schrijft open en gesloten op het bord. Legt de vellen met initialen klaar.	

(3 min)	Dan worden de kinderen uit de klas gehaald. (Ze moeten rustig met RT meelopen, bij elkaar blijven) <u>Eerst</u> lopen we naar de RT ruimte ...
Voorkennis activeren (8 min.)	De kinderen worden gestimuleerd om na te denken over wat open en gesloten lettergrepen zijn. Dan wordt aangehaakt aan de voorafgaande termen...letters/ alfabet/ klinker/ medeklinker/ korte en lange klanken van de klinkers/ en klankgroepen. RT moet deze sessie nogmaals peilen, wat er is blijven hangen.
(4 minuten) kern	Waar denken ze dat het deze keer over gaat. Waarom is het zo belangrijk te weten bij spelling? (Dan kunnen ze zelf bedenken of een woord met 1 of 2 klinkers, of 1 of 2 medeklinkers geschreven moet worden. Betekenis van woorden benoemen in relatie tot korte klank en lange klank aan het einde van een klankgroep bij woorden. (stok , gesloten ...stokken, open) of (spook, – spoken)
(15 minuten) inoefenen	Daarna leest RT een ‘stom verhaaltje’ voor (In dit verhaal staan 10 woorden met spellingfouten binnen de categorie open lettergrepen). 2 kinderen mogen het verhaaltje uitbeelden (Zij spelen Paul en Tim). RT leest de mamma rol. Daarna worden er 3 tweetallen gemaakt en geeft ze de tweetallen het A4-tje met de tien goede en fout gespelde woorden uit het verhaaltje. Hierop mogen de kinderen de korte en lange klanken inkleuren en er eventueel bij schrijven. Dit zijn de woorden: raamen/ vandaag/ speters/ grote/ oogen/ jullie/ moder/ wasen/ drupels/ maken/ emer/ lopen /plots/ reegenen/ daarna/ hagelen/ renen/ binnen/ vanzelf/ loly Ook mogen ze ter ondersteuning het verhaaltje zelf lezen. (Ze krijgen 5 minuutjes om de foute van de goede te onderscheiden) Daarna bespreekt RT met de kinderen de uitkomsten en vraagt ze hen uit te leggen hoe ze op deze keuzes zijn gekomen. De goede antwoorden komen op de tafel. (rood- groene kaartjes van de foutieve woorden.)

(2 min.)	Als laatste bespreekt de juf hoe het is gegaan, ze vullen de motivatieschaal in; wat vonden de kinderen van deze 11 ^e spellingles?
Afronden (10 min.)	RT brengt de kinderen terug naar de klas en bergt de spullen op.
Instructie principes	Het te verwerken leergebied wordt aangeboden door met beweging, geluid en smaak zintuiglijk de termen open lettergreep en gesloten lettergreep te leren herkennen. Door de kinderen zelf te laten ervaren hoe ze controlerend te werk kunnen gaan, worden deze termen ingeoefend en verder ingeslepen. De zintuigen die in deze sessie gebruikt worden zijn (voelen/ horen/ zien/ proeven)
Stimulus/ Respons/ Feedback	Feedback tijdens deze sessie zal gericht zijn op het verschaffen van persoonsgerichte, inspanningsgerichte, procesgerichte en resultaatgerichte feedback, complimenten zoals: “Goed zo, Wat zijn jullie slim/ knap, creatief, goed bezig, geconcentreerd bezig, ijverig aan het werk, goed bedacht!/ goed beredeneerd! goed achterhaald! Knap, je blijft goed doordenken!/ Super, het gaat goed!/ Wat blijf je goed werken! Je ... al veel meer goed!” Verder zal na elke sessie het proces besproken worden door te vragen hoe het ging vandaag en hoeveel plezier ze bij de spellingles hadden vandaag.
Observatie	Aan de hand van het verloop van deze sessie met behulp van video-observatie zullen vervolgstappen in het digitaal vastgelegd worden. Ook wordt omschreven in hoeverre de kinderen er plezier aan hadden. Stom niet zo gaat wel leuk super

	De kinderen waren zichtbaar beweeglijker omdat we in de kleuter gymzaal moesten zitten. Er was een lekkage geweest in de RT ruimte, waar men bezig was met werkzaamheden. RT gaf aan dat ze op de bankjes moesten gaan zitten. D.B. en O.T. klommen in de rekken. Nogmaals verzocht RT hen plaats te nemen. Ze gingen bij de anderen zitten. Daarna haalde RT voorkennis op en vertelde wat er vandaag behandeld werd. Ze wees O.T. en J.T. aan als de meespelers van het stukje. D.R. keek teleurgesteld, want hij had ook graag mee uitgevoerd. RT gaf aan dat D.B. en D.R. geen lolly mochten opeten omdat ze niet luisterden. (zie reflectie) het opeten van de lolly's moet juist meer hersenactiviteit stimuleren. D.R. zat mokkend op de hoek van het bankje. Hij besloot het te proberen terug te verdienen. Hij werkte samen met J.G. O.T. werkte samen met L.G. en J.T. werkte samen met D.B. bij de uitwerking van de opdracht. Zij waren ook als eerste tevreden met de door hen gevonden uitkomsten. Toch haalden ze een aantal goeden door de war met fouten en vice versa. Naderhand besprak RT wat ze gevonden hadden en liet ze de kinderen de spellingregels hardop verbaliseren. Naderhand vulden ze de motivatieschaal als volgt in: L.G. gaat wel en super J.G. stom en leuk O.T. stom en super D.B. stom en niet zo (omdat hij de lolly niet mocht opeten tijdens de sessie) J.T. stom en super D.R. stom en niet zo. (omdat hij de lolly niet mocht opeten tijdens de sessie) Bij het nabespreken gaven alle kinderen aan het vandaag
Consequenties observaties voor de volgende sessie	In de volgende sessie gaan de kinderen en RT verder met het oefenen van de termen verenkeling en verdubbeling en zal getracht worden om de geoefende voorkennis over de open en gesloten lettergreep te gebruiken om deze kennis aan vast te haken. Haken van nieuwe kennis aan ingeslepen kennis. Vooral het peilen wat ze hebben onthouden is van belang om aan te tonen hoe het al is ingeslepen.

Verder is het belangrijk om de 'afspraken' nog eens positief te formuleren. Goed meedoen levert meer op dan niet meedoen.

Ook moet RT de lolly niet als strafmaatregel gebruiken. Dit gaat ten koste van de werking van het onderzoek. Het idee achter werken met inslijping via zintuigen is om zoveel mogelijk hersenactiviteit te krijgen.

Helaas was dit keer de ruimte anders waardoor de kinderen geprikkeld werden door andere factoren. Dit ging ten koste van hun aandacht.

De opdracht was niet helemaal goed uitgevoerd. Het verdelen in klankgroep werd enkel door J.G. en O.T. gedaan.

Dit wordt een aanknopingspunt voor de laatste sessie .

Sessieplan 12

datum:

tijd: van 9:00 uur tot 9:30 uur (30 minuten)

Naam leerlingen: D.B./ J. G./ L.G./ D.R./ J. T. / O.T		
Groep: 5	DL: vari	Leergebied: Spelling open en gesloten lettergrepen met behulp van MI
Sessienummer: 12	Uitvoerder: G. Hoeks	

Sessiedoel(en)		
kennistype	Niet taak specifieke kennis; Declaratieve kennis	De kinderen kunnen het verschil aangeven tussen de termen verenkeling en verdubbeling .
	Metacognitieve kennis	Ze weten dat het bij goed spellen van woorden juist gaat om het goed horen van een open of een gesloten klankgroep en dat bij een open klankgroep het belangrijk is dat ze herkennen of de klinker kort of lang klinkt . Ze kunnen door zelfcontrolerend handelen/ denken ontdekken of ze een letter moeten verenkel of moeten verdubbelen . De kinderen kunnen aangeven dat dit van belang is bij de spelling van woorden.
proces van naar (15 min.)	RT zet alle benodigde spullen klaar in de beschikbare ruimte: (2 extra stoelen regelen) Video, uitwerkbladen van de vorige sessie, kaartjes van het 'stom verhaaltje', 12 lepeltjes met slagroom, stiften, gesealde vouw-woorden en motivatie schalen. RT schrijft buren bu.... / tussen tu...../ tulpen op het bord. Onderstreept de r en de ss.	

(3 min)	Dan worden de kinderen uit de klas gehaald. (Ze moeten rustig met RT meelopen, bij elkaar blijven) <u>Eerst</u> lopen we naar de RT ruimte ... De kinderen worden gestimuleerd om na te denken over wat enkel en dubbel inhoudt. En wordt nog een keer herhaald wat er in de voorafgaande sessies aan bod is geweest. Het verdelen in klankgroepen in relatie tot verenkelen en verdubbelen staat vandaag centraal.
Voorkennis activeren (12 min.)	Het benoemen van juist gewenst gedrag is ook belangrijk in deze sessie (ook het zelf nadenken over de stapjes (in klankgroep verdelen... open of gesloten.... Klinker / medeklinker?.... klinker klinkt lang of kort... spellingregel.
(3 minuten) kern	Daarna worden de uitwerkblaadjes met foute en goede woorden uitgedeeld. Bij elk woord zegt RT het bedoelde woord. Er wordt gevraagd of de klankgroep open (met korte of lange klank is) of gesloten. Moet er verenkeld of verdubbeld worden? Bij het goede antwoord krijgt degene een mop slagroom op 1 of respectievelijk 2 lepeltjes als het dubbel is.
(10 minuten) inoefenen	Als laatste bespreekt de juf hoe het is gegaan, ze vullen de motivatieschaal in; wat vonden de kinderen van deze 6^e spellingles?
(2 min.)	RT brengt de kinderen terug naar de klas.
Afronden (10 min.)	

Instructie principes	Het te verwerken leergebied wordt aangeboden door met stem, beweging en zicht zintuiglijk de termen verenkeling en verdubbeling te leren herkennen. Door de kinderen het zelfcontrolerend te laten toepassen bij het nabespreken, hardop uitleggen worden deze termen inge oefend en verder ingeslepen. De zintuigen die in deze sessie gebruikt worden zijn (horen/ zien/ proeven)
Stimulus/ Respons/ Feedback	Feedback tijdens deze sessie zal gericht zijn op het verschaffen van persoonsgerichte, inspanningsgerichte, procesgerichte en resultaatgerichte feedback, complimenten zoals: “ Goed zo, Wat zijn jullie slim/ knap, creatief, goed bezig, geconcentreerd bezig, ijverig aan het werk, goed bedacht!/ goed beredeneerd! goed achterhaald! Knap, je blijft goed doordenken!/ Super, het gaat goed!/ Wat blijf je goed werken! Je ... al veel meer goed!” Verder zal na elke sessie het proces besproken worden door te vragen hoe het ging vandaag en hoeveel plezier ze bij de spellingles hadden vandaag.
Observatie	Aan de hand van het verloop van deze sessie met behulp van video-observatie zullen vervolgstappen in het digitaal vastgelegd worden. Ook wordt omschreven in hoeverre de kinderen er plezier aan hadden. Stom niet zo gaat wel leuk super Bij het activeren van voorkennis schreef RT als geheugensteun de stappen 1 t/m 4 op het bord. 1. verdeel in klankgroepen 2. open of gesloten lettergreep 3. klinkt de klinker kort of lang 4. welke spellingregel hoort daarbij

	Tijdens het vinden van de juiste spelling herhaalt RT de stapjes eerst bij de eerste 2 leerlingen. Daarna moeten ze het zelf doen. De kinderen zijn heel enthousiast over de slagroom die ze krijgen. Ze doorlopen allemaal de stapjes foutloos. Op de momenten dat ze zelf niet aan de beurt zijn zakt bij L.G. en D.R. vier keer de aandacht weg. Bij J.G./ D.B. en O.T. is dit 2 keer. Alleen J.T. blijft bij het hele kringgebeuren met zijn aandacht erbij. Hij maakt oog contact. De anderen kijken om zich heen, gaan in gesprek met een ander, spelen wat met een dopje van een stift bijv. RT vertelt dat dit de laatste sessie is van het onderzoek en dat ze woensdag nog een einddictee gaan maken samen waarbij niet alleen gekeken wordt naar hoe goed ze de woordjes spellen, maar zeker zo belangrijk is dat ze kunnen vertellen waarom ze een woordje zo spellen. Ze vinden het allemaal jammer dat het de laatste keer is. Ook D.B. geeft dit aan.
Consequenties observaties voor de volgende sessie	Bij eenzelfde sessie is het belangrijk om ook weer de stappen visueel op het bord te schrijven. Dit gaf voor hen een houvast. Het rondje dat ieder kind maar 1 woord kon doen was eigenlijk te kort. Dit vanwege de tijd. Wel moet er gekeken worden hoe de overige kinderen met hun aandacht bij het denkproces van de gehele sessie betrokken kunnen worden. Een groep van 6 kinderen is misschien te groot. De eerstvolgende frequentie dat een kind weer aan de beurt is om een actieve rol in te nemen is waarschijnlijk te lang. Hierdoor dwaalt al snel hun aandacht naar omgevingsfactoren.

Bijlage 10 Logboek

Reflectieverslag/ logboek

Data	Mijn reflecteren
21 februari '12	Vandaag M5 vervolg 2 geanalyseerd en kom tot de conclusie de denkwijze te moeten achterhalen van de kinderen om te kunnen bepalen hoe ze op het gekozen woord zijn gekomen. En of dat deze verkeerde denkwijze samenhangt met het niet beheersen van de categorieën open en gesloten lettergrepen? Er ontstaat twijfel over of dat deze toets wel het juiste instrument is om de nul-meting mee te doen. Is het wel valide? Meet het wel wat het moet meten? Nu hebben de beoogde kinderen alleen CITO Spelling start als uitgangspunt allemaal hetzelfde. Kan ik de nul-meting alleen baseren op 8 van de 25 items die deze categorieën toetst? Is dat wel genoeg?
22 februari '12	Betrokkenheid van de kinderen groter als ze hun eigen initialen kunnen herkennen in de kleurplaten.
1 maart '12	Tijdens de LOL bijeenkomst besproken of ik wel de M5 als nul-meting mag/ kan gebruiken. Blijkt dat het toch te weinig is. Ook het PI-dictee waaruit leerlingen uit groep 5 uitval vertoonden kan niet meegenomen worden in verband met het verschil in tijdsafname van de leerlingen uit groep 4/ 5, waarbij ik anders het PI dictee nog zou moeten afnemen. Dus alsnog een nul-meting inplannen. Hierdoor moet ik mijn planning om met sessie 1 te beginnen op 5 maart gaan verschuiven. De 80% norm nagevraagd, blijkt niet een verwijzing nodig te hebben. Deze norm staat alom bekend als de beheersingsnorm. Praktijk gerelateerde voorbeelden van succesvol toepassen van MIT, zijn ook Montessori onderwijs, Playing for Success. Nog in mijn H2 vernoemen.
2 maart '12	Vandaag geven nog 2 kinderen de briefjes van ouders terug. De ouders van XK geven geen toestemming, Nu is het risico dat er een kind uitvalt groot en kan wellicht mijn experimentele groep niet meer gelijk zijn aan mijn controle groep! Eens zoeken in de literatuur wat ik dan zou kunnen doen.... Op blz. 59 (Harinck,2009) staat dat de experimentele en controle groep vergelijkbaar/ evenredig dienen te zijn. Dit meenemend in de evaluatie, moet ik kijken of mijn experiment niet een quasi experiment wordt.
4 maart '12	Welke toets kan ik gebruiken voor de nul-meting? Mijn voorkeur gaat uit naar Speciale Spellingbegeleiding (SSb). Daarin staan diagnostische dictees en controle dictees, toegespitst op spelling categorie. Hoofdstuk 49, 50 en 51 gaan over de gesloten en open lettergrepen. De sessies moeten BIMOE (beginsituatie, inhoud, methodiek, organisatie, evaluatie) omvatten!
5 maart '12	Kennismakingsgesprek/ diagnostisch gesprek met de kinderen gehouden. Uitgelegd wat ik wil gaan onderzoeken. Hoe ik denk dat te willen bereiken. Ik wilde de kinderen laten vertellen over hoe zij slim zijn. 0- meting houden: Er zijn 4 niveau's in SSb per categorie. Niveau's 1 en 2 zijn voor groep 4, 5 en soms 6. De niveau's 3 en 4 voor groepen 7 en 8 worden dan dus ook niet gebruikt. Per niveau staan 6 voorbeeldzinnen in het diagnosedictee.

	Nu neem ik van elke categorie van niveau 1 en 2 ieder 3 zinnen. De norm beschreven in SSb is dat van elke 6 zinnen: 6 goed = goede beheersing 5 goed = voldoende beheersing 4 goed = onvoldoende beheersing. Dat zou dan inhouden dat van de 3 categorieën 'meerlettergreepige woorden met gesloten lettergreep, open lettergreep en verdubbeling van de medeklinker' ieder per niveau 5 zinnen = 10 zinnen gebruikt zou worden. Dit zijn in totaal 30 zinnen. Daarmee kan ik wel een gedegen analyse maken en deze uitkomsten als nul-meting gebruiken. Ook omdat 30 deelbaar is door 6. Om een voldoende beheersing te behalen mogen de kinderen maar 5 fouten maken! Bij het behalen van een voldoende beheersingsniveau kan geconcludeerd worden dat de 12 sessies succesvol waren. Dat wil zeggen als de kinderen van de 30 zinnen/ woorden 25 goed behalen. Het controle dictée verander ik op dezelfde wijze om een valide en betrouwbare vergelijking te kunnen maken.
5 maart '12	Aan het begin waren de kinderen nieuwsgierig. Ik heb de koffer laten zien. O.T. heeft voorhoofdholte ontsteking, waardoor hij voorlopig niet op school is. L. G. is a.s. woensdag voor onderzoek op het Herlaarhof de hele ochtend afwezig, dus mis ik 2 kinderen van de oorspronkelijk 7 kinderen blijven er dan 5 over. Dat is op zich wel oké als ik besluit om toch een quasi experiment te gaan doen. Wel jammer als er tussendoor kinderen afwezig zijn. Ga ik dan maar voor het zekere voor het onzekere? J.G. gaf aan dat ze hoofdpijn kreeg van drukte. Ze geeft aan dat ze niet zeker weet of ze het wel zo fijn vindt om het onderzoek mee te doen. Heb de kinderen gevraagd hoe het ging. En complimenten gegeven aan de kinderen over hun inzet. Wel ook D.B. en D.R. aangesproken op hun drukke gedrag. We hebben de afspraak dat ze maar 1 keer gewaarschuwd worden. Zelf gaven ze aan dat ze het ook wel inzagen dat het te druk was. D.R. gaf aan dat hij graag met J.T. wil gaan werken. Daarna heb ik de schriften gekopieerd. Rond 11:00 uur ga ik ze 1 op 1 vragen hoe ze op de spelling van een woordje kwamen. Dat zal ik voor allemaal niet redden, dus begin ik met L.G. omdat hij er woensdag niet is.
5 maart '12	Tijdens het nabespreken stel ik o.a. de volgende vragen: Denk je dat het woord goed geschreven is? Zo nee, wat denk je dat er verkeerd is? En hoe zou je dan tot de goede spelling kunnen komen? Ken je hier een spellingregel van. Hoe pak je dat in de klas aan. Wat zegt de juf dat je dan moet doen? Zo ja, weet je het zeker en hoe weet je dat zo zeker? Bij L.G. valt op dat hij inconsequent is in het nadenken bij het opschrijven van een woordje. Wel kan hij mij vertellen bij 'hotel' niet te twifelen. Als hij dan de regel opzegt, geeft hij aan dat de 'lange oo, nu kort is omdat hij aan het eind van een klankgroep staat.' Ze hebben net uitleg gehad hierover. D.R. twijfelt bij de open lettergrepen over de verdubbeling van de letters. Haalt ook de term klinker aan als het om een medeklinker gaat.
7 maart '12	Vandaag is O.T. toch op school. Toch besloten om hem de nulmeting te laten doen. De kinderen hebben alleen woordpakket 11a gehad, waarbij de spellingregel over de open lettergrepen 1 keer is uitgelegd en geoefend. Vandaag krijgen ze weer uitleg en herhaling in woordpakket 11b. (Heuvel, van den, Huijbregts, & Peeters, Taal actief woordspel groep 5 werkboek, 2005). En zie ook de verslaglegging van de observaties. O.T. heeft nu antibiotica en zijn hoofdpijn is bijna weg zegt hij. Hij maakt een ontspannen en gezonde indruk. Vrolijk gezicht en lacht zo nu en dan. Ik leg hem uit wat ik met het onderzoek met het groepje wil gaan doen. Laat de koffer en inhoud zien. O.T. reageert met glimlach en met open ogen. Hij baalt

	wel als we dan toch nu een dictee gaan doen. En geeft aan dat het hem moeite kost. Na 10 items zou hij willen dat hij al bij 20 was... Bij de nulmeting van O.T. valt me op dat hij zich op zijn gemak voelt bij mij. Hij maakt grapjes. Na de nulmeting houd ik een kennismakingsgesprekje. Stel hem de vragen die ook aan de anderen is gesteld en hij stelt daarna ook gewoon vragen aan mij. We spreken af na de spellingles te kijken of hij denkt dat hij zijn antwoorden goed/ fout of twijfel heeft. Dan kan ik kijken of hij alsnog foutjes eruit kan filteren, net zoals de andere kinderen die op maandag ook uitleg hadden gehad.
7 maart 2012	Ook met J.T. en D.B. de diagnostische gesprekken gevoerd.
7 maart 2012	Observatieles bij groep 5 woordpakket 11b (Ik merk zelf soms bij het splitsen van de woorden bij de medeklinkers verkeerd te horen... bijv. dui/ster ipv duis/ter... hoe filter ik mijn eigen fouten eruit? S.d.G. geeft aan dat ze dit uitgebreid oefenen bij de kleuters. Er is dus verwarring tussen het afbreken van de lettergreep dan. En geobserveerd bij groep 4- 5 woordpakket 11b (zie bijlage observatie verslagen)
8 maart 2012	Alle kinderen hebben nu een idee over hoe we aan Spelling werken, ze zijn allen enthousiast. Ik heb nu wel 6 kinderen om eventueel de groep evenredig op te splitsen. Maar er hoeft maar 1 kind ziek te worden en het kan al geen goed onderbouwd onderzoek meer worden. Ik besluit om ze allemaal te remediëren. (N= 6) p. 120 (Harinck, 2009) De grootte van de onderzoeksgroep. Het wordt dus een quasi-experiment, zonder controle groep... Hoezo is het schrijven van een meesterstuk een flexibel proces? Dus wordt ook mijn centrale vraagstelling herzien, en.... Moet ik nu ook gaan onderzoeken hoe ik mijn bevindingen kwalitatief ga onderbouwen?... Gebruik ik daarvoor ook een motivatieschaal om te bepalen of het inzetten van zintuiglijk leren een succesvolle manier is om de juiste spelling bij open en gesloten lettergrepen te laten inslijpen? Dus niet alleen kwantitatief, meetbaar met een nul- en eindmeting, maar ook kwalitatief te onderbouwen dat het dan beter verankert? Om dit met triangulatie te peilen, neem ik leerkracht, ouders en leerling mee in het begin en aan het eind en monitor ik de belevingen in de sessie door mijn video'-opnames van de sessies te observeren. Halverwege zou ik ook de leerkrachten kunnen vragen naar een merkbare veranderingen in het gedrag van de kinderen tijdens de spellinglessen...Om deze vervolgens mee te nemen als positieve of negatieve wendingen in hun leerontwikkeling. Nu valt me op door observaties in de les dat bij J.G./ O.T en J.T de zin in spellinglessen ver te zoeken is. Bovendien gaven ze dit ook nog eens toe tijdens de diagnostische gesprekken. L.G./ D.B./ en D.R. lieten dit minder zien in de lesobservaties, maar gaven in de gesprekken aan dat ze spelling niet zo leuk vonden.
8 maart 2012	Welk model van planmatig handelen gebruik ik nu eigenlijk al? p.132 (Harinck, 2009) Het neigt toch naar het reflectiemodel van Korthagen. Ook zitten er flinke overlappings met de kenmerken van een actieonderzoek p.65 (Kallenberg, 2007) in.
10 maart 2012	Observaties nalezen, bijstellen en ter herkenning naar de leerkrachten sturen.
10 maart 2012	Kijken wat ik nu eigenlijk mee ga nemen qua bijlagen...
10 maart 2012	 Stom niet zo gaat wel leuk super
11 maart 2012	Tijdens de foutenanalyse van de nulmeting zijn er toch wel redelijke dictees

	gemaakt. D.B. en J.T. halen zelfs al beheersingsniveau voorafgaand aan het traject! Nu weet ik door diagnostische gesprekken dat de meesten maar wat gokken en het niet zeker wisten bij de categorieën open en gesloten lettergrepen. Dus het is toeval dat ze zo goed scoren. Maar moet wel meenemen dat ze net die week uitleg hadden over deze categorieën. Dus zou het vers in hun gedachte hebben kunnen zitten... Ze horen de bel wel, maar weten nog niet echt waar de klepel hangt. Hoe zouden ze gescoord hebben de week ervoor? Of wanneer de regel een tijdje niet geactiveerd wordt? Peilen bij de juffen!! Blijven zij het in de les ook activeren? Want doordat ik er straks 12 sessies mee bezig blijf, blijft het wel geactiveerd.... Maar hoe zouden ze het dan toepassen in een opstel bijvoorbeeld? Door ook hun bewustzijn in kaart te zetten, kan ik een beter beeld geven over hoe ze de regel echt beheersen. Dit doe ik door de smileys en vakken in de analyse oranje 🟡 te maken... Pas dan meet ik echt wat ik wil meten!!! Validiteit, Snappen ze wanneer ze de regels moeten toepassen? Ik pas de grafiek aan met een extra kolom, 'geen bewustzijn'. Eigenlijk is het interessant om aan het eind van het jaar dit nog eens te evalueren... nu is de tijd te kort....
12 maart '12	Vandaag sessie 1 gedaan. Evaluatie op het formulier geschreven. (zie sessieplan). Ook met directeur gesproken over de gang van zaken. Insteek op het bewustzijn en verbetering van het resultaat zijn wel aan te tonen bij de eindmeting. Gezien het feit dat D.B. en J.T. nu al 80% goed scoren op de nulmeting.
12 maart '12	Nu de link leggen naar de theorie over groei in bewustzijn bij inzetten van zintuigelijk leren. En verhoging van het spellingplezier?
	Wat is er in de ontwikkelingspsychologie bekend over zelfcontrolerend en zelfcorrigerend nadenken.... Bij een kind tussen de 6 en 8 jaar. Wat kan ik verwachten?
12 maart '12	Voorbereiden sessies
14 maart '12	Tijdens sessie 2 Drie kinderen (D.R./ D.B en J.G.) vonden het moeilijk om hun aandacht te vestigen op wat er verteld wordt; ze waren geprikkeld door de buitenomgeving. Door ze vragen te stellen betreft RT hen er ook bij. Wellicht kan RT het gewenste gedrag van de andere kinderen complimenteren, zodat ook zij weten welk gedrag gewenst is op dat moment. De overige kinderen hadden nog niet echt door dat het in deze sessie ging om het verschil tussen de klinkers en medeklinkers. Zij konden geen respons geven op mijn vragen. RT moet het in de volgende sessie nogmaals peilen, wat er is blijven hangen. Snappen ze wel wat klinkers en medeklinkers inhouden? (Dat het om klanken gaat van letters) Bij het 'rustig' naar binnen lopen verliep het niet rustig. Allen snelden ze naar de RT ruimte. (Ondanks dat RT aangaf dat het rustig moest.) Tijdens de sessie binnen verliep het wederom vrij druk. RT benoemde dit gedrag en gaf aan dat we er de tijd niet voor hebben om telkens af te dwalen. En dat ze het vervelend vond als er niet goed geluisterd werd. Het benoemen van juist gewenst gedrag gaat RT uitproberen in de volgende sessie. Het liedje 'b met een aa' was wel een succes bij 4 van de kinderen, alleen D.B. vond het niks. Het noteren van de planning op het bord gaf wel een houvast aan de kinderen om te weten waar ze aan toe waren. Vandaag was RT wel meer bedacht op het geven van complimenten, helaas moest RT ook streng zijn en waren hun gezichten teleurgesteld als RT moest ingrijpen, vooral op soms ongewenst gedrag van J.G.

	Doordat ze met hun gedachte al bij het buitenspelen waren, werden de antwoorden snel beantwoord. D.B. vond het vandaag 'gaat wel' D.R. en J.T. leuk en O.T. J.G. vonden het super. Hieruit kan geconcludeerd worden dat D.B. deze sessie minder leuk vond dan de vorige. Ook D.R. en J.T. waren iets minder enthousiast en O.T. en J.G. vonden het hetzelfde. (Wel twijfel ik of dit sociaal wenselijk antwoorden waren. (Hier 1 op 1 nog eens op terug komen.) Hier plant RT de volgende keer meer tijd voor in. RT moet echt minder activiteiten erin zetten, anders is het proppen. En gaat er kwaliteit verloren. RT kan dit zelf bijhouden met de telefoontimer. In de volgende sessie gaan de kinderen en RT verder met het oefenen van de termen korte klank en lange klank en zal getracht worden om de geoefende voorkennis over klinkers als aanknopingspunt te gebruiken. Haken van nieuwe kennis aan ingeslepen kennis. Vooral het peilen wat ze hebben onthouden is van belang om aan te tonen hoe het al is ingeslepen. Rekening houdend met L.G. die er niet was.
14 maart '12	D.B./ J.T. en D.R. gevraagd waarom ze het dit keer minder leuk vonden. D.B. baalde van zijn onvoldoende voor zijn rekentoets en dat hij minder pauzetijd had, J.T. wilde ook naar de pauze en D.R. omdat hij dacht dat hij het (meedoen met de sessie) toch niet goed had gedaan deze keer.
14 maart '12	Ik kijk of ik de sessies korter (max. 30 min.) kan houden. Dit werkt in het voordeel voor hun concentratie en motivatie.
16 maart '12	De kinderen moesten tijdens de gymles met me mee. Dit was vooral voor O.T./ D.R. en D.B. flink balen. Ze gaven aan dit helemaal niet leuk te vinden. Daarom is na overleg met de beide leerkrachten besloten om de vrijdagssessies 's middags te doen i.p.v. 's ochtends. Door vooraf alles klaar te leggen en met de kinderen de afspraak te maken dat ze rustig mee moeten lopen en ook samen weer terug te lopen, was het een stuk rustiger aan het begin. Maar ook vanwege een stuk teleurstelling bij de drie jongens. O.T. / D.R. en D.B. Tijdens het activeren van de voorkennis, kreeg ik de sessie inhouden moeizaam naar boven. Noteerde de termen op het bord, terwijl zij de klinkers aan het inkleuren waren. Ze werden gevraagd wat het verschil nou was, als een klinker alleen stond en wanneer het naast elkaar op het blaadje stond. Daaruit kreeg ik geen respons. Wel toen ik vroeg welke klank ze hadden ingekleurd. J.G. sprak de 'a' uit als /aa/ maar J.T. wist het al te vertellen. Hij sprak de 'u' uit als /u/ terwijl hij zijn eerste 'u' aan het inkleuren was van de twee 'uu' op zijn papiertje. Ik vond dat super knap en beloofde hem daarmee. (sticker vergeten!) Waarom is dat nou zo belangrijk om de juiste klank te herkennen? Voorbeeld: penen in de bakken... Er werd gelachen... wat zegt ze nou? Oh zei J.G. de wortels in de bakken... Ik herhaalde het en zei... nou maak van de lange klanken nu eens korte klanken... Daarna begon het beetje voor beetje bij hen te dagen... de pennen in de bakken... Het zeggen van de foute uitspraak bij woordjes was een succes. Ze dachten actief mee. Ook toen ze zelf een woord mochten verzinnen met een korte en lange klank. Daarna heb ik ze gewezen om de stand van je mond bij het uitspreken van de klanken. En de veranderingen benoemt terwijl ze het deden. Kaak lager... mond breder... We zijn wel gewoon in de ruimte gebleven om het spel te doen. Omdat L.G. er vandaag weer niet was kon het clubje niet evenredig opgesplitst worden. Ik heb ze opgesplitst. Eigenlijk wilde niemand met D. B. mee doen. En toen hij nadat hij in een verliezend groepje er makkend bij ging zitten, bleef J.G.

	alleen over. Bij de evaluatie gaf J.T. dit erg vervelend te hebben gevonden. Dat D.B. niet meer mee deed, waardoor hij het dit keer niet zo'n leuke spellingles vond. Het kort maken in hurk en lang maken met de armen omhoog werd wel enthousiast meegedaan. Ook de beloning was erg goed. De snoeppapier medaillons waren leuk bedrukt en gewild. Door de plaatjes van tevoren af te plakken kon er niet gespiekt worden. Wel maakte ik de fout ipv boten schepen te benoemen waardoor het bijpassende plaatje botten nergens op sloeg... Ik heb wel 6 keer een compliment gegeven tijdens de sessie en niet hoeven mopperen over hun inzet. (behalve D.B. toen hij weigerde mee te doen bij het spel.) Die was top gezien hun startmotivatie. De motivatieschaal werd als volgt ingevuld: Eerst de beoordeling van de gewone spellingles en daarna de RT spellingles... J.G.: niet zo & super D.B.: leuk & niet zo D.R.: stom & super J.T. : niet zo & gaat wel O.T.: stom & super. Helaas vandaag te veel met de inhoud en activiteiten bezig geweest om een foto te maken. Wel wat materiaal bewaard.
16 maart '12	Ook de twee sessie in vogelvlucht door L.G. laten ervaren. Hij was wel bewust in zijn antwoorden, maar ook wel druk in zijn bewegingen. Hij vond het wel leuk om de koekjes te eten/ het snoeppapier en om het spel korte en lange klank te doen.
16 maart '12	Ik heb Anja gebeld om feedback over de richting waar ik heen moet gaan. Zal ik de norm zelf leggen op 100% bij de open en gesloten lettergrepen in combi met hun bewustzijn... Om te checken of dit na 12 sessies op 1 lijn ligt...
19 maart '12	Vandaag buiten met de ballen klankgroepenverdeling ingeoeffend. De kleine tennisbal wilde niemand, de volgende keer 3 dezelfde ballen gebruiken. De afstand tussen de kinderen vooraf bepalen, bijv. met krijt. Het instructie moment was goed qua omgeving en timing, eerst binnen uitleggen.(Niet te lang) Bij de uitvoering van de activiteit wel vooraf aangeven hoe/ wat en waar er buiten ingeoeffend gaat worden. (Nu wisten ze niet wat ik van hen verwachtte en gingen ze uitgelaten naar buiten, waardoor ik ze bij elkaar moest halen door af te tellen.) Ze deden allemaal enthousiast mee.
19 maart '12	Vandaag de kubussen nog in elkaar geknutseld. Dit duurde wat langer als ik had verwacht. Incl. sealen en knippen en plakken.
21 maart '12	Ik merk dat ik bij het uitleggen (instructie) vandaag de stapjes wat meer had moeten inkorten. Mijn ervaringen hoe pedagogisch- didactisch met groep 5 kinderen om te gaan zal bijdragen me competentier te maken in het werken met deze doelgroep. De stapjes heb ik nu aan het einde geplaatst omdat de kinderen niet echt snapten waar het vandaag over ging. Het overleggen met de leerkrachten ervaar ik als een bevestiging in wat ik voor ogen heb met de kinderen. Zij zijn het eens met wat ik beslis. Ook vanwege de argumenten/ redenen die ik aandraag. (De afspraken over goed gedragen) Vandaag denk ik wel na over het gedrag van D.B. Hij geeft nu al 2 keer aan dat hij niet mee wil en gedraagt zich negatief tijdens de sessies, waardoor ik moeite heb om complimentjes aan hem te geven. Hoe ga ik hier mee om? Ik heb al overleg gehad met 1 van zijn leerkrachten. Het is juist belangrijk bij hem dat hij succes ervaringen beleeft, maar zo kan ik hem niet belonen met positieve feedback.

	Kan het samenhangen met zijn 'beheersingsniveau'? Is het te makkelijk voor hem? Of vindt hij het vervelend uit de klas te moeten als hij nu zo de smaak te pakken heeft voor rekenen, waar hij wel veel moeite mee heeft... Bij sessie 4 vond hij het ook niet leuk om mee te gaan, maar bleek hij het zintuiglijke klankgroepen verdelen met de bal wel leuk te vinden, waardoor hij het als positief had ervaren. Vandaag bij sessie 5 had hij geen succeservaring. Jammer dat het idee met de kubussen bij de kinderen niet overkwam. Wel waren ze tijdens het verzinnen van de woorden allemaal heel actief bezig. Bij het nabespreken verviel de aandacht. D.R. en D.B. waren al meteen niet meer met de aandacht erbij en O.T. en J.G. kregen het er na 2 minuten ook moeilijk mee. Ze gaven aan juist last te hebben van hun burens. D.R. en D.B. L.G. en J. T. hebben de gehele sessie goed mee gedaan. Hoe zou ik het de volgende keer aanpakken. (Niet meer uitwisselen, dit veroorzaakte onrust: 'Zij tekent op mijn blaadje!' 'Hij tekent ook op mijn blaadje.' Toch de kinderen ieder een kubus geven en 1 keer laten gooien ipv zelf alle 7 de kubussen te gooien. Beter een paar korte tussenstapjes dan aan het eind alles bundelen. Dus tussendoor al bewustzijn bespreken na elke worp de woorden in klankgroepen verdelen en op het bord schrijven/ hen zelf laten controleren. Consequent ons houden aan de afspraken over inzet tonen. Geen inzet = geen beloning
26 maart '12	In overleg met de leerkracht van D.B. gezocht naar een moment waar D.B. wel gemotiveerd zou kunnen zijn. Hij wordt nu telkens bij rekenen opgehaald. Daarna ook besproken met de leerkracht uit groep 5. Ook zij stemde er mee in om een ander tijdstip te kiezen. De sessies zullen dan voortaan na de kleine pauze plaats vinden. Wel vergeten te kijken of er dan een ruimte beschikbaar is. Vandaag valt erg op dat de kinderen nog te graag alles voor gekauwd krijgen. Hun spellingbewustzijn moet omhoog. In mijn achterhoofd houden dat ik dit wil onderzoeken in relatie tot het inzetten van zintuiglijk materiaal. De groep is eigenlijk te groot om ze allemaal gericht in hun leerstijl behoefte te kunnen voorzien. De overtuiging achter de Multiple Intelligence Theory kan niet in zijn pure vorm worden uitgevoerd. Wel het stuk 'interpersoonlijke intelligentie' waarbij kinderen elkaar stimuleren oplossingen te bedenken en te motiveren kan ik in mijn sessies erbij nemen. Als kinderen elkaar iets moeten uitleggen dan moeten er wel actieve in plaats van passieve denkhandelingen verricht worden. Vandaag met directeur gesproken over het beloningssysteem op school. Sticker mag wel, snoepje niet... tuurlijk!
26 maart '12	Bij het oefenen van de termen letters en alfabet en zal getracht worden om de geoefende voorkennis over de eerdere 6 sessies te gebruiken om hen een actievere rol in het herhalen van deze kennis te laten innemen ter consolidatie van de betekenis van de termen. Hieruit blijkt wat ze hebben onthouden en verder aansluiten bij hiaten is van belang om verder inslijpen te bevorderen. Bij de uitvoering van sessie 6 dient de volgende keer de hoeveelheid woorden beperkt te worden bij zo'n grote groep 5 kinderen. Er kunnen dan hooguit 3 a 4

	woorden geverfd worden. Ook het bespreken van de geverfde letters kan dan korter. De kinderen moeten zich bewust gaan worden dat ze zelf actief moeten gaan nadenken bij het spellen. RT kan hierdoor eerst gericht vragen gaan stellen, maar dat moet beetje voor beetje door de kinderen zelf overgenomen worden. De stomme 'e' wordt ook als een korte 'e' geschilderd. Ze controleren niet wat ze horen en doen maar wat ze denken dat goed is en voor de hand ligt. De ruimte is eigenlijk te klein om te knutselen. Vandaar dat vanaf de volgende sessie gekeken gaat worden waar RT beter kan gaan zitten met deze groep. De nieuwe regel in de klas ook meteen meenemen in de uitleg. Klinker kort/ bord... lang/ gang De woorden op de gelamineerde bordjes laten uitspreken bij de verschillende mogelijkheden liep niet, want er werd niet opgelet. De kinderen waren met schilderen bezig. (aandacht niet laten afdwalen door omgevingsfactoren). Helaas konden ze niet op het bord, de magneten waren niet sterk genoeg. Bij veerren, legt O.T. het aan L.G. uit, maar pas als RT ze laat denken hoe ze het in de klas moeten doen, gaan ze het woord pas hakken. De ss- en van ondertussen waren onherkenbaar door het lettertype. (weggooien) Idee is om het op het bord te zetten in klankgroepen. Kro Kro ke Kro ke tten Kroketten De motivatieschalen van de kinderen: Gewone les t.o.v. RT spellingles: L.G. gaat wel + leuk, J.G. stom + Gaat wel, D.B. niet zo + gaat wel, D.R. stom + super, J.T. gaat wel + super, O.T. niet zo en super. Zou dit ook in een curve zichtbaar gemaakt kunnen worden? Even uitzoeken... Nu wordt deze alleen maar transparant door dit logboek...
28 maart '12	Goede sessie (7). Leuke enthousiaste reacties van alle kinderen, plus nieuwsgierige leerkrachten. J.T. was afwezig. Hij is een leerling die al regelmatig laat blijken goed na te denken over mijn vragen en de voorkennis die ik bij allen te activeren komt er bij hem snel en correct uit. 1 op 1 herhalen met hem is niet nodig. Wel erbij betrekken door anderen te laten uitleggen aan hem. (interpersoonlijk) Bij het voorbereiden het alfabet in een licht gekleurd verfje voor laten schrijven. Ook een langwerpige tafel is wenselijk. I.v.m. werkruimte voor de kinderen. Buitenlocatie was prima. Geen storing/ afleiding voor anderen groepen. Het voorbereiden heeft wel planning nodig. Het opruimen gaat stukke sneller, maar heeft toch ook wel 30 minuten geduurd. Vanmiddag kleurstof halen voor gele, groene en blauwe koekjesletters/ deeg te maken. (Toko M. in Eindhoven 1,50 euro per flesje) D.B. de volgende keer zijn gedrag laten zien op video en bespreken wat hij daaraan kan doen. Samen werken is belangrijk om goed met andere kinderen op te kunnen schieten.
30 maart '12	Sessie 8 gedaan vandaag. Zoals afgesproken na de middag i.p.v. 's ochtends omdat de kinderen dan gym hebben. Gelukkig had ik al een ruime hoeveelheid klinkers en medeklinkers vooraf geknipt, zodat de kinderen konden zien hoe ze deze konden maken. Ook hadden ze dan meteen letters paraat om al woorden mee te maken. Het snoepen van de knipsels werd goed ontvangen.
30 maart '12	Aan leerkrachten en directeur gevraagd of ze de letters van snoeppapier in de klas mochten uitdelen. (Konden ze gelijk vertellen in de klas wat ze tijdens deze les hadden geoefend.) En dat mocht. Dit bleek toch nog wel lastig te zijn

	voor D.R. ,die aangaf dat we letters van het alfabet hadden gekipt, maar vergat te zeggen dat het klinkers en medeklinkers waren. De leerkracht speelde hierop in en nam het zelfs door naar de korte en lange klank bij klinkers, en de spellingregels die daarbij horen. (Ze hebben sinds 1 week een nieuw ezelsbruggetje, omdat de vorige twee zinnen te veel op elkaar leken.) Toen hadden ze: Klinkt de klinker lang, dan gaat er 1 op de gang. En. Heeft de klinker een korte klank komen er 2 medeklinkers op de bank. En de laatste hebben ze veranderd naar: Klinkt de klinker kort dan gaan er 2 medeklinkers op je bord. De vernieuwde klassenposters die door mij gemaakt waren, zijn al in gebruik.(zie bijlage)
2 april	Mij valt deze sessie (9) op dat als J.G./ L.G./D.B. en D.R. moeite hebben met het gericht luisteren tijdens de instructie, maar wel goed meededen vandaag. O.T. let wel voldoende op, maar vond het niet zo'n geweldige sessie. J.T. let altijd goed op en doet altijd goed mee. Vandaag ook weer. Het is voor D.B. nodig om rekening te houden met anderen. Dit vindt hij enorm moeilijk, waardoor hij snel teleurgesteld is als hij de aandacht moet delen met de andere 5 kinderen. Maar ook als hij op zijn donder krijgt weet hij niet hoe om te gaan met zijn emoties en blokkeert in het ergste geval en gaat dan stil zitten mokken en weigert dan iets te doen of zeggen.
4 april 2012	Vandaag sessie 10 gedaan. D.B. ging niet mee. Leerkracht gaf aan dat hij zelfs moest huilen. Op de gang heeft ze nog met hem besproken wat er aan de hand is... Hierop ben ik niet meteen in gegaan omdat de overige 5 kinderen op mij stonden te wachten. Later heb ik dit besproken en wordt er gekeken hoe we nog een andere oplossing kunnen vinden voor zijn demotivatie. Er is tot nu toe al terugkoppeling/ samenwerking geweest met de beide groep 4/5 leerkrachten; ib en rt. Nu nog kijken eventueel of D.B. en ouders een rol kunnen spelen in het aandragen van een oplossing.
	Ik heb bewust de koppeling van klankgroep en lettergreep niet gemaakt vandaag. Juist hier gaat het bij spelling erom dat vanuit het auditieve een koppeling wordt gemaakt naar hoe het woord geschreven dient te worden. Het benoemen van de term lettergreep zou alleen maar verwarring veroorzaken. Zoals eerder al bleek in sessie 4 bij D.R. Het springen was een succes. Jammer dat O.T. zich niet lekker voelde, maar hij was wel betrokken bij het proces. Als kinderen zich niet fit voelen is de kans er dat ze de uitleg niet optimaal meekrijgen. Ik heb daar rekening mee gehouden. Ook heb ik positief gedrag beloond met complimentjes. Negatief gedrag heb ik genegeerd en met mimiek en lichaamstaal gecorrigeerd. Het is voor deze groep belangrijk om ze zo positief mogelijk te benaderen. Bij alle 5 roept dit dan ook gewenst gedrag op. Het valt me op dat D.R. benoemt dat nadenken heel belangrijk is. Ook komt L.G. steeds dichterbij de essentie van de sessies. J.T. blijft een constante motivatieschaal invullen.
6 april 2012	Motivatieschaal in kaart gebracht. Is in een lijn diagram niet zo overzichtelijk. Zou ik het wel kunnen gebruiken. De laatste 2 sessies moeten er nog in. Wel is duidelijk te zien dat de meerderheid de RT sessies leuker vindt dan de gewone spellingles. Misschien kan ik dit als punt meenemen in mijn evaluatieverslag. Plezier verhogend is het zeker wel, maar niet voor allemaal weg gelegd. (D.B.)
6 april 2012	Spelling van D.B. in schema zetten.
8 april 2012	Observaties naar leerkrachten sturen!!!!
8 april 2012	Eindmeting maken. Dit op dezelfde manier doen als bij de nul-meting.
11 april 2012	Vandaag met keelpijn voor de sessie af gebeld. Thuis verder gewerkt aan het uitvogelen van mogelijke afbeeldingen voor in het meesterstuk.
13 april 2012	Sessie 11 gedaan. De kinderen waren zichtbaar beweeglijker omdat we in de

	kleuter gymzaal moesten zitten. Er was een lekkage geweest in de RT ruimte, waar men bezig was met werkzaamheden. RT gaf aan dat ze op de bankjes moesten gaan zitten. D.B. en O.T. klommen in de rekken. Nogmaals verzocht RT hen plaats te nemen. Ze gingen bij de anderen zitten. Daarna haalde RT voorkennis op en vertelde wat er vandaag behandeld werd. Ze wees O.T. en J.T. aan als de meespelers van het stukje. D.R. keek teleurgesteld, want hij had ook graag mee uitgevoerd. RT gaf aan dat D.B. en D.R. geen lolly mochten opeten omdat ze niet luisterden. Het opeten van de lolly's moet juist meer hersenactiviteit stimuleren. D.R. zat mokkend op de hoek van het bankje. Hij besloot het te proberen terug te verdienen. Hij werkte samen met J.G. O.T. werkte samen met L.G. en J.T. werkte samen met D.B. bij de uitwerking van de opdracht. Zij waren ook als eerste tevreden met de door hen gevonden uitkomsten. Toch haalden ze een aantal goeden door de war met fouten en vice versa. Naderhand besprak RT wat ze gevonden hadden en liet ze de kinderen de spellingregels hardop verbaliseren. Naderhand vulden ze de motivatieschaal als volgt in: L.G. gaat wel en super J.G. stom en leuk O.T. stom en super D.B. stom en niet zo (omdat hij de lolly niet mocht opeten tijdens de sessie) J.T. stom en super D.R. stom en niet zo. (omdat hij de lolly niet mocht opeten tijdens de sessie)
	Ook moet RT de lolly niet als strafmaatregel gebruiken. Dit gaat ten koste van de werking van het onderzoek. Het idee achter werken met inslijping via zintuigen is om zoveel mogelijk hersenactiviteit te krijgen. Helaas was dit keer de ruimte anders waardoor de kinderen geprikkeld werden door andere factoren. Dit ging ten koste van hun aandacht. De opdracht was niet helemaal goed uitgevoerd. Het verdelen in klankgroep werd enkel door J.G. en O.T. gedaan. Dit wordt een aanknopingspunt voor de laatste sessie.
16 april 2012	Sessie 12 gedaan. Bij het activeren van voorkennis schreef RT als geheugensteun de stappen 1 t/m 4 op het bord. 1. verdeel in klankgroepen 2. open of gesloten lettergreep 3. klinkt de klinker kort of lang 4. welke spellingregel hoort daarbij Tijdens het vinden van de juiste spelling herhaalt RT de stapjes eerst bij de eerste 2 leerlingen. Daarna moeten ze het zelf doen. De kinderen zijn heel enthousiast over de slagroom die ze krijgen. Ze doorlopen allemaal de stapjes foutloos. Op de momenten dat ze zelf niet aan de beurt zijn zakt bij L.G. en D.R. vier keer de aandacht weg. Bij J.G./ D.B. en O.T. is dit 2 keer. Alleen J.T. blijft bij het hele kringgebeuren met zijn aandacht erbij. Hij maakt oog contact. De anderen kijken om zich heen, gaan in gesprek met een ander, spelen wat met een dopje van een stift bijv. RT vertelt dat dit de laatste sessie is van het onderzoek en dat ze woensdag nog een einddictee gaan maken samen waarbij niet alleen gekeken wordt naar hoe goed ze de woordjes spellen, maar zeker zo belangrijk is dat ze kunnen vertellen waarom ze een woordje zo spellen. Ze vinden het allemaal jammer dat het de laatste keer is. Ook D.B. geeft dit aan. Bij eenzelfde sessie is het belangrijk om ook weer de stappen visueel op het bord te schrijven. Dit gaf voor hen een houvast. Het rondje dat ieder kind maar 1 woord kon doen was eigenlijk te kort. Dit vanwege de tijd. Wel moet er gekeken worden hoe de overige kinderen met hun aandacht bij het denkproces van de gehele sessie betrokken kunnen worden. Een groep van 6 kinderen is

	misschien te groot. De eerstvolgende frequentie dat een kind weer aan de beurt is om een actieve rol in te nemen is waarschijnlijk te lang. Hierdoor dwaalt al snel hun aandacht naar omgevingsfactoren.
18 april 2012	Vandaag eindmeting gedaan. O.T. en J.T. waren ziek. Moeder gebeld om te kijken of ze in de vakantie konden. Op maandag hebben we weer contact om een dag uit te kiezen. Kom ik bij hen thuis de eindmeting en spellingbewustzijn afnemen.
	Bij het nagaan van het spellingbewustzijn, was er te weinig tijd om bij alle 4 de kinderen een diagnostisch gesprek te voeren. Om het toch z.s.m. te kunnen doen, is gekeken of het vrijdag voor de meivakantie nog kan. Anders zijn ze veel al vergeten. En bovendien moet de uitwerking van de resultaten dan ook tot na de meivakantie wachten. Helaas staat op de dag zelf juffendag op het programma.... Dit is voor de kinderen die nog moeten niet fijn. In overleg met de leerkrachten gaat er toch gekeken worden wanneer ze zo'n 20 minuutjes bij mij kunnen komen voor de toelichting van hun denkwijze.
20 april 2012	Vandaag de diagnostische gesprekjes gevoerd met de kinderen die de eindmeting op woensdag hebben gedaan. Tijdens het nabespreken stel ik wederom o.a. de volgende vragen: Denk je dat het woord goed geschreven is? Zo nee, wat denk je dat er verkeerd is? En hoe zou je dan tot de goede spelling kunnen komen? Hoe kun je er zeker van zijn dat het zo gespeld moet worden? Ken je hier een spellingregel van? Hoe pak je dat dan aan? Wat moet je dan doen? Zo ja, weet je het zeker en hoe weet je dat zo zeker? Doe het eens voor. Zeg het eens hardop. L.G. haalt van alles door elkaar. Hij hakt soms de woorden verkeerd, benoemt een korte en lange klanken door elkaar, weet de spellingregels niet meer, valt terug op wat hij inmiddels herinnert als woordbeeld. Bijvoorbeeld: 'Ik ken het woord slag en het woord bomen, dus.' Hij geeft aan niet altijd te hebben nagedacht over hoe te spellen. Hij wist t toch zeker, waardoor hij bijvoorbeeld rammen als ramen schreef. D.R. kan geen uitleg geven bij woorden die eindigen op een gesloten lettergreep. Hij haalt wel fouten eruit bij woorden die eindigen op de open lettergreep bij de nabespreking. Alleen is dit niet gebeurd tijdens de toets. Dit zou ook kunnen komen door de begeleide vraagstelling van RT. Bij het opnoemen van het ezelsbruggetje benoemt hij wel medeklinker ipv klinker. Hij zegt namelijk: Klinkt de klinker lang dan gaat er 1 <u>medeklinker</u> op de gang. J.G. slaagt met vlag en wimpel. Haar denkwijze is perfect. Ze corrigeert zelfs haar enige fout van de 30 items. D.B. blijkt het verdelen van de klankgroepen verkeerd te doen. Hij maakt van woorden eindigend op een open lettergreep een gesloten lettergreep. De spelling is dan bij toeval juist. Bijvoorbeeld: rom mel. de meeste fouten een gesloten klankgroep van een open klankgroep, waardoor hij soms verdubbeld waar het niet nodig is. Nu nog een afspraak inplannen met J.T. en O.T. in de vakantie.